

planinski

V E S T N I K

REVIJA ZA LJUBITELJE GORA ŽE OD LETA 1895 >>>

9

3,40 EUR september 2013

TEMA MESECA

Začetki gorskega turizma

INTERVJU

Neža Maurer

Luka Stražar in Nejc Marčič

Z NAMI NA POT

Bavški Grintavec

Na Pohorje s kolesom

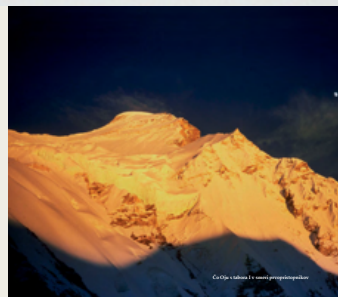
120 let

PLANINSKA
ZVEZA
SLOVENIJE

Pri Planinski založbi PZS bo letos septembra izšla knjiga **Vikija Grošlja VELIKANI HIMALAJE**. To bo že štirinajsta knjiga tega plodovitega alpinističnega pisca. V njej bo predstavil vseh štirinajst svetovnih osem-tisočakov in orisal zgodovino vzponov nanje s posebnim poudarkom na delovanju slovenskih alpinistov, ki so se z izjemnimi dosežki v Himalaji povzpeli na sam svetovni vrh. V knjigi bodo zbrani vsi podatki o udejstvovanju slovenskih alpinistov bodisi v slovenskih bodisi v tujih odpravah. Knjiga bo napisana v živem in zanimivem slogu, ki je značilen za avtorja, in bogato opremljena s številnimi fotografijami.

V E L I K A N I H I M A L A J E

Avtor knjige Viki Grošelj, rojen 3. junija 1952, je vrhunski alpinist, himalajec, gorski reševalec in gorski vodnik. Po poklicu je športni pedagog.

Kot alpinist je poleg številnih vzponov, ki jih je opravil v domačih in tujih gorah, sodeloval na več kot tridesetih odpravah v izvenevropska gorstva. V Himalaji je opravil enajst vzponov na vrhove desetih osem-tisočakov. Na vse vrhove, razen na Makalu, Everest in Kangčendzengo, je splezal brez uporabe dodatnega kisika.

Čprav so jedro njegovega alpinizma vzponi na osem-tisočake, je Grošelj tudi prvi Slovenec, ki se je povzpел na najvišje vrhove vseh kontinentov. Julija 2002 je s smučarskim spustom s 7134 metrov visokega Pik Lenina v Pamirju, poleg projektov 8000 + in Najvišji vrhovi celin, dokončal svoj tretji alpinistični projekt Na smučeh od 0 preko 8000 metrov, s katerim se je ukvarjal trideset let.

Grošelj je avtor trinajstih knjig in soavtor več kot dvajsetih. Med drugimi tudi Seven Summits angleške založbe Mitchell Beazley leta 2000 in Die Gros-sen Wände nemške založbe BLW istega leta, ki sta še posebej proslavili slovenski alpinizem in njegove dosežke v svetu. Objavil je številne članke v naših in tujih revijah ter časopisih.

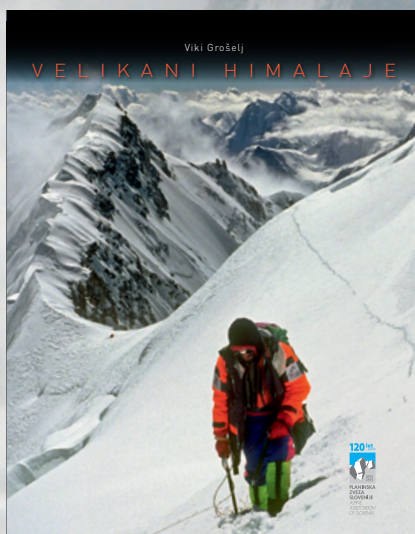
Dvakrat je bil član ekipe, ki je prejela Bloudkovo nagrado (1975 in 1979). Bil je član ekipe, ki je bila za vzpon na Everest leta 1979 odlikovana z zlato zvezdo zaslug za narod in izbrana za najboljšo športno ekipo Jugoslavije. Je dobitnik Bloudkove plakete leta 1984. Grošelj je dobitnik priznanja Planinske zveze Slovenije za najuspešnejšega alpinističnega smučarja za leto 2001. Prejel ga je za spust z 8201 meter visokega Čo Oja.

Leta 2001 je bil pobudnik ustanovitve slovenske sekcije Mountain Wilderness International, mednarodnega združenja, ki se bori za zaščito neokrnjenega gorskega sveta doma in v svetu, za varovanje in ohranitev naravne dediščine v gorah, predvsem pa zadnjih ostankov nedotaknjene gorske divjine. V letih od 2001 do 2004 je bil tudi njen generalni sekretar.

Maja 2002 ga je predsednik republike Slovenije, Milan Kučan, odlikoval s častnim znakom svobode Republike Slovenije za izjemne alpinistične dosežke, pomembne tudi za promocijo Slovenije v svetu, in posebej za delo z mladimi ter prispevek h gorskemu reševanju.

Leta 2005 je vodil in koordiniral uspešno reševanje Tomaža Humarja iz južne stene pakistanskega osem-tisočaka Nanga Parbata. Planinska zveza Slovenije mu je leta 2009 podelila posebno priznanje za požrtvovalno in izkazano pomoč pri koordinaciji najtežjih reševanj članov Planinske zveze Slovenije v Himalaji.

V letih od 2005 do 2013 je v sodelovanju s TV Slovenija pripravil dokumentarno TV-serijo Velikani Himalaje, v kateri predstavlja štirinajst vrhov našega planeta, ki segajo več kot 8000 metrov visoko, in zgodovino plezanja nanje.

Knjiga **VELIKANI HIMALAJE** bo izšla s podporo Fundacije za financiranje športnih organizacij v Republiki Sloveniji.

PREDNAROČNIŠKA AKCIJA je podaljšana!

Knjigo **Velikani Himalaje** lahko do 25. 9. 2013 naročite po akcijski ceni 25,00 € (redna cena: 29,90 €). * Naročeno knjigo prejmete po izzidu.

Stroške poštnine plača naročnik. * DDV je obračunan v ceni.

INFORMACIJE, NAKUP in NAROČILA:

- **Planinska zveza Slovenije, Planinska trgovina PZS**
  - na sedežu: Dvorakova ulica 9, Ljubljana (v času uradnih ur)
  - po pošti: p. p. 214, SI-1001 Ljubljana
  - po telefonu: 01 43 45 684 (v času uradnih ur)
  - po faksu: 01 43 45 691
  - brezplačna telefonska številka: 080 1893 (24 ur na dan, vse dni v letu)
  - e-naročila: narocilo@pzs.si
  - spletna trgovina PZS: <http://www.pzs.si/trgovina.php>

Uradne ure v Planinski založbi PZS, Ljubljana, Dvorakova 9:
v ponedeljek in četrtek od 9. do 15. ure,
v sredo od 9. do 17. ure,
v petek od 9. do 13. ure
(odmor za malico od 10.30 do 11. ure).

- **Slovenski planinski muzej**
  - Triglavska cesta 49, 4281 Mojstrana
  - telefon: 08 380 67 30
  - faks: 04 589 10 35
  - e-naročila: info@planiskimuzej.si

Plezalni ali otroški vrtec?

Mateja Pate Foto: Matjaž Milavec

V eni od prejšnjih številčk smo pisali o težavah, ki jih povzročajo velika obleganost nekaterih naših plezališč. Ta je v zadnjih letih postala splošen pojav in marsikaterega plezalca odvrta od obiskovanja nekoč priljubljenih plezalnih vrtcev, ki se poleg tega vedno bolj spreminjajo v nekakšne otroške vrtce. Obiskovanje plezališč z otroki, tudi s tistimi najmlajšimi, je očitno postalo nekaj zelo vsakdanjega. Že dolgo razmišljam, kako bi se opredelila do tega početja. Sem namreč v precepu. Če bi se moje življenje odvijalo drugače, kot se je, bi bila najbrž ena od tistih, ki nosijo dojenčke pod stene, jih gugajo na vejah dreves in zabavajo s plezalnimi kompleti – in verjetno bi se mi to zdela najbolj normalna stvar na svetu. Morda pa mi dejstvo, da tega nisem nikoli počela, omogoča, da na zadevo pogledam nekoliko bolj objektivno, z distance. V teh nekaj letih, odkar me nekdo kliče mama, sem tudi razčistila sama s seboj glede znatno manjše plezalske aktivnosti: zaradi otrok se ne počutim prikrajšano za užitke v vertikali. Daleč od oči, daleč od srca! Seveda mi to še vedno zaigra, ko primem za skalo in se razgledujem z vrhov, kadar je za to priložnost, le tista prejšnja huda nuja se je nekam razkadila ... Čeprav sem si, priznam, življenje z otroki slikala precej drugače. Še vedno se slišim, kako sem kolega, ki je bil v pričakovanju prvorojenca ves na trnih, kako bo potem z njegovim plezanjem, hrabrila z besedami, da ne bo kaj dosti drugače, saj gre otrok vendar tja, kamor gredo starši! Danes se ob tem le še namuznem ... kajti to je sicer seveda povsem mogoče, a vprašanje, za kakšno ceno.

Otroci pač obrnejo svet na glavo, pa če to hočemo ali ne. Od trenutka, ko ugledajo luč sveta, nas postavljajo pred različne zahteve in potrebe, ki se pogosto tepejo z našimi. Vendar pa – zakaj bi pravzaprav *moralni* postavljati svoje potrebe pred dojenčkove? Spomnim se besed prijateljice, ki mi je v enem od trenutkov slabosti, ko sem zapadla v samopomilovanje, dejala, da s poskušanjem vklapljanja dojenčka v življenjski slog odraslih iz predotroškega obdobja ne pridobiš prav nič. Če mi je takrat to dišalo po slabi tolažbi, mi danes po modrem nasvetu, ki se mi zdi povsem na mestu. Narava si ni zastonj izmislila nekaterih pravil in zakonitosti, le ljudje ji očitno ne znamo več dobro prisluhni. Lahko bi se vprašali, kaj ima dojenček od tega, da v vozičku ali gugajoč se v lupinici na drevesu ždi pod steno, medtem ko se njegova starša spopadeta z vertikalo. Najbrž je sicer vseeno bolje, da je v naravi namesto v nakupovalnem središču, in morda bodo že v bližnji prihodnosti ugotovili blagodejne učinke obiskovanja plezališč v najnežnejši dobi za razvoj fizičnih in umskih sposobnosti, kdo ve. In kaj imata starša od tega, ko se njun prestolonaslednik v svojem naslanjaču glasno upira in zahteva pozornost? Razen živčnosti ter padca osredotočenosti na plezanje in varovanje najbrž ne prav dosti.

Poleg tega ob prisotnosti otrok, ki so "ugnezdeni" preveč blizu sten, postanejo raztreseni tudi drugi plezalci v plezališču. Oni dan sva o tem slučajno govorila s kolegom, veteranom na plezalni sceni. "Saj ni treba, da mu ravno pade skala na glavo," je dejal. "Kaj pa, če se meni, ki sem bolj neroden, izmuzne iz rok komplet? Če mu z desetih metrov prileti na glavo, to tudi ni več nedolžna stvar." In nesreče se dogajajo. Ena hujših in medijsko odmevnejših se je pred nekaj leti pripetila hčerki znanega ruskega plezalca Salavata Rahmetova. Med plezanjem se mu je odlomil velik skalni blok in padel na njegovo takrat petletno hčer, ki je zaradi tega utrpela tako hude poškodbe, da so zahtevale več težkih operacij, med drugim amputacijo dlani. To je seveda ekstremen primer, ampak za življenje z neizbrisljivim občutkom krivde bi bila najbrž dovolj že blažja nesreča. Ne želim prepričevati prepričanih, saj je vsak svoje sreče kovač, mečem le kost za glodanje – bi lahko živeli s tem?

Rinke nad Okrešljem
Foto: Anže Čokl

- UVODNIK
- 1 Plezalni ali otroški vrtec?**
Mateja Pate
- ZGODOVINA
- 4 Začetki gorskega turizma na Slovenskem**
Ko turisti še niso bili "turisti"
Matija Turk
- ZGODOVINA
- 6 Uradni prvopristopnik na Mangart**
Franc Hohenwart (1771-1844)
Dušan Škodič

- ZGODOVINA
- 11 Trojna obletnica Frana Kocbeka**
150 let od rojstva pionirja planinstva v Kamniško-Savinjskih Alpah
Dušan Škodič
- INTERVJU
- 16 "Vedno sem poljubila prvo markacijo"**
Neža Maurer
Manca Čujež

Vsebine vseh
Planinskih vestnikov
od leta 1895 dalje na
www.pvkazalo.si

- ČAS, KI MINEVA
- 19 Jože Rozman – bliskovita parabola vzporednih svetov**
Dušan Jelinčič
- NEZNANI JULIJCI
- 24 Gora v senci Montaža**
Jof di Miez, 1974 m
Matija Turk
- Z NAMI NA POT
- 28 Gora v objemu Trente**
Bavški Grintavec
Gorazd Gorišek

- Z NAMI NA POT
- 41 V zavetju pohorskih gozdov**
S kolesom na vzhodno Pohorje
Marjan Pučnik – Maac
- NOČ IMA ČAROBNO MOČ
- 44 Sam, v dvoje ali troje**
Spanje na vrhovih gora
Anže Čokl
- PISMO STALNE DOPISNICE
- 47 Še sem živa!**
Nada Kostanjevič

NASLOV UREDNIŠTVA:

Planinska zveza Slovenije
Uredništvo Planinskega vestnika
Dvorakova ulica 9, p. p. 214
SI-1001 Ljubljana
T: 01 434 56 90, F: 01 434 56 91
E: pv@pzs.si
www.planinskivestnik.com

ODGOVORNI UREDNIK:

Vladimir Habjan

UREDNIŠKI ODBOR:

Emil Pevec (tehnični urednik),
mag. Marjan Bradeško, Marta Krejan,
dr. Andrej Mašera, Zdenka Mihelič,
dr. Irena Mušič Habjan, dr. Mateja Pate,
Dušan Škodič, Tina Leskošek, Mire Steinbuch

ZUNANJI SODELAVEC:

Peter Šilak

LEKTORIRANJE:

Mojca Volkar Trobevšek, Mojca Stritar, Marta Krejan,
Katarina Marin Hribar, Mira Hladnik

GRAFIČNA PRIPRAVA IN TISK:

Schwarz print, d. o. o.

NAKLADA: 6300 izvodov

Prispevke, napisane z računalnikom, pošiljajte
po elektronskem mediju na naslov uredništva
ali na elektronski naslov. Poslanih prispevkov ne
vračamo. Uredništvo si pridržuje pravico do objave
ali neobjave, krajšanja, povzemanja ali delnega
objavljanja nenaročenih prispevkov v skladu s svojo
uredniško politiko in prostorskimi možnostmi.
Mnenje avtorjev ni tudi nujno mnenje uredništva.
Kopiranje revije ali posameznih delov brez privolitve
izdajatelja ni dovoljeno.

Naročanje:

Po pošti na naslov: Planinska zveza Slovenije,
Dvorakova ulica 9, p. p. 214 SI-1001 Ljubljana,
po elektronski pošti na naslov: pv@pzs.si ali po
telefonu **080 1893 (24 ur na dan)**.

Številka transakcijskega računa PZS je
05100-8010489572, odprt pri Abanki, d. d.,
Ljubljana. Naročnina 34 EUR, 58 EUR za tujino,
posamezna številka 3,40 EUR. Članarina PZS za člane
A vključuje naročnino. Reklamacije upoštevamo dva
meseca po izidu številke. Ob spremembi naslova
navedite tudi stari naslov. Upoštevamo samo pisne
odpovedi do 1. decembra za prihodnje leto.

Program informiranja o planinski dejavnosti
sofinancirajo Ministrstvo za šolstvo in šport RS,
Fundacija za financiranje športnih organizacij v RS in
Javna agencija za knjigo RS.

FOTOGRAFIJA NA NASLOVNICI:

Mogočni Bavški Grintavec nad Trento,
v ospredju Vrsnik
Foto: Oton Naglost

Uredništvo Planinskega vestnika skrbno
preverja vse članke in točnost v reviji
objavljenih opisov poti, ki praviloma
vključujejo opozorila na nevarnosti in možne
pasti obiskovanja gora. Žal pa je vsak opis
vedno subjektiven, poleg tega se objektivne
težave na terenu lahko spreminjajo iz dneva
v dan, celo iz ure v uro. Zato uredništvo revije in
Planinska zveza Slovenije ne moreta prevzeti
nobene odgovornosti za morebitne poškodbe
ali materialno škodo, ki bi jih utrpel kdorkoli
zaradi hoje po gorah po navodilih iz te revije.

Z NAMI NA POT – OPISI TUR

- 33 Bavški Grintavec,
iz vasi Soča
- 33 Bavški Grintavec,
iz Zadnje Trente
- 35 Bavški Grintavec,
iz Bavšice
- 35 Bavški Grintavec,
iz Zadnje Trente
po panoramski poti
- 37 Mariborsko Pohorje
- 37 Glažuta
- 39 Črno jezero
- 39 Rogla

PIRENEJI

- 48 Cvetlični vrt ob jezerih
Andora
Marjan Bradeško

VEZNE PLANINSKE POTI

- 50 Častitljiva starost
Slovenske
planinske poti
Praznovanje 60-letnice
Zdenka Mihelič

OBLETNICA

- 52 Julius Kugy še danes
združuje ljudi
Šestdeset let od postavitve
spomenika v Trenti
Zdenka Mihelič

PLEZALSKI DOPUST

- 54 Družinske plezalske
počitnice v Nemčiji
Frankenjura
Vesna Pavlovič

ŠPORTNO PLEZANJE

- 56 Medalje za naše
plezalke in plezalce
Vrsta uspehov naših
tekmovalcev
Marta Krejan

GORSKA MEDICINA

- 57 Dehidracija v gorah
Vzroki, preprečevanje,
zdravljenje
Julija Pečjak

INTERVJU

- 58 "Če ne bi plezal,
bi bil astronaut!"
Luka Stražar in Nejc Marčič
Maja Duh

VARSTVO NARAVE

- 61 Najhitrejša ptica
Sokol selec
Dušan Klenovšek

NOVICE IZ VERTIKALE

NOVICE IZ TUJINE

LITERATURA

DEJAVNOSTI PZS

TNP

V SPOMIN

Začetki gorskega turizma na Slovenskem

Ko turisti še niso bili "turisti"

Besedilo: Matija Turk

Ljudje, ki hodijo v gore, se v osnovi delijo na planince in alpiniste. Tisti, ki so nekje vmes, se imajo za gornike. Izraz turist nobenemu ni všeč. Zveni preveč ceneno in ležerno, saj so vse aktivnosti v naravi povezane z določenimi napori in odrekani. Pa vendar vsi, ki kdaj prenočimo in se okrepčamo v planinskih kočah ali pa ob povratku po naporni turi v dolini zavijemo v gostilno, prispevamo svoj delež v turistični mošnjček. V očeh ekonomskih statistikov smo na koncu vendarle vsi turisti.

Turizem v Alpah se je začel pospešeno razvijati v drugi polovici 19. stoletja. Industrijska revolucija je ustvarila močan srednji razred, ki je imel dovolj denarja in časa, da si je lahko privoščil potovanja. Z izgradnjo železnic so le-ta postala hitra in udobna. Nekdaj revni in odročni alpski kraji so v nekaj desetletjih postali prepoznavni, iznajdljivi domačini pa so iz pastirjev in drvarjev postali cenjeni gorski vodniki, premožni gostilničarji in hotelirji.

Prvi dokumentirani pristopi na najvišje vrhove

Gore so že od nekdaj v ljudeh vzbujale strahospoštovanje. Nanje so se odpravljali le lovci, pastirji, drvarji in iskalci rud. Redki so bili, ki so jih v gore gnali drugačni, bolj abstraktni razlogi. Francesco Petrarca se je v srednjem veku povzpел na Mont Ventoux iz pristne gorniške želje, da bi videl panoramo s te visoke gore nad Provanso. V dobi razsvetljenstva se je razmahnilo zanimanje za naravo in v gore so začeli zahajati naravoslovni učenjaki. Čeprav so jih zanimali predvsem rastlinstvo, živalstvo, kamnine in fosili, veljajo za predhodnike gorništvu in prve turiste v gorah.

V 18. stoletju so na Slovenskem začeli zahajati v gore botaniki, ki

so kot prvi, vsaj glede na ohranjene pisne vire, stopili na marsikateri vrh. Botanik Janez Anton Scopoli se je leta 1758 povzpел na Storžič in naslednje leto na Grintovec. Njegov sodobnik Franc Ksaver Wulfen se je med svojimi botaničnimi potepanji povzpел na večino vrhov osrednjih Karavank. Baltazar Hacquet, naravoslovec in rudarski zdravnik v Idriji, se je že leta 1777 poskušal povzpeti na Triglav. Naslednje leto je to uspelo štirim srčnim možem, Lovrencu Willomitzerju, Štefanu Rožiču, Matevžu Kosu in Luku Korošču.

Velik vpliv na razvoj gorništvu sta imela brata Žiga in Karel Zois. Karel velja za prvega graditelja planinskih koč pri nas. Dve koči je postavil v Dolini Triglavskih jezer in eno na Velem polju. Služile so mu kot postojanke pri botaničnih pohodih. Žiga Zois je vzpodbujal mladino k raziskovanju gorskega sveta in celo ponujal nagrado tistemu, ki bi prvi stopil na Triglav. Tudi zaradi njegove vzpodbude je mladi grof Franc Hohenwart leta 1794 opravil prvi dokumentirani vzpon na Mangart, leto poprej pa je gorniški krst uspešno prestal pri prvem turističnem pristopu na Planjavo. Zoisovega prijatelja Valentina Vodnika v gore niso gnali znanstveni motivi in želja po odkrivanju,

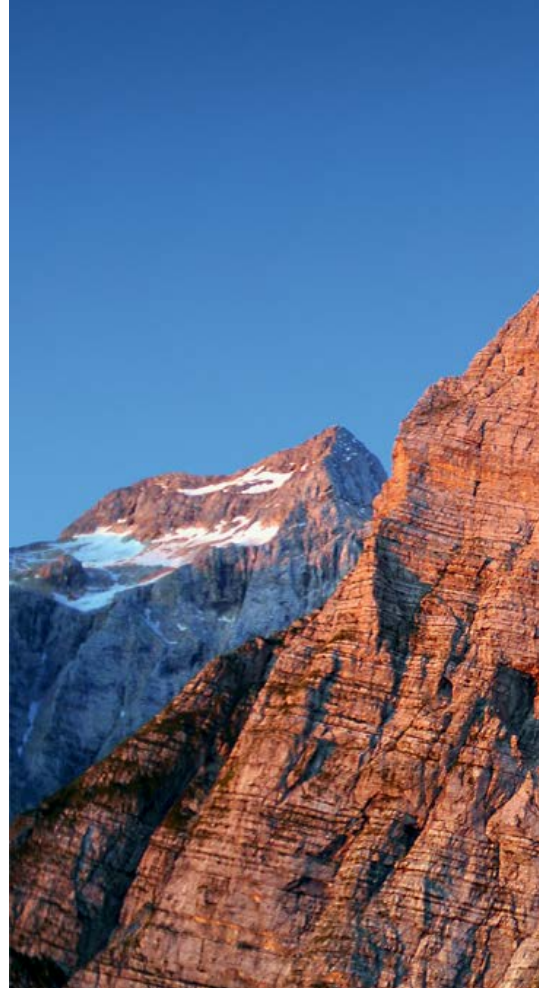
temveč romantično navdušenje nad gorsko naravo. Vodnik se je povzpел na več vrhov v okolici Triglava, kar je botrovalo nastanku pesniške stvaritve, znamenite ode Vršac.

Do sredine 19. stoletja so bili opravljeni pristopi na večino lažje dostopnih visokogorskih vrhov. Iz tega časa velja omeniti Henrika Freyerja in Otta Sendtnerja. Freyer je opravil prvi vzpon na Triglav brez vodnika in prvi turistični pristop na Stenar (1836). Sendtner se je poleti 1841 povzpел na Krn, Rombon, Morež, Bavški Grintavec, Prestreljenik in Kanin ter naslednje leto na Razor.

Prvi turisti in začetki alpinizma

V začetku 19. stoletja je vznožja naših gora večkrat obiskal angleški znanstvenik in izumitelj sir Humphry Davy. Lepote naših krajev je opisal v svojih delih in jih ponesel v svet. Njegovo pisanje je k nam privabilo angleška popotnika J. Gilberta in G. C. Churchilla, ki sta leta 1864 izdala knjigo *The Dolomite Mountains*.¹ To delo je prebiral Julius Kugy, ki ga je v Julijce zaneslo iskanje mitske cvetlice *Scabiose trente*. Kugy, ki je vedno hodil v družbi gorskih vodnikov, se je leta

¹ Dolomitske gore. Opis potovanj po Tirolski, Koroški, Kranjski in Furlaniji v letih 1861–63.

1880 kot prvi povzpel na Škrlatico in leta 1889 na Prisojnik. Načrtno je raziskoval Julijske Alpe in pri tem opravil vrsto težavnih vzponov. Svoje podvige je redno opisoval v nemških planinskih glasilih in tako Julijce približal širšemu krogu ljudi. Kuge in samohodec Henrik Tuma sta vzpone v Julijskih Alpah dvignila na višji nivo, ki sodi že v domeno pravega alpinizma. Nista več iskala neosvojenih vrhov, temveč nove pristope preko deviških sten. V začetku 20. stoletja so nemški alpinisti preplezali severno steno Triglava, že pred njimi pa so lažje prehode preko nje našli divji lovci iz Trente. Ivan Berginc – Štrukelj se je leta 1890 preko Stene povzpел v območju današnje Slovenske smeri.

V Kamniško-Savinjskih Alpah je pomembno delo opravil dr. Johannes Frischauf, ki je leta 1874 izvedel prvi pristop na Kranjsko Rinko in dve leti pozneje na Kočno. Skrbel je za gradnjo poti in koč ter je zaslužen za razvoj turizma v Logarski dolini in na Solčavskem. Njegovo delo je nadaljeval Fran Kocbek.

Alpinizem v Kamniško-Savinjskih Alpah ima nekoliko krajšo zgodovino kakor v Julijcih. Začetnika sta bila Günther von Saar in Hermann Sattler. Leta 1907 sta preplezala severno steno Grintovca in Skute ter jugozahodno

steno Koroške Babe. V burnih časih pred 1. svetovno vojno izstopa skupina drenovcev, zbranih okoli Bogumila Brinška, Rudolfa Badjure, Ivana Michlerja in Pavla Kunaverja. Drenovci so gojili alpinistiko, opravili prvo prečenje Zeleniških špic, bili pa so tudi pionirji na področju zimskega gornišva, turnega smučanja in jamarstva. Badjura se je uveljavil kot prvi pisec planinskih in turističnih vodnikov.

Planinska društva in kulturni boj

V zadnji četrtini 19. stoletja se z nastankom planinskih društev, gradnjo poti in koč tudi v slovenskih gorah razcveti gorski turizem v pravem pomenu besede. Za obiskovalce gorskega sveta se je v tedanji Avstro-Ogrski uveljavil celo izraz "hochtourist". Zaradi izrazite politične in nacionalistične vloge nemško-avstrijskega planinskega društva je rasla želja, da bi tudi Slovenci dobili lastno planinsko organizacijo. Ustanovitev Slovenskega planinskega društva leta 1893 je narekovala potreba, da Slovenci opozorimo na svojo navzočnost in preprečimo popolno ponemčenje naših gora. Posledica je bila zaostritev kulturnega boja v gorah, ko Nemci in Slovenci gradijo vsak svoje kočje in pota. Odras pansklovanske ideje je bila ustanovitev Češke podružnice SPD leta 1897 v Pragi. Češki planinci so bili

Henrik Freyer je leta 1836 opravil prvi turistični pristop na Stenar. Foto: Franci Horvat

zlasti aktivni na Jezerskem, kjer so pod Grintovcem zgradili Češko kočjo.

Do prve svetovne vojne so bili vzpostavljeni vsi potrebni temelji za razvoj turizma in različnih aktivnosti v gorah. Po vojni, ki je grobo premešala karte na političnem prizorišču, so se začeli novi časi, ki presegajo okvir tega sestavka.

V pričujoči temi meseca je Dušan Škodič v članku o Francu Hohenwartu slikovito prikazal duh dobe, v katerem so se začeli prvi dokumentirani vzponi na najvišje vrhove naših gora. V članku o Franu Kocbeku, ki je deloval 100 let za Hohenwartom, pa je isti avtor orisal razmere, ko se je pri nas začel razvijati gorski turizem. Zanimivo in poučno branje, ki ponuja razmislek in primerjavo z današnjim časom!

Viri:

Klemen Janša, Karavanke, planinski vodnik, PZS, 2010.

Tone Strojín, Zgodovina slovenskega planinstva, Didakta, 2009.

Boris Režek, Stene in grebeni, PZS, 1959.

Mirko Kajzelj in Herbert Drogenik, Naš alpinizem, DZS, 1982.

Uradni prvopristopnik na Mangart

Besedilo: Dušan Škodič

Franc Hohenwart (1771–1844)

Bilo je poletje 1794. Triindvajsetletni mladenič, željan gorniških pustolovščin, je pripotoval v Belo Peč med Ratečami in Trbižem in tam spraševal po vodniku, ki bi bil z njim pripravljen splezati na tedaj še uradno neosvojeni Mangart. Belopeški domačini, ki so se bolj kakor s kmetovanjem ukvarjali z rudarjenjem, fužinarstvom in oglarjenjem, so lepo oblečenega mladeniča seveda le debelo gledali.

A fant se je dobro zavedal, da za svoj predrzni načrt potrebuje pomoč vodnika domačina, po možnosti celo divjega lovca. Vodniki iz vrst divjih lovcev so bili namreč cenjeni kot najboljši spremljevalci, saj so najbolj drzni v tej prepovedani strasti do potankosti poznali prehode v vsa zakotja svojega gorskega okoliša. Nazadnje so ga ljudje usmerili do nekega kovača, ki je bil menda še posebno "hud" v svojem prepovedanem postranskem poklicu. Kovač, ki mu je boljše kakor kladivo v roko sedlo puškino kopito, se je najprej

kljub ponujenemu plačilu otepal vodenja. A mladenič je bil vztrajen v prepričevanju in očitno tudi poln denarcev, čeprav ni na glas razlagal, da izhaja iz plemiške družine. Nazadnje sta se vendarle sporazumela, da ga bo spremljal na Mangart. Dogodivščina pa je bila sila pestra, zato bo še najbolje, če si preberemo odlomek izpod peresa Josipa Westra.

Z vodnikom in brez njega

"Za vodnika si je bil Hohenwart najel nekega kovača, strastnega divjega lovca iz Bele Peči. Grof mu je bil pred odhodom naročil, naj priskrbi brašna za oba. In res si je kovač po svojem okusu naprtil prekajeno svinjsko kračo,

Naša najvišja cesta pripelje na Mangartsko sedlo, s katerega se je Hohenwart na vrh Mangarta podal sam, brez svojeglavega vodnika.

Foto: Cveto Poljšak

funt smrdljivega sira, tri funte slabo pečenega črnega kruha in tri bokale vina. Šele pri počitku je grof ugotovil, da so to stvari, ki jih ne bo mogel uživati. Ko vpraša vodnika za vodo, se mu ta zadirčno odreže, da voda še za v čevlje ni dobra. Zato blagorodnemu gospodu ni preostalo drugega, kakor da se je ves tisti dan postil ob plehkem kruhu in si gasil žejo s snegom. In še drugače mu je zarobljenec prisolil: 'Če ste hoteli jesti beli kruh, teletino in piščance, bi bili morali povedati to svojo željo gospodu fužinarju Sigertu tam doli v Beli Peči.' In prav podobno je bilo temu zagovednežu, kako je svojemu gospodu predočil nevarnosti nadaljnjega vzpona s tem, da ga je vprašal, ali ima 'mirne možgane', da ga bo lahko peljal nad navpično prepadno pečino, kjer bi lahko napačna stopinja pomenila neizbežno smrt. In kako ga je kasneje, ko sta srečno prišla na sedlo, pustil kar samega in s puško na rami

Hohenwartov portret je delo Mateja Langusa. Hrani ga Narodni muzej Slovenije.

izginil v drugo smer, da je zadostil svoji lovski strasti."¹

Tako se je, deloma tudi zaradi neugnane lovske strasti, zgodilo, da se je mladenič, ki je bil takrat sicer že izkušen gorohodec, podal s sedla proti vrhu Mangarta kar sam. Vrh je uspešno dosegel in sam tudi sestopil v dolino.

"Nekaj za tem, ko se je grof vračal z vrha, lovec pa z gamsom na plečih z bogve katerega roba, sta se zopet sešla in se, čeprav je rokovnjaški lovec popil vse vino (okoli štiri litre in pol), vendarle srečno vrnila v dolino." Hohenwart pa je po tej izkušnji za vodnike raje priporočal domače planšarje ali drvarje, ki niso lovci ...

Znana stara kranjska družina Hohenwart

Predstavimo natančneje tega mladega grofa, ki je pred 220 leti na svoj račun zabeležil prvi uradno dokumentirani vzpon na velikana Julijskih Alp. Njegovo daljše ime je bilo Franc Jožef Hanibal grof Hohenwart [hóenvart]. Rodil se je 24. maja 1771 v znani kranjski plemiški družini Hohenwartov s Kolovca pri Kamniku. Ta družina se pri nas omenja že od 14. stoletja. Franc je kot pravi Kranjec dobro govoril tudi slovensko oziroma pravilneje rečeno tedanjo kranjščino, kar je bila med plemstvom sicer velika redkost.²

¹ Josip Wester, Dvakrat na Mangrtu, PV 1937, št. 11, str. 12.

² Več o njem France Malešič, Franc Hohenwart iz Zoisovega kroga, Kamniški zbornik XIII, 1996, str. 73.

Da mu je domača beseda res gladko tekla, potrjuje tudi dejstvo, da je nastopal v izdelnem gledališču, kjer so v tistem času zelo uspešno uprizorili prvo komedijo v domačem jeziku, Linhartovo Županovo Micko. Franc je v njej odigral vlogo lahkoživega Tulpenheima.

Njegov stric Žiga (Sigismund Anton Hohenwart) je bil dunajski nadškof in je leta 1790 mladega Franca vzel k sebi na Dunaj, kjer je fant v štirih letih pridno zaključil študij medicine in rudarstva. Med študijem se je seznanil z ravnateljem prirodoslovnega kabineta Schreibersom, ki ga je navdušil za naravoslovne vede in montanistiko, kar mu je po vrnitvi v Ljubljano prišlo prav predvsem pri druženju z baronom Žigom Zoisom, ki je postal njegov mentor.

Baron Žiga Zois je mladega grofa takoj, ko se je leta 1793 vrnil na počitnice, nagovoril, naj se raziskovanja svoje domovine loti ne le s tal, temveč tudi z vrhov gora. In Franc se je res še istega poletja s kočijo in svojim služabnikom odpravil v Kamniško-Savinjske Alpe z namenom, da se kot turist povzpne na katerega od vrhov. To, da ni imel nikakršnih plezalskih izkušenj v gorah, je seveda mimogrede pozabil, a so ga, še preden so prispeli do vznožja gora, na to spomnili najeti vodniki. Dva vodnika, sicer lovca, in še en spremljevalec, so mladeniča temeljito preizkusili že spodaj v Kamniški Bistrici. Zanimiv preskus glede vrtoglavice je potekal kar na naravnem mostu, imenovanem Prédaselj, nad znamenitimi kanjonskimi koriti.³ Šola izkušenih gamsjih lovcev je bila tako zanimiva, da jo je Hohenwart prav odkritosrčno opisal v spisu z naslovom *Auszug aus meinen Alpenreisen* (Odlomek iz mojih alpskih potepanj) iz leta 1838.

Kako premagati vrtoglavico

"Ljubljano sem zapustil petega julija, dospel v Kamnik in od tod v Stranje, sedež župnije, kjer sem prenočil. Šestega julija ob treh zjutraj sem odšel

³ Prédaselj je predvsem ime samega naravnega mostu – takšen je tudi njegov pomen. Seveda ga je mogoče uporabljati tudi za obe tesni, Veliki in Mali Prédaselj. Turistični obliki imena – Prédaselj ali celo Predóselj – pa sta drugotni, mlajši (op. France Malešič).

Risba Vlasta Kopača prikazuje Hohenwartovo premaganje vrtoglavice, ima pa lepotno napako – plemič je prikazan kot star gospod, v resnici pa je bil takrat še rosen mladenič.

v spremstvu dveh vodnikov in enega nosača. Šli smo ob desnem bregu Bistrice do knežje mize, kjer sem se nekoliko odpočil in opazoval v nebo kipeči Grintovec. Potem smo lezli vedno više in prišli do neke prepadne, temne globeli tako blizu nasprotni strani hriba, da smo našli veliko skalo, ki je ležala počez in omogočala prehod. Neizurjen v gorah, nevajen gledati v globočino brez omotice, sem postal malodušen in vrtoglav in sem se uprl nadaljnji hoji. Zaman je stal en lovec onstran globeli, drugi pa na tem groznem mostu; kadar sem se približal prepadu, vsakokrat se mi je zvrtele v glavi. Moji spremljevalci, utrujeni od čakanja, so kategorično izjavili, da moram naprej ali nazaj. To je

pomagalo, začel sem s kapitulacijo in predlagal, da mi zavežejo oči in me prepeljejo čez. Oba vodnika pa sta odklonila tako smelost, ki bi privedla v nesrečo, in sta vztrajala, da pridem čez most z odprtimi očmi. Po več kot enourni debati (ki se je še danes sramujem) sem se okorajžil. Vodnik mi je podal roko in prišel sem srečno na drugo stran. Tu so mi priporočili, naj si поблиže ogledam globel, ker bom s te strani bolje videl besnečo vodo in skalnate strmalice. Končno sta mi predlagala moja vodnika, naj grem nazaj, ker bi pri tem premagal svojo vrtoglavico in otroški strah pred prepadi. Storil sem to dvakrat, zadnjič brez pomoči vodnika. Zadovoljni, da smo postavili temelj čvrstemu hribolazcu, smo odkorakali naprej.⁴

Vodnikoma je bil mladi grof hvaležen, ker sta ga med turami dobro poučila, kako naj hodi v gore; da je treba počasi in enakomerno hoditi navkreber, pokazala sta mu, kako se hodi s kramžarji,⁵ kako si lahko pri hoji pomaga s palico, in mu razložila, da so dobri čevlji prvi pogoj za uspešno hojo v gore. Visoke usnjene škornje, ki jih je imel na nogah, sta mu gladko zavrnila in moral si je nabaviti z žebli ledniki nakovane cokle. Pozabila nista niti na pet čevljev dolgo palico, ki si jo je dal pri kovaču okovati z železno ostjo. Toda Hohenwart je bil mlad in navdušen, zato se jima je rad dal poučiti.⁶

"Pod takim vodstvom se mi je plezanje zdelo lahko početje in z njihovo skrbno pomočjo sem z lahkoto premagal vse ovire."

Hohenwart kot prvi turist na Planjavi

Namenimo nekaj besed vzponu na Planjavo. Družba se je iz bistriške doline odpravila v Konec, kjer jih je pričakal lovec Spruk z Gozda nad Kamnikom, ki je prevzel vodstvo. Sprukovega imena žal ne poznamo, vendar ta izkušeni lovec vseeno velja

⁴ Opis tega šolanja je prvi objavil Evgen Lovšin v svoji knjigi V Triglavu in njegovi soseščini, SPD 1944, str. 103.

⁵ Dereze s šestimi zobmi, kakršne so na Kamniškem kovači kovali za drvarje in lovce, zanesljivejšje od preprostejših "žabic" s štirimi zobmi.

⁶ Josip Wester, Grintavcem v slovo, PV 1953, št. 2, str. 55.

za prvega znanega gorskega vodnika v Kamniško-Savinjskih Alpah.

Krenili so proti starodavni planini *Vsedli na Brani* (pozneje imenovani planina Na Stanu, danes turistično ime Pri Pastirjih) v krnici pod Kamniškim sedlom. Od tam so se namenili proti Macesnovcu in z njega po starem pastirskem prehodu po grapi Za Vratam (Za Vratu) na jugovzhodni strani Planjave. Nadaljevali so čez sedelce Movzino (Na Movznem, 1980 m), od koder je možen prehod proti Planjavskim zelenicam.

Ta dostop je že zdavnaj opuščen in zaraščen ter danes predstavlja užitek le redkim izkušenim gornikom. V času obiska Hohenwarta pa je tam potekal star pastirski prehod. Pašnike na južni strani Kamniško-Savinjskih Alp so dokazano imeli od srednjega veka do okoli leta 1850 v najemu Solčavani, ki so tja gor iz Logarske doline prignali svojo drobnico. Uporabljali so pristop mimo Klemenče jame čez Škarje in po naravnih prehodih prignali drobnico na južno stran Planjave, vse do omejenih planine *Vsedli na Brani*, mimo katere danes hodimo po označeni poti na Kamniško sedlo.⁷ Pastirski prehod

⁷ France Malešič, Prvi obiski Grintovec, PV 1980, št. 1, str. 5.

Nekdanji pastirski prehod od starodavne planine pod Kamniškim sedlom na Planjavo je uporabil tudi vodnik Spruk.

Foto: Vladimir Habjan

so bistriški lovci seveda poznali, zato sta ga uporabila tudi Spruk in Hohenwart.

Lovca ga je spotoma vseskozi poučeval in mu mimogrede povedal še katero od svojih zanimivih lovskih zgodb, posebno o nevarnih bitkah, ki so nekoč potekale med lovci in divjimi lovci. Divji lov na gamse je bil zelo razširjen že zaradi golega preživetja, in ko je prenehala paša, so na južna pobočja gora prišli na *raubšic* tudi divji lovci s Solčavskega. Lov je bil omejen in zakupniki lova so iz vrst divjih lovcev izbrali in kot zaprisežene lovske čuvaje zaposlili le najsposobnejše in najdrzejše. Kazni za krivolov so bile zelo krute, zato so bile tudi medlovske bitke hude in neprizanesljive. Veliko divjih lovcev (pa tudi lovcev) je bilo pri tem ubitih in te žrtve so bile nekoč glavni vzrok smrti v naših gorah. Za tisti čas, ko so bile med meščani in preprostimi podeželani ogromne razlike, je bilo to odkrito Sprukovo pripovedovanje zelo nenavadno. Hohenwart je bil nenazadnje le grof, njegov vodnik pa navaden gorjan. Zagotovo je k sproščenejšemu vzdušju pomagalo predvsem to, da je mladi plemič govoril po kranjsko, nekaj pa tudi njegov značaj in malce grobo izražanje, ki naj ne bi bila ravno za zgled njegovemu stanu. Je pa zaradi tega vsekakor lažje vzpostavil pristen stik z ljudmi, ki jih je srečeval na svojih poteh. V naslednjih dneh je z vodniki obiskal še Grintovec in Storžič, med svojimi vzponi pa je spotoma vseskozi vneto botaniziral.

Baron Žiga Zois spodbuja k obisku gora

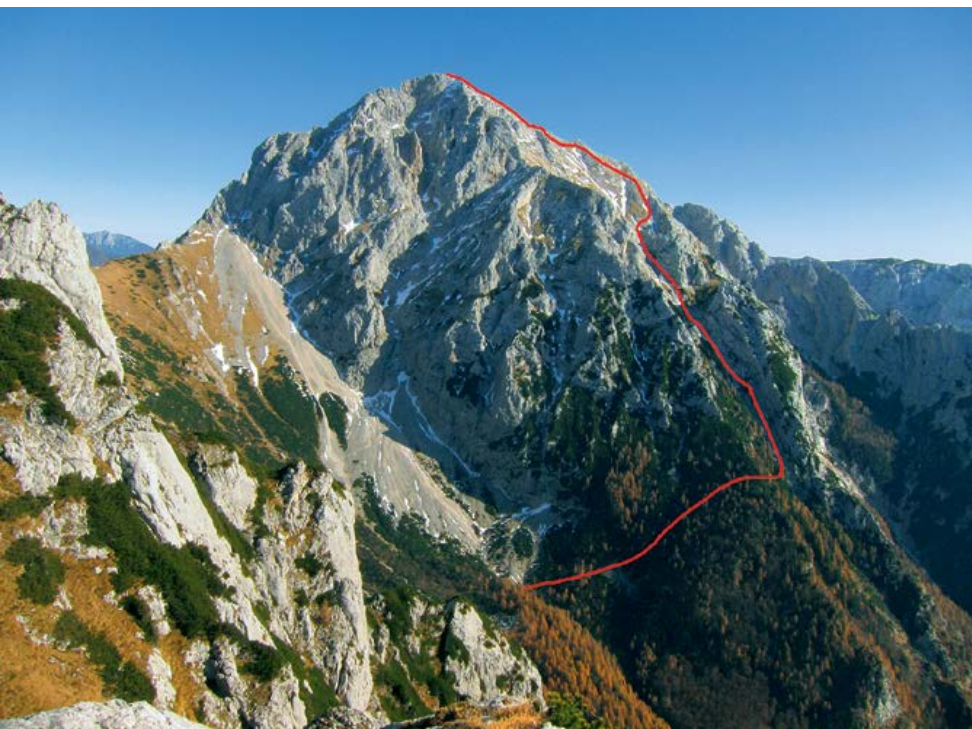
S temi gorniškimi izkušnjami oboroženi mladenič se je leto za leto zanašel v naši začetni zgodbi in tako postal uradni prvoprstopnik na Mangart. Moramo pa omeniti, da je v resnici tudi pri tem šlo le za prvi turistični obisk. Hohenwart se je namreč dobro zavedal, da so Mangart z južne strani že precej pred njim obiskovali lovci in pastirji.

Baron Žiga Zois, sam zaradi bolezni (hude putike) občasno celo nepokreten, svojim varovancem ni privoščil lenarjenja in jih je vedno znova spodbujal k raziskovanju gora ter jim pri tem početju tudi narodarno stal ob strani. Tako je mladega Hohenwarta kmalu obvestil, da se lahko pridruži družbi župnika in priznanega pesnika Valentina Vodnika, ki se je avgusta 1795 odpravljala proti Triglavu. Poleg Vodnika je bil tu še jezuit dr. Jožef Pinhak, po rodu Moravec, sicer pa župnik pri Sv. Jakobu v Ljubljani. Za vse potrebe njihovega gorniškega popotovanja je poskrbel baron Žiga Zois,⁸ ki je vnaprej naročil vodnikom, da pripravijo vse tri njegove botanične kočice za sprejem obiskovalcev.

Družba se je prvega dne srečala na Javorniku in se z vodnikom Andrejem Legatom povzpela na Belščico in Stol ter istega dne sestopila. Naslednjega dne je krenila čez Bled v Bohinjsko Bistrico, kjer so si vzeli čas še za ogled izvira Bistrice. Po dvodnevnem počitku, med katerim je Vodnik zaradi božje službe skočil v svojo župnijo na Koprivnik, so se odpravili v Staro Fužino in mimo slapa Savice na Dedno polje ter na planino Ovčarijo, kjer so bili nastanjeni in bogato pogoščeni v Zoisovi koči. Pričakal in sprejel jih je baron osebno, vendar ne bolehni Žiga, temveč njegov manj znani brat, botanik Karel Zois (po njem se med drugim imenuje znamenita Zoisova zvončica, *Campanula zoysii*). Vodnik naj bi bil nad lepoto gora tako navdušen, da je še tistega popoldneva napisal prvi osnutek svoje znane ode Vršac in jo prebral svoji dobrovoljni družbi. Naslednjega dne so se poslovili od gostoljubnega botanika in se neuspešno poskusili povzpeti na Kopicu. Nadaljevali so mimo Vršaca⁹ na Velo polje, kjer

⁸ Pot Vodnika in Hohenwarta proti Triglavu je že v prvem letniku PV 1895, št. 7, v zgodovinskem članku opisal prvi predsednik Fran Orožen. Članek s podobno, a nekoliko prilagojeno vsebino je ob stoletnici dogodka napisal tudi za Ljubljanski zvon 1895, 15, št. 9.

⁹ Orožen na podlagi Hohenwartovega opisa domneva, da je Vodnikov Vršac v resnici Mišelj vrh nad Velim poljem, a ta domneva se ni obdržala.

so se ponovno nastanili v eni od koč, ki so bile v lasti tedaj najbogatejšega Kranjca.

Triglav in njegova sosesčina

Po bogatem okrepčilu so naslednjega dne zarana, vsak s svojim vodnikom, krenili proti Triglavu; Hohenwart ne proti vrhu, temveč v okolico današnje Planike, kjer je opravil raziskovanja in našel več okamnin, o katerih je pozneje poročal baronu. Vodnik in Pinhak sta medtem uspešno priplezala na Mali Triglav ter se zaradi prevelikih težav ustavila šele pred najhujšo strmino pod glavnim vrhom. Zgodaj popoldne so se, ne prehudo razočarani zaradi nedoseženega vrha, ponovno sestali na Velem polju, kjer so jih že pričakovali baronovi služabniki in polne mize ...

Po dobro prespani noči so se naslednjega dne odpravili na bližnji Tosc, dan pozneje pa čez Rudno polje sestopili na Koprivnik, kjer jih je v Vodnikovem župnišču po baronovi zaslugi ponovno čakala dobra pojedina. Tu so se tudi poslovili od svojih bohinjskih vodnikov: Antona Kosa, Andreja Legata in Arha. Za njihovo primerno plačilo je predhodno poskrbel radodarni Žiga Zois, ki je, kakor je razvidno iz njegovih pisem Vodniku, bohinjске vodnike zelo spoštoval. Vedno jih je tudi primerno nagradil, s čimer je skušal po svoje pospeševati obisk tamkajšnjih gora. Vodnik in Pinhak sta dobrotniku za boljše zdravje na Koprivniku darovala mašo, nakar se je prijateljska družba dokončno poslovila in razšla.

Hohenwart se je po Zoisovih zapisih s tega potovanja vrnil "pijan od sreče", lepa narava in dobra družba pa sta ga tako navdušili, da je ostal zapisan

obiskom gora, vse dokler mu je dopuščalo zdravje. Hohenwartov opis triglavskega podviga je zanimiv, žal pa vemo, da je obstajal še dosti natančnejši opis, ki ga je napisal besedno bolj nadarjeni Vodnik. Na žalost se nam ta ni ohranil. Izgubil se je tako kakor veliko drugih Vodnikovih zapisov; Fran Orožen celo navaja, da naj bi neka ljubljanska prodajalka v njegova pisma zavijala slanino.

Smrtna obsodba pod Francozi

Franc Hohenwart je v življenju opravljal razne državne službe. Med drugim je istega leta, ko je z Vodnikom hodil na Triglav, postal ljubljanski okrajni komisar. Ko je Napoleon zasedel naše kraje, bilo je leta 1809, je bil Franc že ljubljanski okrožni glavar. Prihod francoske vojske je skušal ustaviti kot organizator deželnih bramborcev, vendar na hitro sklicani in oboroženi prostovoljci niso bili kos tej visoko izurjeni vojski. Na našem ozemlju so po francoski zasedbi nastale kratkotrajne Ilirske province, njihov guverner pa je postal maršal Auguste Marmont, ki je Hohenwarta kot organizatorja odpora obsodil na smrt. Kazni k sreči niso izvršili, ker je bil med Avstrijo in Francijo prej sklenjen mir.

Po letu 1820 se je Hohenwart zaradi bolezni predčasno upokojil in prenehal z opravljanjem državnih služb. Tedaj se je lahko popolnoma posvetil svoji ljubljenski stroki. Vodil je poslovanje Kranjskega deželnega muzeja, pri katerem sta imela z Zoisom veliko zaslugo že pri ustanovitvi. Oba sta muzeju podarila svoje obsežne zbirke, Hohenwart v prvi vrsti bogato zbirko konhilij,¹⁰ Zois pa zbirko mineralov.

¹⁰ Lupine školjk in polžev.

Podoben pogled na Triglav sta si nekoč s Tosca privoščila tudi Hohenwart in Vodnik.

Foto: Peter Strgar

Hohenwart je postal prvi kurator (skrbnik) našega deželnega muzeja. Sodeloval je tudi pri na novo oživiljeni Kranjski kmetijski družbi, ki ji je predsedoval več let.

Ko je moral nazadnje zaradi bolezni izpreči tudi iz muzejske dejavnosti, je leta 1836 obseg svojega dela opisal v knjižici, ki je predstavljala vodnik po zbirkah ljubljanskega Deželnega muzeja. Prav tako je njegovo delo vodnik Kažipot po Postojnski jami.

Sled je pustil tudi v naravoslovju. Po njem se imenujeta prvi v kraškem podzemlju najdeni hrošček drobno-vratnik (*Leptodirus hohenwartii*) ter redka vrsta polža (*Hohenwartiana hohenwartii*).¹¹

Gore je izredno ljubil in marsikatero od svojih tur je ponovil. Še na stara leta, ko mu noge niso več služile, se je dal na vozičku prepeljati v Vrata pod Triglav, kjer je podoživljal čar gora, ki ga je prevzel v mladih letih. Franc Hohenwart je bil pred Valentinom Staničem zagotovo naš najboljši "turišični" gornik, vendar pa je bil po duši v prvi vrsti naravoslovec in muzeolog. Umril je 2. avgusta 1844 v svoji graščini na Dolenjskem. ●

¹¹ Hohenwartovega kamnokreča (*Saxifraga hohenwartii*), ki je endemit Kamniško-Savinjskih Alp, ne moremo pripisati njegovemu imenu, kajti poimenovan je po njegovem sorodniku Sigismundu Ernstu Hohenwartu, botaniku in udeležencu prve Salmove odprave na Grossglockner (en dan pred našim Valentinom Staničem). Od dunajskega škofa se ime tega sorodnika Sigismunda loči le po srednjem imenu.

Trojna obletnica Frana Kocbeka

*150 let od rojstva pionirja planinstva
v Kamniško-Savinjskih Alpah*

Besedilo: Dušan Škodič

Fran Kocbek se je rodil kot sin revnega viničarja 26. januarja 1863 v Ločkem Vrhu v Slovenskih goricah, daleč stran od visokih gora, ki jim je posvetil večji del svojega življenja. Končal je učiteljske in se poklicno ustalil v Gornjem Gradu, kjer je kot nadučitelj služboval do upokojitve. Poročil se je z Mozirjanko Vilmo Hofbauerjevo, s katero sta imela šest otrok.

Kocbek je bil narodno zaveden in vsestransko zelo aktiven človek. Bil je pobudnik resolucije, poslano cesarsko-kraljevemu ministrstvu za šolstvo na Dunaju, s katero so zahtevali uvedbo slovenskih šol na Kranjskem. Prav po njegovi zaslugi so v Gornjem Gradu leta 1908 zgradili novo šolo. Prav tam so bile na njegovo pobudo ustanovljene še posojilnica, narodna čitalnica in pašniška zadruga, s katero je kmetom olajšal spore z nadškofijsko upravo, ki jim je postavljala previsoke najemnine za planinske pašnike.

Kocbek je bil tudi uspešen pisatelj. Zbiral je pregovore in reke ter jih zapisal v obsežni knjigi Pregovori, prilike in reki. Vestno je dopisoval v

Planinski vestnik, skupaj z učiteljskim tovarišem Mihom Kosom sta leta 1894 napisala Vodnik za Savinjske planine in najbližjo okolico, sam pa leta 1903 knjižico Savinjske planine.¹ Njegovo zadnje in tudi najlepše delo je bila knjiga Savinjske Alpe, posvečena 30-letnici Savinjske podružnice, ki je izšla v Celju leta 1926.

120 let Savinjske podružnice SPD

Leta 1893, ko je bilo ustanovljeno Slovensko planinsko društvo (SPD), je bil Kocbek 8. avgusta kot pobudnik na ustanovnem občnem zboru

¹ Obe knjižici sta dostopni v formatu PDF na straneh Digitalne knjižnice Slovenije <http://www.dlib.si>.

Venec gora nad Okrešljem je nekoč predstavljal glavno delovišče Kocbeka in Savinjske podružnice.

Foto: Oton Naglost

Fran Kocbek

Fototeka Slovenskega planinskega muzeja

Savinjske podružnice v Mozirju izvoljen za njenega prvega načelnika. Pri SPD so bili zelo zadovoljni s širjenjem organizacije na Štajersko in načelnik Fran Orožen mu je poslal barvo skupaj s pismom, naj po lastni presoji zaznamujejo čim več planinskih poti v svojem okolišu.

Kocbek, ki je bil tedaj mlad in navdušen planinec, poln zdravega humorja ter zelo priljuden, je zlahka pridobil domačine za delo, pa tudi sam se ga ni branil, saj je svojo odgovorno nalogo nato opravljal celih 34 let. V času njegovega načelovanja so pridni in požrtvovalni planinci v Savinjskih Alpah² s trdim delom postavili nekaj

² Danes je uveljavljeno ime Kamniško-Savinjske Alpe, vendar v tem primeru Kocbeku in Frischaufu "na ljubo" uporabljam ta toponim, ki sta ga venomer zagovarjala. Spor glede poimenovanja so v bistvu sprožili Nemci, ki so izsilili spremembo na avstrijskih vojaških in turistovskih zemljevidih v Kamniške Alpe (Steiner Alpen po mestu Kamniku, nemško Stein) namesto starejšega slovenskega imena, ki se je opiral na ime gora, izhajajoče iz imena bližnje reke Savinje. Polemike zaradi te nemške propagande trajajo že od konca 19. stoletja in med planinci pravzaprav še do danes niso popolnoma ponehale.

koč in markirali veliko planinskih poti, s čimer so se uspešno borili proti naraščajočemu nemškemu vplivu v slovenskih gorah.

Kocbekov veliki mentor v planinski dejavnosti, dr. Johannes Frischauf, profesor matematike iz Gradca, je rad obiskoval naše gore, najbolj pa so mu bile pri srcu prav Savinjske Alpe, ki jih je po letu 1874 sistematično raziskoval in turistično odkrival ljudem. Z domačimi gorskimi vodniki je obiskal niz vrhov, dal je markirati več planinskih poti in zgraditi prve tri planinske koče. Stale so pod Kokrskim sedlom, na Okrešlju in na Korošici; vse so bile zelo majhne (tri ležišča) in skromno opremljene. Pozneje jih je doletela kaj različna usoda: Frischaufovo kočjo pod Kokrskim sedlom je prevzela Kranjska sekcija nemškega planinskega društva DÖAV, ki se je njenemu graditelju za

prijaznost do SPD maščevala tako, da je z nje odstranila napis z njegovim imenom, jo zaprla ter enostavno pustila propasti. Ta poskus nemških nacionalistov, da bi izničili Frischaufovo delo, niti ni tako čuden, če pomislimo, da vodilni člani Kranjske, Celjske in Mariborske nemške sekcije po večini sploh niso zahajali v gore. V sekcijah so delovali predvsem iz narodnostnih razlogov in največ le iz doline. Redki gosti njihovih postojank so bili v glavnem turisti iz Avstrije in Nemčije.

Kočo na Okrešlju je spomladi 1907 podrpl plaz in jo je na nekoliko varnejši lokaciji naslednje leto nadomestil nov planinski dom Savinjske podružnice. Koča na Korošici pa je po prvi svetovni vojni pripadla SPD. Kasneje so jo prav tako obnovili in povečali podjetni Savinjčani.

Čudovita Logarska dolina je bila nekoč tudi prizorišče žensko-moške rokoborbe.

Foto: Franci Horvat

Zmagoviti dvojec Savinjskih Alp

Kocbek in Frischauf sta se prvič srečala septembra 1893 v Mozirju. Skupaj sta potovala v Logarsko dolino in se spotoma veliko pogovarjala o prihodnjem delovanju novega SPD. Postala sta velika in pristna prijatelja, ki sta sodelovala in izvrševala planinske načrte. Kocbek je od delavnega in vsestransko izobraženega Frischaufa dobival veliko spodbudo in pomoč, kar mu je pri planinskemu delu zelo koristilo.

To je bila doba, ko se je intenzivno razvil narodnostni boj. Avstrija je podprla germanizacijo, zato so nemške planinske sekcije na naših tleh začele

agresivno nastopati s programom nacionalnega osvajanja gorskega sveta. V Savinjskih Alpah so si prilasčale Frischaufovi koči na Korošici in Okrešlju ter vse planinske poti. Tudi v publikacijah so Kamniške Alpe, kakor so jih sami imenovali, proglašali za domeno nemštva, čeprav je bilo vse napravljeno po Frischaufovi zaslugi. Postavljali so nove napisne table in ponemčili krajevna imena. Frischauf je to nacionalistično propagando, ki ni imela nič skupnega s planinskim duhom, ostro obsojal in obrnil hrbet krogom iz DÖAV. Kocbek se je ob tem globoko zavedal veličine svojega mentorja, saj je vedel, da ga bodo zaradi tega nemški rojaki sovražili in skušali uničiti njegovo ime ter vse njegovo dotedanje delo.³

Učenec je zvesto sledil Frischaufovim idejam o potrebi po gradnji planinskih koč in poti. Za Savinjsko podružnico je bila denimo zelo pomembna pot na Okrešelj. Mimo slapu Rinke se je desno že vzpenjala "nemška pot", a Savinjčani so leta 1894 zgradili po levi strani pol krajšo in lepšo pot, ki je nad slapom po brvi prešla potok in je še danes v uporabi. Smer je že prej poznal Janez Piskernik, vodnik iz Logarske doline, ki jo je uporabljal kot bližnjico na Okrešelj. Piskernik je po Kocbekovem naročilu novo pot tudi zgradil.

Druga pomembna je bila pot skozi Turški žleb, ki vodi v osrčje Grintovcev. Pot je trasiral Frischauf, ki se je leta 1900 osebno udeležil njene otvoritve. Poskrbljeno je bilo še za povezavo do Češke kočice, katere gradnjo je financirala Češka podružnica. Zelo pomembna je bila tudi pot z Okrešlja na Kamniško sedlo, koder je nekoč vodil star in izredno težaven prehod, ki ga je Frischauf pred tem le za silo nadelal, in še vrsta drugih poti.

Potrebujemo novo, svojo, slovensko pot!

Za turiste sicer manj uporaben, vendar pa za tisti čas izjemnega pomena je bil vsekakor vzpon Frana Kocbeka in vodnika Janeza Piskernika po severovzhodnem grebenu z Jezerskega sedla

³ To se je dejansko dogajalo v vseh mogočih oblikah, od grobega blatenja v časnikih do hujskanja nemških dijakov, ki so mu pod oknom prirejali "mačje koncerte". Frischauf se je kot profesor na graškem vseučiteljskiču moral zaradi obtožb in pritiskov celo predčasno in brez obrazložitve upokojiti. Pritožbe niso zalegle, ostalo pa mu je precej grenkobe, ker pri profesorjih slovenskega rodu in slovenskih državnih poslancih ni dobil praktično nobene podpore. SPD se mu je za nesebično pomoč pri razvoju slovenskega planinstva zahvalilo s tem, da ga je imenovalo za častnega člana.

na Koroško Rinko ali Križ (2433 m). Vzpon, ki sta ga opravila brez pomagal in vrvi, je v tistem času veljal za najtežavnejšo turo v Savinjskih Alpah.

Zamisel je bila Frischaufova, saj bi novoustanovljenemu SPD zrasel ugled, če bi z Okrešlja speljalo novo, drzno pot naravnost v osrčje Rink in Skute. Greben Križa je bil med obstoječima potema skozi Turški žleb in Mlinarskim sedlom videti kot najšibkejši člen. Kocbek takrat ni imel še skoraj nobenih plezalskih izkušenj, vendar je bil silno zagret, zato ni imel pomislekov. Potreboval je le vodnika in Frischauf mu je priporočil Matevža Matijevca iz Luč, ki ga je imel za najboljšega plezalca med domačimi vodniki. Zgodilo pa se je, da Matijevc prav tedaj ni utegnil, zato se je Kocbek obrnil na Janeza Piskernika. Zanj je bil

Janez Piskernik je s Kocbekom pred 120 leti opravil vzpon na Križ, ki je tedaj veljal za najzahtevnejšo turo v Kamniško-Savinjskih Alpah.

lahko prepričan, da ga bo na Frischaufovo željo vodil kamorkoli, ne glede na težave. Janez Piskernik, ki se je priženil v Logarsko dolino iz okolice Železne Kaple, je namreč profesorja Frischaufa zelo globoko spoštoval, posebno zato, ker je Frischauf tako odkrito cenil trud domačinov.

Obletnica najtežje plezalne ture nekega časa

Tedaj je bilo še tako, da so vodniki vodili turiste predvsem po poteh ali ustaljenih starih prehodih, ki so jih že poznali ali pa so zanje vsaj vedeli. Da bi se lotevali iskanja popolnoma novih pristopov, ni bilo v navadi.

13. oktobra 1893 sta se odpravila z Okrešlja popolnoma goloroka, brez najmanjše slutnje, kakšne težave ju čakajo na poti. Kocbekov opis plezanja v grobem navaja, da sta spodaj v žlebu preplezala mnogo navpičnih skalnih klad in balvanov, više pa sta se vzpenjala navpično in izpostavljeno "kakor po dimniku" ter se s skrajnim naporom nazadnje izmotala v lažji svet in dosegla vrh. Kako to, da tedaj Piskernik s seboj ni vzel nobene vrvi, lahko le ugibamo. Kot vodnik jo je vsekakor znal uporabljati. Morda je domneval, da je s svojim znanjem v tako težki steni ne bi mogel zanesljivo uporabiti, pri vzpenjanju pa bi ga le ovirala ...

Na vrhu sta si oba počeno oddahnila. Piskernik je priznal, da je bila to njegova najtežja tura v življenju in da je za noben denar ne bi več ponovil. Vsekakor pa je Piskernik tistega dne opravil sijajno

vodenje, kajti smeri niso spreminjali niti pozneje, ko so po njej zgradili zavarovano plezalno pot na Križ.⁴

Gradnja koč, cest in planinske samozavesti

Leta 1894 je bila na Molički planini (1744 m) odprta skromna oskrbovana koča (prej opuščena pastirska koča), ki je postala prva planinska koča Savinjske podružnice. SPD je od posestnika Moličnika odkupilo dva ara zemljišča in na njem postavilo manjšo dvoprostorsko kočo. Obenem z zemljiščem so si v pogodbo dali zapisati tudi pravico do markiranja planinskih poti na obsežnem Moličnikovem posestvu, ki je segalo vse do vrha Ojstrice.

Mozirska koča na Golteh je svoja vrata odprla leta 1896, dve leti zatem koča na Menini (leta 1920 je bila

zažgana), pa še koči na Boču in na Raduhi. Vse te kočice so bile majhne, skromne in večinoma neoskrbovane, a so vendar določeno dobo lepo služile svojemu namenu.

Leta 1898 so v bližini kočice na Molički planini postavili še kapelico, ki jo je načrtoval Kocbek, zgradili pa so jo s prostovoljnimi prispevki. Na njeni otvoritvi je bil tudi župnik Jakob Aljaž. Prav zaradi nove kapelice se je precej povečal obisk domačinov, ki so hodili tja k maši. Žal je bila prvotna kapelica, kakor še marsikatero podobno obeležje, kmalu po vojni namerno uničena.⁵

Savinjska podružnica se je nato odločila graditi na Okrešlju (1396 m), kjer je prvotno Frischaufovo kočico podrl plaz. Tokrat niso bili več skromni in zgradili so velik in lep planinski dom. Les za gradnjo je darovala nadškofija, delo je prevzel Franc Piskernik, sin vodnika Janeza

Obnovljena stara Kocbekova koča na Molički planini Foto: Vladimir Habjan

⁴ Danes je ta označena kot zelo zahtevna planinska pot. Priporočljiva sta čelada in samovarovalni komplet. Od Frischaufovega doma na Okrešlju do vrha Križa je 3 ure.

⁵ Na Velikem vrhu in pod njim, Matjaž Kmecl, PV, 1997/7-8, str. 334.

Piskernika. Dom so odprli 2. avgusta 1908 in kot priznanje ljubitelju naših gora so ga, seveda na Kocbekovo pobudo, poimenovali Frischaufov dom. Frischauf se otvoritve ni udeležil, saj so ga le malo pred tem hudo užalili v slovenskih časnikih, kakor je v pismu razložil Kocbeku.⁶

Kakorkoli že, to ni bila zadnja velika Kocbekova zahvala svojemu mentorju. Ob 70. rojstnem dnevu mu je kot darilo posvetil knjižico, v kateri je predstavil njegov življenjepis in velike zasluge za slovensko planinstvo.

Oba moža sta se zavedala, da bo turizem v Zgornji Savinjski dolini capljal na mestu, če ne bo na voljo

⁶ Šlo je za medijsko obračunavanje na izredno nizkem nivoju med dvema političnima časnikoma, katoliškim Slovencem in liberalnim Slovenskim narodom, ki sta pri medsebojnem polivanju z gnojnico navedla tudi Frischaufa in njegove (od nemških nacionalistov podtaknjene) klevete. To pisanje so seveda takoj pograbili nemški mediji in ga z velikim veseljem poobjavili. Frischauf si je kočo ogledal leto pozneje.

zadovoljivih cestnih povezav. Pri tem sta imela v mislih predvsem povezavo do Logarske doline, saj je vodila vozna pot le do Luč, dalje pa le steza vzdolž Savinje. Kocbek je pisaril v časopise in pošiljal vloge na razne urade. Leta 1894 so končno začeli graditi cesto, a gradnja se je zavlekla in je bila popolnoma gotova šele leta 1925.

Rokoborba v Logarski dolini

O omenjeni hudomušnosti Kocbeka (in tudi Frischaufa) pa govori zabavna zgodnica o moško-ženski rokoborbi v Logarski dolini.⁷ Gospoda sta nekoč v Ljubnem naletela na nekega graškega rokoborca, ki je izzival neizkušene domače fante na dvoboj in jih ob precejšnjem važenju rutinirano polagal na hrbet. Kocbek mu je pokadil, da pozna v Logarski dolini neko dekle, ki bi z njim mimogrede opravila. Še več, da bi ga lahko igraje vrtela – kakor pujsa na ražnju. Rokoborec je bil seveda hudo ogorčen in je Kocbeku takoj predlagal stavo v znesku enega sodčka piva. Stava je bila sprejeta in naslednjega dne so že vsi trije peš sopihali v oddaljeno Logarsko dolino. Na poti se je stava še podvojila, kajti Frischauf je primaknil še dodaten sodček zaradi vročine in "za lažje potrpljenje" dolge hoje nevajenemu rokoborcu. Končno so prispeli k Logarjevim, kjer je živila visokorasla Mica.

"Mica, tale gospod bi se rad z vami metal," jo je kar pred hišo ogovoril Kocbek.

"Kogá? Ja, kje ga je pa še kój?" je vzkliknila Mica in se takoj pripravila na metanje. Pograbila je napihnjenega rokoborca kakor s kleščami za podlatti, da je ni mogel zgrabiti, nato pa ga je dvakrat zapored tako zviška zabrisala v travo, da se je presenečeni izzivalec ves omotičen in osramočen med krotom navzočih nemudoma pobral po cesti, po kateri je prišel ...

"Hoj, gospod! Kje bomo pa pili vaše pivo?" je vpil za njim Kocbek. Mica pa je pobrala s tal njegov klobuk in mu ga zalučala po poti: "Ohej, pób! Svojo kladfeto pa le vzemi s seboj! Če ti bo kdaj dolgčas, pa še pridi!" Vsekakor je bila silna Mica ena tistih žensk, ki si jih je Kocbek zelo dobro zapomnil.

Konec Kocbekove dobe

Po prvi svetovni vojni je oskrbništvu Frischaufovega doma prevzela Marička Kladnik iz Luč, ki je bila, kakor so pravili, izredno "fejst"

ženska.⁸ Na Okrešelj je poslej Kocbek še pogosteje zahajal in ta malce prevelika pozornost, ki jo je posvečal obisku Okrešlja, je vzbudila pri določenih članih odbora nekaj opravljenih govoric. Zaradi tega se Kocbek sicer ni prehudo vznemirjal, mnogo bolj pa ga je prizadela selitev sedeža Savinjske podružnice, ki ji je posvetil vse svoje življenje, v Celje. Čutil se je opeharjenega, zato na občnem zboru v Celju leta 1927 ponovnega imenovanja za načelnika ni sprejel. Odborniki so mu nato kot zadoščene podelili naziv častnega načelnika, ki pa mu kot možu dejanj ni prinesel posebnega veselja.

Do tedaj še krepak in poln življenja je zbolel za pljučnico in 7. avgusta 1930, le deset dni pred otvoritvijo po njem imenovanega, povečanega in prenovljenega planinskega doma na Korošici, umrl v Gornjem Gradu, kjer je tudi pokopan. ○

Kocbek je živel za svoje Savinjske planine. O tem pričajo tudi njegova dela kot knjižica Savinjske planine, ki je bila leto kasneje kot v Celju ponatisnjena še v Ljubljani.

Viri:

Fran Kocbek: Savinjske Alpe, Celje, 1926.

Boris Režek: Stene in grebeni, Ljubljana, 1959.

Irena Poznič: Šolstvo v Gornjem Gradu, diplomatska naloga, 2004.

Tomaž Kvas, ilustracija stare koče na Okrešlju.

⁷ Iz mojih spominov na Kocbeka, Branko Zemljič, 1953/9, str. 524.

⁸ Zbornik Sto let Frischaufovega doma na Okrešlju, Marijan Pušavec, 2008.

"Vedno sem poljubila prvo markacijo"

Besedilo: Manca Čujež

Neža Maurer

Po priljubljenosti težko prekosljiva slovenska pesnica in letošnja dobitnica Levstikove nagrade za življenjsko delo je manj znana – a ravno tako občutljiva in prepoznavna – kot snovalka gorniške poezije. Planinske stihe je navadno kovala kar v gorah, sredi ognja, sredi najhujšega ali najlepšega, kot poudarja. V združitvi neizmernega užitka in občutka skrajne nevarnosti je vsakič znova naredila obračun s seboj in se iz gora vrnila kot prerojena.

Je vaša globoka navezanost na gore povezana s pesniško potrebo po tišini, miru, pristnem stiku s seboj?

Tako nisem še nikoli razmišljala, kajti hodila sem zaradi sebe. Mama ni bila navdušena nad mojim planinstvom, ko sem imela še sorazmerno majhne otroke, a sem kljub temu enkrat na leto morala v gore. Želela je slišati zakaj, a ji nisem znala podati drugega primera, kot da sem jo vprašala, zakaj pa je ona hodila na božjo pot in me pustila samo doma. Zame so hribi obračun s seboj, z vsem, kar sem do takrat naredila, kar mislim delati, kar je bilo in kar ni bilo poštenega. V hribih se uravnотеžim, povsem zavestno, zaradi te sposobnosti skal in vertikal – ne da bi tekmovala, ampak zato, da me prestavijo v neko posebno stanje.

Do gora imate zelo spoštljiv odnos. Drži, da ste na začetku vsakega vzpona poljubili prvo markacijo, da bi si zagotovili naklonjenost gore?

Res sem si zadala, da bom vedno poljubila prvo markacijo. Gore res zelo spoštujem. Nekoč sem opravila že

dolgo pot in sem bila že sredi stene nad Jezerskim, pa sem si rekla, da moram nazaj, ker sem pozabila poljubiti prvo markacijo.

Kdaj ste zaslišali klic gora?

Pravzaprav zelo pozno. Pri nas v Savinjski dolini (*Neža Maurer se je rodila in odraščala v Podvinu pri Polzeli, op. a.*) imamo tudi hribe, ampak sem že končala učiteljske v Ljubljani, ko sem ugotovila, da ljudje sploh hodijo v breg, ker pri nas namreč pravijo, da gora ni nora, da je nor tisti, ki gre gor. Od mojih znancev ni nihče hodil v planine, potem pa me je sošolec na fakulteti povabil na Kamniško sedlo. Mama je rekla, naj ne bom nora, teta pa je potegnila z mano rekoč, naj me pusti, naj le grem v hribe. Takrat sem šla prvič in potem nisem znala več živeti brez tega, celo noseča sem šla v hribe, a le na Dolgo njivo na Krvavec, do kamor ni toliko hoje. Me je bilo pa tako strah med potjo na Kamniško sedlo, da sem že kolebala, če bi sploh šla naprej. Pa naju je dohitel star možakar, ki je mirno nadaljeval pot in s tem pomiril tudi mene.

Hribi so bili za Nežo Maurer vedno priložnost za obračun s seboj. Foto: Manca Čujež

V gore ste se največkrat odpravili sami, a pogosto našli tudi družbo ...

Najraje sem hodila sama. No, saj nisem šla sama na izpostavljene poti ... Nekega večera sem v koči v Krnici spraševala, če gre kdo naslednji dan čez Kriško steno, in se je nekdo javil. Spomnim se, da me je oskrbnica posvarila, naj ne bom nora, da me bo ta planinec uničil, saj je alpinist, pa sem si mislila, da že ve, kako je treba, če je alpinist. A je bila tako previdna, da mi je zjutraj naprtila še planinca iz Vojvodine z ogromnim nahrbtnikom, ki bi prav tako rad šel čez Kriško steno. To ti je bila družčina! Pod steno sva ga pričakala, ko se je vrnil s Špika in odredil, da bom hodila prva, on bo v sredini. Bil je zelo ukazovalen, da sploh nisem pomislila, da bi lahko padla, le vedela sem, da moram ubogati. In smo vsi trije prišli živi gor. Ne mislim, da so ti ljudje predrzni, a vedno sem naletela na koga, ki si je upal dosti več od mene, pa sem kar šla z njim. Dogovorila sva

se tudi za prihodnje leto za vzpon na Razor. Skozi neki kamin sem se počutila varno, na bolj zračni poti, kjer me je bilo dejansko malo strah, pa je ocenil, da grem zelo *flegma*. Razložila sem mu, da nisem nora, da bom trepetala tam, kjer je nevarno. Vedno sem dobila za družbo planince, boljše od sebe, in kar šla z njimi, se prepustila in zaupala. V gorah nisem srečala niti enega zlobnega človeka, kar na vsakogar sem se lahko zanesla. Zaupala sem in k sreči me to ni nikoli ogoljufalo.

Ob enem od naključnih planinskih srečanj je nastala tudi vaša edina prava planinska fotografija, kajne?

Tisti dan je bil nevihten. Mama, štiriletni sinček Miklavž in mož so me počakali v koči pod Mangartom, mene pa je vleklo na vrh. Prvič me je pregnala nevihta, v drugo ali tretje pa mi je uspelo priti do vrha. Tam je bil še sneg, zdrsnilo mi je, lovila nas je megla. Vedno sem imela rokavice in dobro obutev, da sem se lahko zagrebla v sneg in vanj tolkla stopinje. Na vrhu smo se znašli trije popolni neznanci: Nemeč, s katerim sva skupaj opravila zadnji del vzpona, planinec iz Ljubljane in jaz. Kot vedno sem imela s seboj šnops, Nemeč čokolado, ki je tudi prišla prav, Ljubljčan pa fotoaparata in nas je fotografiral. Po tistem je minilo eno leto, ko sem prišla k fotografu na Wolfovi in mi je rekel, da ima mojo fotografijo, tako da sem prišla do svoje edine planinske slike.

V katerem kotičku slovenskih gora ste se počutili najbolj domače?

Najraje imam gore nad Jezerskim, nad Ledinami, Vadinami, kot jim rečejo. Tja sem se vračala vsako leto. Tudi Miklavža, sina, sem peljala gor in videla, koliko lažje je otroka peljati v hribe. Vzela sem vrv, ga navezala in sva šla, a njega ni bilo strah, niti na klinih, ki jim je rekel klinčki. Vprašal me je, če je nevarno, pa sem mu rekla, da se mora držati, in je šel. Enkrat kasneje – mnogo pozneje mi je to povedal, saj sem mu zabičala, naj tega ne dela – je celo preplezal Severno triglavsko steno.

Družinsko hribolazenje je bilo torej dobra popotnica?

O, ja. Tudi za Evo, ki sploh ni poznala strahu. Prav tako sva šli z Jezerskega na Ledine, pa prek Češke kočice tudi, a ko

mi je enkrat povedala, da je smučala z Mojstrovke, sem rekla le: "Groza, dobro, da se nisi ubila." Onadva imata povsem drugačen odnos do hribov, sama pa sem prepozno začela, zato sem včasih kar trpela. Ko sem bila morda drugič v gorah, mi je neki planinec, ki je videl, kako trepečem, nahrbtnik obtežil s kamnom, češ da bom težja in me bo bolj tiščalo k tlom.

Svoja otroka ste pogosto vodili v gore, pozneje pa so se vloge zamenjale. Vaš sin, pilot reševalnega helikopterja Miklavž Škofič Maurer, vam je gore predstavil s ptičje perspektive.

Ko sem šla po neki operaciji na okrevanje na Kriške pode, me je gor peljal s helikopterjem, saj ne bi sama mogla priti tja, nazaj pa sem mislila iti sama. A je spet prišel Miklavž pome in me je peljal nad vsemi vrhovi, ki sva jih skupaj prehodila, in se čudil, da sem prepoznala vse, čeprav so se iz helikopterja videli drugače. Tisti dan je bil res tak užitek, da si ga sploh ne znam predstavljati! Še v šolo ni hodil, ko sva šla na Mojstrovko. Imela sem težave s srcem, a mi je zdravnik rekel, da se bo stanje popravilo, če bom hodila v hribe. Na vrhu sem ga vprašala, ali bi znal sam priti do kočice, če bi obležala in se ne bi mogla vrniti. Najprej je vedno vprašal, če je nevarno, potem pa me pomiril z besedami, da bi šel in da bi lahko kar mirno počakala.

Torej je že zelo zgodaj začel nabirati reševalske izkušnje ...

Res zelo zgodaj. Meni je bil tudi zelo topla družba. Nikoli ni bil siten v

hribih in nikoli utrujen. Za 70. rojstni dan, ko nisem mogla več hoditi, me je popeljal nad Triglavom. V začetku sem zelo trpela, ko nisem mogla več hoditi. Od gora sem bila življenjsko odvisna. Ko me je koleno že res močno bolelo, sem plačala alpinistki, da si je vzela ves dan zame in me varovala tam, kjer je bilo treba, saj sem vedela, da moram še zadnjič užiti gore.

Jutro na Jezerskem

Neža Maurer

Jutro z belimi skalami in zelenim nebom, s smrekovimi iglicami – trepalnicami noči – sanjavimi od sanj, s smehljajem molčече človeka.

Iz njegovih oči bo vzšlo sonce.

*Naj ne vzide!
Naj ostane prvi svit,
pričakujoče drhtenje
s povešenimi trepalnicami noči
in skalami,
belimi kot otroški smeh.*

Kako danes doživljate gore, ko ste lahko samo njihova opazovalka in občudovalka?

Imam veliko srečo, da skozi okno svoje spalnice vidim naravnost na Storžič, ki je zjutraj včasih tako lep, če je

Ekstaza

Neža Maurer

Dotakniti se
s prsti,
z ustnicami,
s prsmi, koleni
trde, trdne skale,
jo zajeti v objem,
se ji predati,
spojiti se z njo,
jo užiti s slastjo,
kot da je tu
samo zavoljo mene.

jasno, ko je malo snega, prvo sonce – to je neverjetno. Tako sem napisala že več pesmi o Storžiču, *Dobro jutro*, *Storžič* in druge. Dosti se pogovarjam z njim.

Sama bolj poznam vaše pesmi, ki izvirajo z Jezerskega (Jutro na Jezerskem, Na Ledine) in jih lahko beremo v zbirki Človek, gora, poezija. Je tam nastalo največ vaše planinske poezije?

Mislím, da res na Jezerskem.

Kakšnih trideset let sem vsako leto šla na Jezersko, kjer me imajo za svojo kra-janko. Čez poletje sem bila od dva do tri tedne pri neki gospe, tudi Miklavža in Evo sem vzela s sabo. Še vedno se pogosto vračam na Jezersko.

Neža Maurer pred dvema desetletjema med potjo na domačo Goro Oljko
Osebni arhiv Neže Maurer

Poezijo ste objavljali tudi v Planinskem vestniku. Kdaj je bilo to? Je tovrstne poezije za kakšno zbirko?

Občasno sem kaj objavila, vsakih nekaj let, kadar je nastalo kaj res dobrega. Zadnja, mislim, da je bila o sestopu z Ledin, ko sem bila zvečer zelo utrujena in se mi je od daleč posmehoval Storžič. V pesmi sem se prepirala z njim: "Lahko tebi, mene že nikjer več ne bo, ti boš pa še vedno tak."

Le malo vaših občudovalcev ve, da snujete tudi gorniško poezijo. Morda tudi zato, ker ni nikoli izšla v samostojni zbirki?

Tudi druge moje pesmi pogosto prezrejo. Vedo le za ljubezenske, samo na to pada narod kot na med. Ljudje so lačni in žejni občutka, da so ljubljeni ali da ljubijo. Le malokdo mi reče, da pišem o otrocih, vedno in povsod me povezujejo le z ljubezenskimi pesmimi, čeprav sem ravno v zvezi z njimi v začetku doživela veliko posmehovanja in obrekovanja. Takrat niso govorili o telesnosti in ženski je bilo sploh prepovedano govoriti o tem, le hrepeneti je smela in potem veneti, če ga ni bilo ...

Iz kakšnega vira pa se je napajala vaša planinska poezija?

Samo iz te ljubezni do planin. In iz te nuje. Če povem po pravici, sem vsako leto v hribih naredila obračun sama s sabo, zato sem tako zelo rada hodila sama. Nisem bila za to, da bi šla cela kompanija, saj potem ne moreš razmišljati. Če si v nevarnosti, ko se recimo nenadoma pripodi temen oblak, se zaveš skorajšnje nevihte, začne treskati in seveda se takrat vprašaš, če boš to sploh preživel. To je zelo dober notranji obračun s sabo, zato sem tako zelo potrebovala hribe. Kajti vode ne ljubim, mi je malce tuja, čeprav je v viharju sredi morja najbrž podoben občutek. V planinah sta združena užitek in skrajna nevarnost, planine sem čutila

Samota, Nežin pesniški poklon Nejeu Zapoltniku, katerega smrt jo je močno pretresla.

Foto: Manca Čujež

kot žive, čeprav niso, verjela sem, da čutijo. Tam sem najlažje našla vse svoje napake, saj sem navadno predelala vse leto in se iz hribov vedno vrnila čisto prerोजना!

Po vrnitvi pa je torej nastopil čas za kovanje stihov? Ali pa nemara že v gorskem okolju?

Planinske pesmi sem navadno napisala kar v gorah, tam, ko si sredi ognja, kot se reče, sredi najhujšega ali najlepšega. Vedno sem imela v žepu kakšen listič.

Vas je bilo kdaj tako strah, da bi se obrnili?

Vedno sem rekla, da je treba imeti goro rad. Tudi če me je ujela kakšna ploha, pa kaj bi to, malo se stisneš k zemlji in čakaš, da mine. Enkrat se je razbesnelo neurje z bliskanjem in grmenjem, ko sem pridirjala z Grintovca na Kokrsko sedlo in sva z oskrbnikom le upala, da ne bo koga ubilo. Čez čas je v kočjo prišlo sedem fantov s krvavimi rokami od toče ...

Posredno ste se srečali tudi s smrtnjo v gorah. Močno vas je zaznamovalo slovo Nejea Zapoltnika, čeprav se sploh nista poznala.

Takšna škoda se mi je zdela! Ne le da bi še toliko lahko prehodil, ampak izguba tako pozitivnega človeka, kakršnih je bilo res malo ... Stala sem na tramvaju v Ljubljani, ko so po radiu sporočili vest o Zapoltnikovi smrti. Prijela sem se za držalo, ker sem mislila, da bom padla. Sicer ga nisem nikoli osebno srečala, sem pa spremljala, kod vse je hodil. Na tramvaju proti Viču je v meni začela nastajati pesem, ki je bila hitro napisana, ker me je njegova smrt močno pretresla. ○

Prva ponovitev
Bregarjeve smeri v
Macesnovcu nad Kotom
Foto: Iztok Tomazin

Jože Rozman - bliskovita parabola vzporednih svetov

Besedilo: Dušan Jelinčič

Čas, ki mineva, ima čudno logiko. Po lastni uvidevnosti označuje dogodke za pomembne in nepomembne, zanemarljive ali bistvene. Posledica tega je, da določene časovne utrinke, ki so se zgodili včeraj, pozabiš že ob jutranjem svitu, drugi pa, ki so se zgodili pred davnim časom, so še kako živi v spominu in so z minevanjem časa vse jasnejši in razpoznavnejši.

Taki so spomini na Jožeta Rozmana in moje kratkotrajno, a intenzivno druženje z njim. Bilo je pred dvajsetimi leti in še več. Pred enim celim življenjem, a tisto obdobje, ki je zaobjemalo le slaba tri leta na prehodu med osemdesetimi in devetdesetimi leti prejšnjega stoletja, me je zaznamovalo za vedno. Z Jožetom sem tedaj opravil celotno parabolo nekega časa, ki je čisto moj. Od rojstva, mladostne razposajenosti, rasti in zrelosti do neizogibne padajoče krivulje s končnim sklepom.

Velika planina – čas upanja in svetlobe

Čudno se je spominjati tistih časov, morda, ker jih še nisem dodobra izživel, morda pa, ker sem le odlašal poglobitev o svojem tedanjem odnosu do sebe in drugih.

Bili smo štirje, ki smo si bili za kratek čas zelo blizu, kot bi bili eno. Hitro smo se ujeli. Nekega dne, menda jeseni leta 1989, takoj, ko sva se z ženo Marjanko vrnila z dolgega potovanja v Afriko, mi je telefonirala prijateljica Marjeta in mi najavila, da pride v kratkem v Trst s svojim prijateljem in vrhunskim alpinistom Jožetom Rozmanom. Nisem

ga osebno poznal in o njem sem vedel le to, da je leto prej hitro in zanesljivo preplezal himalajski osemtisočak Čo Oju. Z radovednostjo sem pričakoval srečanje, ki me ni razočaralo. Takoj sva se dobila, točneje, vsi štirje smo se takoj dobili, kot da bi se poznali od vedno. A v takih primerih ni nič naključnega in razlogi so vselej globlji. Med pico in nakupom svedrovcev, metuljev in vponk smo ob pogovoru skušali dognati, kaj nas tako medsebojno privlači. Poleg pristne radovednosti, tiste, ki je poslala raziskovalce po vsem svetu, od Patagonije do črne Afrike, potem pa še na Luno in v najstrašnejše morske globine, nas je vezal poseben čas, ko je okrog nas vse brstelo. Marjeta je redno prihajala preko meje v iskanju sonca in morja, dobro pa je vedela, da ima doma varno zatočišče zelenega neba in kamnitih hribov. Jaz, ki sem ob morju rojen, pa sem vselej iskal tisti "onstran", ki sem ga dobil le preko iste meje, prav v Marjetinih hribih, in ko ti niso bili dovolj, daleč v himalajskih razsežnostih. Bila je želja po svobodnih širjavah, ki nas je vezala. Tista, ki te pošilja na bohotne poti sveta in si v trenutkih negotovosti pritajiš, da je le

nezadovoljstvo, dejansko pa predstavlja zgolj širok ovinek, po katerem se vrneš domov, ker je prava bitka vedno doma, predvsem pa v nas samih. Pot pa je vselej sanjska.

Na pomlad – medtem se je leto obrnilo – smo se podali na Veliko planino. Čisto turistično, z avtom in malico v košari. Bil je tak dan, da so te oči bolele od sonca, zvečer pa nas je obdaril tak sončni zahod, da smo se zamaknili v daljavo tako dolgo, da nas je kar odneslo preko zelenih ravnin pod nami. Ne spominjam se mnogo od tistega dne, ostal pa mi je odsev sonca, hrustljavega zraka in prozornega spreminjanja barv na obzorju. Spominjam se lesenih staj, zelenih travnikov in takega razgleda, da so Kamniške Alpe naravnost izzivale in grozile, da se bodo zvrnile na nas. Pretiravam, če rečem, da je bil tisti eden najlepših dni mojega življenja ali vsaj eden tistih, ki si ga bom zapomnil za vselej? Kot ko sem hodil okrog Galilejskega jezera, se sprehajal po nabrežju Portobello v Edinburghu, dočakal zahod med Malimi in Velikimi oltarji v Glinščici? In vendar so mi od tedaj ostali le drobni utrinke. Skušal sem poiskati

diapozitive s tistega izleta, a jih nisem našel. Morda jih nisem naredil. Bolje. Tako sem se izognil, da bi ob pogledu nanje ostal razočaran. Ker nobena slika ne more pričarati tistega, kar se ti je za vedno usledilo v dušo.

Pravzaprav se spominjam enega stavka. Jožetovega: "Tam je Storžič in jaz bivam za njim ..." In tedaj se mi je odprlo. Če sta Jože in Marjeta šla na rob, preko meje, iskat sonce, sem jaz šel na rob, preko meje, iskat skrivnost. Svoj rob, zadnjo preizkušnjo. Kraj, kjer se svet konča. Ker bil sem prepričan, da je Storžič skrajni rob, zadaj pa ni nič več. Tam se svet konča, *hic sunt leones*. In Jože je bival tam, kjer se svet konča. Na robu obzorja, tam, od koder sta z Marjeto stremela prek morja, do konca obzorja, do tistega skrivnostnega "onstran". Naposled sem razrešil

Prva zimska ponovitev Lomske smeri v Storžiču
Foto: Iztok Tomazin

uganko lepote tistega dne, dosegel sem trenutek spoznanja. In z njim trenutek sreče. A tedaj nisem vedel, da je sreča vselej tako kratkotrajna. Minilo je dobro leto in vsega je bilo konec. Še dobro, da nikoli ne vemo, kaj nas čaka jutri.

Ko je padel mrak, nas je stisnilo v grlu, ker tedaj smo se ločeno odpravljali na prelomne preizkušnje in beseda nam je šla s težavo iz ust. Kako radi bi ostali tu, ko pa je bilo tako lepo, kako radi bi se ne podali na tako dolgo pot, za katero nikoli ne veš, kako se bo končala. Pot z neznanko. In vse zaradi tega prekletega sonca v očeh. Ne prekletega, blagoslovljenega. A tedaj

bi najraje ustavili sonce ... In zagrabili srečo. A očitno je sreča sinonim za minljivost. Pot v znano neznano: Jože na osemtisočak v Karakorumu Nanga Parbat, Marjeta podenj, jaz na Everest, Marjanka pa z Jagodo v Indijo. Raztreseni po svetu ...

V trdi temi sva si z Marjanko v avtu vrtela *Stairway to heaven* ... Stopnice v nebo. Zeppelinji so nama jasno bobnali, da so sanje ustvarjene zato, da ti prej mine noč. In še dobro, da jih zjutraj pozabiš ... Zagotovo pa smo vedeli, da ne bo nikdar več tako ...

Everest, Nanga Parbat in Osp – čas stvarnosti

Od tedaj je minilo nekaj mesecev. Ključnih. Spomladansko sonce, ki se je prevešalo v svetlobo, je nadomestilo jesensko, ki se je prevešalo v zimo. Odšli smo na pot in se vrnili. Vsak s svojimi izkušnjami. Kot se temu reče, bili smo uspešni. Vsaj na zunaj. Kaj pa se je v nas resnično dogajalo, vemo samo mi. Jože je z Marijo Frantar opravil neverjeten podvig na Nanga Parbatu, tudi sam sem bil zadovoljen z Everestom. A kljub temu, ko smo se spet videli, se je žar v naših očeh nekoliko unesel.

Nekega nedeljskega jutra smo se podali na lažjo plezarijo v Glinščico. Preplezali smo nekaj smeri, ne spomnim se več, katere. Le to vem, da smo plezali nad prvim predorom opuščene železnice, v Sokolih.

Diapozitive, s katerih se vedro nasmihamo Jože, Marjeta, njena sestra Bernarda in jaz, pa še imam. A ko sem si jih po toliko letih spet ogledoval, so mi bledele pred očmi. Isker vedoželjnosti ni bilo več ... Tega smo se zavedali, zato nam je bilo vsem po malem nerodno in nestrpno smo pričakovali večera, ko bi Jože pokazal svoje diapozitive z Nanga

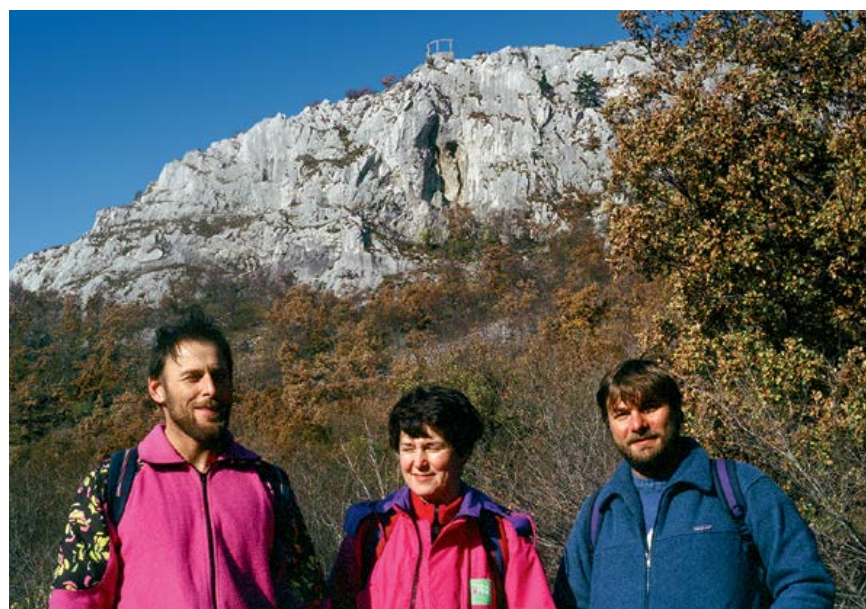

Glinščica – priljubljeno plezališče pri Trstu

Foto: Oton Naglost

Parbata, jaz pa z Everesta. Prav zato, da bi morda ustavili čas in se vrnili v obdobje upanja, smo ob koncu prikaza butnili noro idejo, da bi šli plezat v Patagonijo. Najprej za šalo, potem pa divje zares. Nič manj kot na legendarni in zastrašujoči Cerro Torre. Z Jožetom bi preplezala klasično smer, Marjeta in Marjanka pa bi vandrali po krasni pokrajini in morda prišli do platoja pod navpično steno. Spet smo bili navdušeni in spet smo imeli občutek, da smo se iztrgali iz časa odgovornosti in treznosti ter se vrnili v čas upanja in ščemenja.

Z leve: Jože Rozman, Marjeta Cerar iz Domžal (njegovo tedanje dekle) in Dušan Jelinčič, 30. 11. 1990. Arhiv Dušana Jelinčiča

Spominjam se, kako je tedaj čisto na koncu prikaza Jože pokazal sliko, na kateri je z materjo Terezo v Kalkuti. Z Marjanko sva se spogledala. Tudi midva sva jo pred dvema letoma med klatenjem po Indiji in Nepalju iskala v domu umirajočih v Kalighatu, a je nisva našla. Bila je na turneji v Evropi, menda v Belgiji, kjer je nabirala prispevke za svoje poslanstvo, obenem pa razlagala, kaj njeno poslanstvo sploh je. Pomagati zadnjim od zadnjih. Gobavcem ... On jo je našel ... Bil sem prepričan, da jo je srečal le zato, ker si je to močneje želel od naju. Mati Tereza nas je navdala z optimizmom, kot da še ni nastopil čas izzivov, temveč da še vedno nabiramo prgišča sreče za čase, ko nam bo svet pokazal svoj strogi obraz. Kjer bodo izzivi realni in ne igra na polju sanj.

Kmalu smo se začeli intenzivno pripravljati na Patagonijo. Dobro se

spomnim, kako sem začel sistematični trening v vedno težjih smereh na Napoleonski cesti, potem pa v Glinščici. Zjutraj v Glinščici, zvečer, večkrat že ob mraku, na Napoleonski. Vmes sem odhajal v službo in čaral urnike in časopisne strani, da bi se vse dobro izteklo. Ritem je bil peklenski, a že po dveh tednih me je poklicala Marjeta, da bi šli plezat v Osp. Bil sem zmeden, najraje bi odklonil. Bil sem utrujen in noge so me bolele od presilovitega treninga, tako da sem se prav tedaj nameraval ustaviti nekaj dni. A Jožetov strogi glas mi ni dal možnosti izbire. Še zdaj mi zveni v ušesih njegov: "Dobimo se pri gostilni v Ospu ob osmih." Na Primorskem dnevniku sem delal do druge ure ponoči, potem pa nisem mogel zaspati. Kot sem predvideval, ko sem se lotil osapske stene, me noge že na prvem raztežaju niso držale. S težavo sem preplezal eno lahko in eno srednje težko smer z Jožetom, ki me je gledal vse strožje in vse bolj črno. Ločili smo se skoraj ob temi, a nisem imel dobrega občutka. Marjeta mi je že naslednjega dne rekla, da je bil poparjen in da sploh ni hotel govoriti o plezariji. Za nameček se je potem vse zakompliciralo, meni in Marjanki v službi, kjer je na višji šoli pravkar začela daljšo suplenco, in treba bi bilo dvojnega napora in vztrajnosti, da bi uresničili naše sanje. Toda te so se nam začele nevidno, a usodno odmikati. Prej v duši, potem pa so se grmadile tudi stvarne težave. Ali pa so morda težave vedno obstajale, a ker smo imeli sonce v duši, jih nismo videli, saj ob svetlobi ni videti temnejših kotov. Zdaj pa je sonce obledelo in sence so razkrile grmade, ki je postajala vse bolj nepremostljiva. Gora, ki se je zoperstavljala gori ...

Kar nekaj dni se potem nismo slišali, sam pa sem poklical Bogdana Biščaka, s katerim sem pred časom plezal v Karakorumu in ki je nekaj let prej z vrhunskim letalcem Matevžem Lenarčičem ter Radom Fabjanom kot prvi Slovenec in eden prvih na svetu preplezal oziroma ponovil Maestrijevo smer na Cerro Torre, nato pa še klasično na sosedu, znamenitem Fitz Royu. Ker sem vedel, da je odkrit, predvsem pa pošten človek, ki nima navade slepomišiti, sem ga direktno vprašal, ali sem po njegovem sposoben preplezati Cerro Torre. Odgovoril mi je, da če do odhoda sistematično treniram, prav gotovo. Njegov odgovor me je pomiril in si nisem niti oddahnil, ko je nadaljeval:

"Oziroma jaz, ki te poznam, bi vedel, kako ti v steni pomagati, če bi zabredel v težave, predvsem pa vem, s kakšnim pristopom bi to storil. Jaz bi znal biti potrpežljiv," je še hudomušno dodal.

Že sem hotel klicati Marjeto, pa sem si premislil. Spet je gora vstala pred mano, a gora težav, ne Cerro Torre. Treningi, organizacija, denar ... Začel me je stiskati hud glavobol, ki je minil šele v trenutku, ko sem se dokončno odpovedal plezariji. Očitno je bil zalogaj prevelik. Največja zmaga je znati sprejemati poraz. Ali pa sem tedaj zgrešil in bi lahko vseeno šli, če pa nam ne bi uspelo, bi vsekakor doživeli nepozabno pustolovščino in neverjetno izkušnjo. Ali pa se je Jože že nepreklicno odločil,

da v Patagonijo ne gremo? Tega ne vem, ker ga nisem nikoli vprašal, potem pa ni bilo več časa. Potem se nekaj časa nisva iskala, predvsem pa sta padla za-grizenost in prepričanje v podvig. In ko tega ni ... Morda, ko bi se pogovorila ... Cerro Torre je začel vse bolj bledeti, potem pa izginil najprej v pogovorih, potem pa še v spominu. A vseeno sem prepričan, da občutki ne varajo nikoli. In jaz nisem več imel dobrega občutka. In prav gotovo niti ne Jože.

Ne sme pa nam biti žal, da nečesa nismo naredili. Ker ne obstajajo napake, temveč samo izbire. In tedaj, v danih pogojih, v danem času, v danem duševnem stanju smo se tako odločili. Še zdaj pa ne vem, ali sta si tudi Marjeta in Marjanka oddahnila. Moji sestri v Piranu zagotovo ... In vendar se zdaj pretvarjam. Po toliko letih zagotovo vem, da obžalujem, da se nisem podal na tedanjo sanjsko pot v Patagonijo. In ni prvič, da me izda pustolovščina. Oziroma da jaz izdam pustolovščino. Le tri leta poprej me je znameniti jadralec Jure Šterk povabil na plovbo prek Atlantika. Takrat, ko to še ni bilo v modi kot danes. Sicer pa je danes v modi tudi plezarija na osemtisočake, čeprav je v tem primeru beseda "plezarija" povsem neprimerna. Ko pa plačaš, da te tako rekoč nesejo na vrh ...

Konec sanj na Kanču - čas odhoda, dokončnega

Še danes ne vem, ali sem novico najprej dojel kot resnico ali le kot blodnjo, ki se je nato spremenila v realnost, ker je meni tako ustrezalo. Vem le to, da ko sem sredi maja naslednjega leta razgrnil Delo in na prvi strani zagledal Jožetovo in Maričino fotografijo, spodaj pa didaskalijo, da sta umrla tik pod vrhom Kangčendzenge, nisem hotel verjeti. Pol ure sem buljil v prazno, potem pa me je zagrabila ostra bolečina tik pod srcem. Nisem vedel, kaj delam. V dveh urah sem bil v Mengšu, a Marjeto ni bilo doma. Potem pa nisem imel več moči, da bi jo iskal naprej. Povratek domov je bil tako počasen, kot je bil hiter odhod. Do noči pa sem se naposled prepričal, da se neločljiva skupina ne bo sestavila nikoli več ... Vedel sem, da se je Jože podal z vrhunsko slovensko odpravo na enega od najtežjih osemtisočakov sploh, prepričan sem bil, da bomo spet gledal diapozitive z njegovimi redkobesednimi,

Nagrobni spomenik Mariji Frantar in Jožetu Rozmanu Foto: Tone Škarja

Marija Frantar in Jože Rozman pod Kangčendzengo Foto: Tone Škarja

zavedaš, da si nepreklicno sam. Pred ravnino sem se ustavil in se zagledal v luči pod seboj. Jožetova smrt se je vse bolj dvigala pred mano kot skrivnost. Hotel je nadoknaditi izgubljeni čas? Je slutil svoj odhod? Ali je bila le moja duša tako razbolela in je bila stvar dosti bolj enostavna ... Le strast Himalaje, ki ga je pogubila? Strast, ki je vselej tako silovita, da ti da možnost hitrega uresničenja svojih sanj ali pa ... hitrega padca? A tudi smrt je večkrat podobna svojemu lastniku. Mati Tereza se mi je vsiljevala v misli in mi šepetala o

Oh, Jože, kako rad bi ti pripovedoval o vsem tem, kar se je pri nas dogajalo v teh letih. Lepe in manj lepe stvari. Svetle in temne. Vsekakor take, ki jih je vredno živeti.

poslednji žrtvi za bližnjega. Prav njemu podobno ... Bil sem prazen in tema se mi je razlila po duši.

In vendar me je naposled pri Tržiču, potem pa pri vsiljivem Kranju oblila svetloba, ki mi je počasi zajela misli. Žalost ni na mestu, ko pa je Jože trdno živel v svojem času, doživljal njegove spremembe in ga tudi sam, po svojih močeh, soustvarjal. Ni jih dočakal, a jih je čutil, on v senci za Storžičem, jaz v soncu v Trstu. Ali pa obratno? A z bolečino sem se zavedal, da je tisti "onstran" vedno prepozen, če pa te ni in ga ne moreš doživeti. Kot Godot, ki ga čakaš vse življenje, pa ga ne dočakaš, kot Buzzatijevo čakanje na nevidnega sovražnika v tatarski puščavi, in ko se naposled pojavi, že odhajaš v smrtnih krčih. Morda pa je Jože le dosegel svoj "onstran". Jaz sem ga tedaj zagotovo: boleče, ob smrti prijatelja ... Oh, Jože, kako rad bi ti pripovedoval o vsem tem, kar se je pri nas dogajalo v teh letih. Lepe in manj lepe stvari. Svetle in temne. Vsekakor take, ki jih je vredno živeti.

V avtu si nisem hotel vrteti glasbe, ker bi mi bilo prehudo poslušati melodije odhajajočega časa, ki je že zdavnaj prešel, zato pa sem si ponavljal svoje najljubše poezije. Bile so kot nalašč zate. "Nocoj smo poslušali burjo in prav nič nismo spali, tiho o vsem čudnem in strašnem smo se pomenkovali." Veš, Jože, to je napisal kraški fant, ki je umrl mlad. Kot ti ... Pa tudi Gradnikov poslednji gost mi je šepetal na uho: "Samo en gost je, ki še mora priti. Ne bo povedal, ob kateri uri, ne bo zahteval jesti in ne piti, in samo tiho bo zaklenil duri ..." ◻

a skromnimi komentarji, češ saj ni bilo hudo, kot je že svoj čas tudi mene skoraj prelisčil pri razlagi Nange Parbata. Mnogo drugega nisem vedel, saj se je medtem četverica še drugače krhala in sem tedaj imel drugačne skrbi. Če pa bi šli na Cerro Torre ... "Če" je najbolj nepotrebna beseda na svetu, pa tudi najbolj hinavska ...

Na pogreb v Lom pri Tržiču sem šel sam. Ko sem se bližal Jožetovi vasi, mi je bilo vse bolj nelagodno, potem pa me je spreletelo. Najprej sem imel Storžič pred sabo, potem ob sebi, naposled pa za sabo. In zavedal sem se, da sem končno tudi sam prestopil v Jožetov "onstran". Na najbolj neizprosni način. Nepreklicen. Ob dokončnem slovesu tistega, ki je živel "zadaj". In spreletelo me je tudi, ko sem se zavedel, da sem bil prej v soncu, zdaj pa v senci. Kot da bi bilo že vse napisano, ko smo tistega ne posebno davnega dne zrl in Storžič z Velike planine in je Jože rekel, jaz bivam za njim. In kot v upočasnjem posnetku so se mi zvrstile misli, ki so me tedaj zajele. In naenkrat so mi bili kraji znani, cerkvena, pokopališče, travniki okrog njega, čeprav sem zagotovo bil prvič tu ...

Pogrebni maši sem sledil kot v omotici. Bil sem stisnjen nekje na ozki leseni klopi v prenatrpani vaški cerkvi in noge so se mi šibile. Gledal sem v tla in upal, da vse čim prej mine. Spomnim se tudi Ta črnega, Filipa Benceta, ki je tudi sam že šel na pot, ki ji ni povratka, kako je natresel nekaj občutenih besed. Poznal ga je in imel rad. Saj sta si bila blizu. Oba nepreklicno skromna, oba sta na svojem področju dosegla mnogo manj, kot bi si zaslužila, ker sta bila idealista, prava pesnika visokih gora, kjer ti pot sama pomeni več od vrha. Poslušal sem mašo stisnjen sam vase. Zeblo me je. Mraz v duši ...

Skušal sem se zbrati v Bencetov govor. On je eden redkih, ki je lahko govoril o Jožetu z odprtim srcem, a vseeno sem komaj čakal, da konča. Prosim, nehajte, da gremo čim prej od tod! In na rob misli so mi priplavali odsekani stavki, bil je tipičen redkobesedni Gorenjec, a trden kot skala ... besede, besede ... vsak bi moral, kot on, molčati, če pa nima nič kaj povedati ... besede, besede ... prepozno je prišel v Himalajo ... besede, besede ... res je bila Himalaja njegov pravi dom ... besede, besede ... Jože je opravil najvišjo žrtev ... besede, besede ... kot Pavel Podgornik s Tamaro Likar na Mangartu ... besede, besede ... lahko bi šel sam na vrh, pa je počakal Maričo ... besede, besede ... oba sta se popolnoma izmučena vzpenjala ... besede, besede ... in ko sta omagala in bila prisiljena obrniti, sta zdrsnila tisoč metrov nižje ... besede ... besede ... boleče, a vseeno le besede ... A ob teh besedah sem se zdrznil in se spomnil matere Tereze iz Kalkute. Tudi on se je, kot ona, sicer na drugačen način, razdajal. Opravil je skrajno žrtev ... Do točke, kjer ni več povratka, kot absolutna zgodba o altruizmu. V svoji dramatičnosti popolna ...

Ko sem že hotel skočiti v avto in izginiti, me je Marjeta povabila na običajno sedmino. Pitje in žrtje pokojniku v čast in spomin, da bi bilo slovo manj žalostno. Spominjam se, da sem se dolgo pogovarjal z duhovnikom, menda tistim, ki je daroval mašo in ki je bil sošolec Nejca Zaplotnika, spominjam se tudi, da so se polnili kozarci in polnila usta, praznili kozarci in še bolj polnila usta in naposled sem se temu odrekel. Čakala me je dolga pot domov, vino pa me ne tolaži ... In naj mi Prešeren ne zameri.

V Trst sem se vračal v temi. Zeblo me je in stiskalo me je v grlu, kot ko se

Gora v senci Montaža

Jof di Miez, 1974 m

Besedilo: Matija Turk

Ob pogledu na ostenja Zahodnih Julijcev iz doline Dunje je težko ostati ravnodušen. Vsa mogočnost Montaža in Strme peči se nam od tu kaže v svojem najpopolnejšem izrazu. "Podoba presunljive moči," je zapisal Julius Kugy. Ne le Montaž in Strma peč, tudi drugi, nižji vrhovi, zbrani v tem odročnem kotičku Alp, privabljajo občudujoče poglede. Med njimi še posebej Jof di Miez, 1974 m (izgovorimo *jof di mieč*), skalnata ostrica v senci Montaža, vkleščena med sotesko Clapadorie na vzhodu in dolino Rio Saline na zahodu.

Dolina Dunje je odročna. Visoko nad strugo živahnega potoka se mimo raztresenih zaselkov vije avtomobilska cesta, ki se konča na sedlu Rudni vrh. Pobočja na južni strani doline so prepadna in presekana s številnimi hudourniški grapami. Skromne planine in pastirske poti na njih so že zdavnaj propadle, enaka usoda pa grozi tudi markiranim planinskim potem, ki jih zaradi nenehnih plazov in podorov ne vzdržujejo več. Prijaznejšo podobo nam kažejo pobočja na severni strani doline, po katerih se proti vrhovom Naborjetskih gora vijajo markirane stare vojaške poti. Izbira med enim in drugim pobočjem doline je izbira med dišečim vonjem borovcev, ob katerem začutimo bližino morja, in med resnobnim svetom severnih sten, ob vznožju katerih pod nogami le še slutimo davno pokopane poti. Ob vzponu na Jof di Miez bomo dodobra spoznali ta drugi, mrakobni obraz te sicer neskončno lepe in privlačne doline.

Prvi pristopi

Z zaselka Chiout v Dunji se nam Jof di Miez pred kuliso Montaževe zahodne stene kaže kot drzen, lepo oblikovan skalnat vrh. Levo od njega leži precej nižji in poraščeni Clap Blanc, 1662 m. Proti jugovzhodu poteka od Jof di Mieza proti Curtissonsom greben, ki v drugi polovici preide v neštete stolpe in škrbine. Za ta najbolj nenavadni in fantastični greben Julijcev je Vladimir Dougan našel ime, ki mu povsem ustreza: Greben sulic (Cresta delle Lancie).¹

Jof di Miez je po višini glede na okoliške gore skromen vrh. Vendar zaradi svoje lege v neposredni bližini Montaževe zahodne stene nudi nanjo poglede, ki jim ne najdemo para. Gotovo je bil tudi to eden izmed vzrokov, ki je gnal Juliusa Kugya, da je leta 1898 skupaj s tremi tovariši, med njimi je bil tudi gorski vodnik Jože Komac iz Trente, nanj opravil prvi "turistični" pristop. Pred njimi so bili na vrhu že furlanski lovci iz Dunje, ki so po policah sledili gamsjim stečinam proti vršnim, z rušjem in travnatimi zaplatami poraščenim pobočjem.

Kugyjev pristop predstavlja najlažjo smer na Jof di Miez in ga opisujemo v nadaljevanju. Gino Buscaini v svojem izčrpnem vodniku Alpi Giulie omenja še dva pristopa. Na kratko omeni pristop

¹ V slovenščini pogosto zasledimo poimenovanje Greben mečev. Vendar je pravilni prevod Greben sulic (lancia = sulica, kopje).

Montaž, Jof di Miez in poraščeni Clap Blanc nad dolino Dunje Foto: Matija Turk

Efram Desimon

čez vzhodno steno iz soteske Clapadorie, ki sta ga opravila Adolf Gstirner in gorski vodnik Anton Ojcinger, skupaj s še dvema tovarišema. Drugi pristop so leta 1931 s severa opravili Riccardo Deffar ter Vladimir in Teja Dougan. Pomenljiv je Buscainijev stavek, da ta vzpon verjetno ni bil nikoli ponovljen, kot tudi ne prečenje Grebena sulic, ki sta ga leta 1932 opravila dva mlada tržaška plezalca.

Večer v vasi Pleziche

V zaselku Chiout se odcepi ozka cesta do zaselka Pleziche, ki ga tvori skupina lično obnovljenih hiš na travnatem pomolu sredi strmih bregov. Med tednom vasica, ki daje vtis, da stoji na koncu sveta, sameva. Zaživi le poleti ob vikendih, ko se pridejo lastniki iz doline semkaj naužit miru, popraviti kakšno okno ali zalit rože in vrtičke. Bilo je poletje in bil je vikend, ko sva z Janezom zvečer ustavila avto na majhnem parkirišču pod vasjo. Stvar je bila nerodna zato, ker sva zaradi dolžine ture tu nameravala prespati. Pričakoval sem zapuščeno vas, sedaj pa je bilo tu skoraj več ljudi kot hiš. Da ne bi vzbujala sumničenj, sva se sprehodila skozi vas in lepo pozdravila vsakogar, ki sva ga srečala. Kakšnega posebnega zanimanja nisva vzbudila, nihče naju ni povprašal, kod in kam, da bi lahko pojasnila in vprašala, če lahko prespiva v šotoru na parkirišču. Torej je bilo namene potrebno razkriti na drugačen način. Pred avto sva zložila nahrbtnika in spalne vreče, v rokah sem razgrnil planinsko karto in jo na moč zamišljeno

proučeval. Tako sva jim dala vedeti, da greva v hribe in da bova pač tu prenočila. Najine skrbi so bile odveč, nihče se ni obregnil ob naju, ko sva ob mraku postavila šotorček. Naslednji dan ob petih zjutraj ga že ni bilo več, midva pa sva ubirala korake po kolovozu skozi vas, ki je še spokojno spala.

Dolg pristop

S kolovoza sva zavila navzdol po poti št. 655, ki se spusti do potoka Dunje. Že takoj na začetku stoji znak, da je pot opuščena in zaprta. Ta pot je sicer vodila na Strmo peč in po njej oziroma po njenih ostankih vodi prvi del vzpona na Jof di Miež. Korita Dunje sva prečkala po železnem mostičku in se na nasprotni strani zagrizla v strm breg. Kmalu sva stopila na široko in lepo makadamsko cesto, ki je bila očitno nedavno obnovljena za potrebe spravila lesa. Krenila sva dalje po cesti, ki je postajala vse ožja in zaraščena, v smeri proti dolini Rio Saline. Tam se je tisto, kar je bilo nekoč cesta, končalo, s tem pa tudi udobna hoja. Preko strmega brega, močno načetega od erozije, sva se po gamsji stečini spustila v široko strugo potoka Saline. Na mestu, kjer se je nekdanja markirana pot začela vzpenjati v pobočja Strme peči, sva zavila v gozdno pobočje na desni, saj sva imela naporenega skakanja po skalah v strugi že malček dovolj. V gozdu so bili vidni sledovi nekdanje precej široke poti in ob njej kamnit temelj, na katerem je morala stati majhna koča. Višje zgoraj, že v grapi Livinal Lung, sem na deblu

macesna opazil sledove sekanja s sekiro. Nepričakovani znaki nekdanjega življenja v sencih severnih sten Zabuša in Strme peči!

Grapa Livinal Lung, ki se potoku Saline priključi z leve (gledano v smeri vzpona), je prijetnejša za hojo. Z vsakim korakom si bližje navpični steni Jof di Mieža, ki raste pred tabo kot nepremagljiv skalnat zid. In ravno ta zid seka od desne proti levi nevidna polica, ki te pripelje pod vršna pobočja. Po snežišču sva se povzpela v zatrep

Na Grebenu sulic; v ozadju vrh Jof di Mieža
Foto: Matija Turk

Začetni del pristopne police je širok in udoben; na levi Strma peč. Foto: Matija Turk

Livinal Lunga, prav pod Greben sulic. Že ti bližnji pogledi na razbite stolpe grebena odtehtajo vse napore dolgega pristopa. V zatrepu Livinal Lunga sva se ustavila le za kratek čas, okolje je tu preveč utesnjeno in nevarnost padajočega kamenja velika. Od tu se lepo vidijo tri zagruščene police v steni Jof di Mieza. Pravilna izbira je srednja polica. Čeprav ni ravno prijetnega videza, predstavlja ta polica ključ do vrha. Na začetku police, kjer sva odložila cepine, me je presenetila nova najdba. Iz peska sem izbrskal dva okvirja avstrijskih nabojev iz leta 1915. Nagnjena polica je povsem pokrita z drobirjem. S težkimi gozjarji sva vanj z lahkoto vsekala varne stope in se naglo vzpenjala. Globina je neprijetno naraščala in nenadoma se je polica močno zožala. Obstala sva pred ključnim mestom vzpona, gledala zdaj v globino pod sabo, zdaj v drobljivo skalo, ki ni nudila niti enega trdnega oprimka. Previdno, skoraj po vseh štirih, sva se le preplazila okoli vogala in nadaljevala dalje po polici do njenega konca.

Na Greben sulic

Od konca police se levo navzgor usmeri grapa, po kateri se povzpemo do rušnatih pobočij pod grebenom. Tu sva, ker sva si zaradi nekoliko nerodnega opisa napačno predstavljala določene stvari, namesto levo odšla desno. Takoj je sledilo še eno težavno mesto. Sicer ni bila izpostavljena polička z rušjem, ki jo je navajal opis, ampak izpostavljena, nizko nadstrešena polička pod previsom. Tudi graben, ki sva ga kmalu za tem dosegla,

ni potekal proti levi, ampak proti desni. Ker je postal svet lahko prehodan, sva se povzpela do grebena. Pričakoval sem, da bom z grebena zagledal vrh, do katerega bo vodil le še lep rušnat greben. Prvo pričakovanje se je uresničilo, le da je bil vrh videti zelo daleč, vmes pa je bilo več skalnatih ostric, med seboj ločenih z globokimi škrbini. Ni nama preostalo drugega, kot da priznava zmoto. Razočaranje pa je hitro minilo ob spoznanju, da pravzaprav stojiva že na Greben sulic. Predala sva se razgledom, ki jih vidijo le redki. Zahodna stena Montaža je bila kot na dlani: Via Dogna, Rampa, Rumena stena, Walhallske police ... in pod njimi soteska Clapadorie, tako globoka in ozka, da je sonce nikoli ne obsije. Vrh Montaža, pod katerim so se bleščali beli snežni jeziki, se je skrival v koprenastih meglicah.

Vrnila sva se k izteku police in se usmerila v pravo grapo. Čas je neusmiljeno tekkel in nebo v že tako vročem in soparnem junijskem dnevu je postajalo vse bolj nasičeno z oblaki. Nisva se več obirala, vrh sva morala doseči in se z njega umakniti, preden se nad nama kaj skuha.

Vrh iz minulih časov

Do vrha je sedaj šlo brez težav. Od konca grape sva sledila gamsjim stečinam vzdolž grebena, ki so izginjale v otokih rušja. Prebijanje in orientacijo skozi rušje so lajšale odžagane veje. Hodila sva zdaj levo, zdaj desno od grebena in vmes splezala nekaj nezahtevnih kratkih skalnih odsekov. Vzpon po grebeni, ki me je spominjal na kakšno že precej opuščeno lovsko pot, je zaradi svoje pestrosti in zanimivega okolja hitro minil. Na prostornem vrhu naju je pozdravil možic, naju pa je obšlo tiho veselje, da nama je uspel vzpon na ta odročni vrh. Preden sva sestopila, sem še enkrat s pogledom zaobjel vse globoke doline in soteske, stene in vrhove. Vse so že davno prehodili in preplezali izjemni posamezniki, enkrat, in potem morda za njimi nihče več. Vzpon na Jof di Miez je tudi vzpon po stopinjah teh mož. Zaradi tega, zaradi popolne odmaknjenosti in mogočnega okolja bomo imeli na vrhu občutek, da smo se znašli v nekem drugem času. To pa je danes tudi v gorah že prava redkost.

Efrem Desimon in Greben sulic

Greben sulic je prvi prečil Efrem Desimon s soplezalcem Walterjem Kultererjem 14. in 15. avgusta 1932. To je bilo nemara do danes tudi edino prečenje tega izjemnega in neverjetno krusljivega grebena, kjer težave (domnevno) dosežejo zgornjo V.

INFORMACIJE

Zahtevnost: Alpinistični vzpon I. težavnostne stopnje z mesti II. V zgodnjem poletju je grapa Livinal Lung lahko zasnežena, priporočam cepin.

Zaradi dolgega pristopa in hoje po brezpotju je tura kondicijsko zahtevna. Na izpostavljenih in krušljivih mestih na pristopni polici, kjer zanesljivo varovanje ni možno, je potrebna največja previdnost. Zaradi hoje po zaraščenih poteh v prvi polovici ture je priporočljiva zaščita pred klopi!

Oprema: Čelada, plezalni pas, vrvne zanke in 20 metrov vrvi za morebitno varovanje.

Nadmorska višina: 1974 m

Višina izhodišča: 820 m

Višinska razlika: 1154 m

Izhodišče: Zaselek Pleziche v dolini Dunje.

Do sem se pripeljemo po cesti Kranjska Gora–Trbiž/Tarvisio–Tablje/Pontebba–Dunja/Dogna, kjer zavijemo levo v dolino Dunja proti zaselku Chiout. Tu zavijemo desno do izhodišča.

Časi: Pleziche–konec ceste pri Rio Saline 1.15 h
Rio Saline–odcep grape Livinal Lung 1 h

Grapa Livinal Lung–polica 2 h

Polica in greben–vrh 2–3 h

Sestop 4 h

Skupaj 10–11 h

Sezona: Kopna sezona od julija do oktobra.

Vodnik: Gino Buscaini: Alpi Giulie Italiane e Slovene. Milano, 1974.

Zemljevid: Alpi Carniche Orientali Canal del Ferro, Tabacco 018, 1 : 25.000.

Vzpon: Podan v članku.

Sestop: Po smeri vzpona.

stopnjo. Desimon je bil eden obetavnejših mladih tržaških plezalcev z začetka 30. let prejšnjega stoletja. Poleg prvenstvene grabe grebena sulic je preplezal za tisti čas skrajno težko smer Solleder-Lettenbauer v Civetti (VI), dejanje, ki ima še danes svojo težo. Opravil je več prvenstvenih vzponov v Zahodnih Julijcih (severovzhodni raz Strme peči, Ciastelat s severa) in v Furlanskih Dolomitih (jugovzhodna stena Terze Grande, severna stena Campanila di Val Montanaia). Med njegovimi podvigi najdemo tudi lažje smeri, ki so danes priljubljen cilj izurjenih gornikov. Takšna smer je severni greben Cime dei Preti (Via dei Triestini). Le šest dni po prečenju Grebena sulic, 21. avgusta 1932, je Desimon omahnil v severnem razu Gamsje matere, v smeri Deye-Peters, ko je poskušal opraviti prvo uspešno ponovitev te smeri. V njegov spomin so tržaški alpinisti pod Jalovcem postavili majhno kočo "Rifugio Desimon", današnje planinsko zavetišče Pod Špičkom. ◉

Gora v objemu Trente

Bavški Grintavec

Besedilo: Gorazd Gorišek

Bilo je na južnem, brezpotnem grebenu Bavškega Grintavca. Ker so prisojne strmali trentskega velikana na glasu kot zelo vroče, sva izbrala oblačen dan, ki pa je vendarle malo pretiraval z varovanjem pred soncem. Dež ali vsaj rahlo pršenje ni bilo daleč, zato sva nad Lemovjem taktično *cviknila* in namesto "navpičnih" trav izbrala lagoden sprehod čez planino Nad Sočo. Vreme se tudi v višjem nadstropju ni moglo odločiti, kaj bi.

Na prvi grebensi vršič Kol sva prilezla v rahlem pršenju, ki je močilo ravno toliko, da je vetru z druge strani ob pomoči kratkih sončnih prebliskov uspelo vse skupaj sproti posušiti. Ko se je višje pridružila še megla, pršenje pa pritajeno napredovalo v dež, je vrag vzel šalo, drugače povedano, fen ni več zadovoljivo deloval. Čez Muzce sva na Škodelo

priplezala bolj ali manj na trmo – in tudi bolj ali manj mokra.

Ne spomnim se več, ali je spodaj na Kolu kdo izmed naju omenil, da vse skupaj nima smisla, ker bo samo še slabše, a zgoraj sva bila zelo zadovoljna, da se je vreme pospešeno popravljalo. S Škodele do vrha nama je megla služila za "ograj", ko pa je nisva več potrebovala, se je dobrohotno

umaknila in odprla duri nebesni modrini. Na nasprotni strani Bavšice se je začela odpirati Loška stena, nato pa še ostali velikani Julijskih Alp. Čakal naju je še globok sestop v Sočo, a šlo je kar samo od sebe ...

Trentska "grinta"

Že res, da glavni igralec rubrike Z nami na pot v uradnem imenu "nosi"

Bavški Grintavec Foto: Dan Briški

dolino, ki leži zahodno pod njim (v literaturi najdemo tudi Veliki oziroma Rdeči Grintavec), a upravičeno bi se lahko imenoval tudi po dolini, za mnoge najlepši, v katero se stekajo vse ostale vode – Trenti. Resnici na ljubo v sušnih letnih časih v severnih neдрjih

Planina Zapotok

Besedilo tega odstavka bi lahko začel z "Bilo je nekoč ...". V Tumovih časih se je na planini paslo tudi več kot šeststo koz in ovac. Lese so zaprli konec šestdesetih let prejšnjega stoletja. Od nekdanje planine na gozdni meji, kjer izvira dober studenec, je namreč od treh staj ostala zgolj ena, pa še ta kljub popravilom nezadržno propada. Stavba je dolga leta nudila zatočišče predvsem plezalcem, saj nad planino kraljuje priljubljeno severno ostenje Srebrnjaka.

Bavškega Grintavca vode ni ravno v izobilju. Na začetku živahni potok ima zelo zgovorno ime Suhi potok, ki ga je zgodovinar Simon Rutar imenoval preprosto Trenta. Soča na robu Zapodna kmalu vse postavi na svoje mesto in veselo žubori proti Spodnji Trenti, kjer se nekajkrat skrjuje v ozka korita, na koncu doline pa se, obogate na s Koritnico, s katero pritečejo tudi vode iz Bavšice, umiri v Bovški kotlini.

Pregled območja

Bavški Grintavec premore dva mogočna grebena: severovzhodni in jugozahodni greben. Prvi, v katerem so Zapotoški vrh, 1941 m, Srebrnjak, 2100 m, Trentski Pelc, 2109 m, Plešivec, 2008 m, in Ušje, 1820 m, deli Zadnje

od Spodnje Trente, drugi, s katerega se z Bavškega Grintavca in njegovega malega soimenjaka, 2294 m, proti Bovški kotlini nizajo vrhovi Vrh Brda, 2152 m, Pri Banderi, 1974 m, Vrh Ovčje planje, 1965 m, in znani, iz Bovca kot markantna ostrica vidni Svinjak, 1653 m, pa loči Spodnjo Trento od Bavšice. Severni in južni greben sta krajša. Slednji se s Škodele, 2331 m, Grintavčeve vzhodne rame, preko Muzcev in Kola, 1924 m, spušča proti Lemovju, severnega pa je konec, še predno se dobro začne, do sedla Kanja, 2030 m, je namreč le kratek, vendar strm skok.

Nad omenjenim sedlom bode v oči divje raztreskani in s številnimi skalnatimi podobami ozaljšani greben

Planina Zapotok Foto: Gorazd Gorišek

Šmihelovca. Ostra škrbina ga deli na južni, višji vrh, 2118 m, in severni vrh, ki je slabih deset metrov nižji. Pod njim je preval Čez Lužo, 1986 m, eden tistih, ki so jih v davnnini uporabljali prebivalci dolin na obeh straneh. Nekoč je bila to glavna prometna žila med bavško in trentarsko stranjo, dandanes pa markirana pot vodi južneje čez Kanski preval, 2030 m. Nad Lužo se dviga Zagorelec, 2090 m, nato pa se začneja dolg greben, ki se čez Veliki Jelenk, 2117 m,

Spodnji slap na Suhem potoku Foto: Gorazd Gorišek

Slapovi na Suhem potoku

Ko se iz Zadnje Trente odpravljamo na Bavški Grintavec ali pa dolini pod trentskim velikanom pozornost namenimo ob kakšni drugi priložnosti, se zagotovo velja odpraviti do slapov, ki šumijo v zatrepu Zapodna, zgovorno imenovanem – V koncu. Slapov je na vodotoku, ki z imenom Suhi potok naznanja, da jih na njem pravzaprav ne bi smelo biti, precej, a so – razen spodnjega – bolj težko dostopni. Póti na Bavški Grintavec sledimo ob suhi strugi z obiljem proda do razcepa, kjer se označena pot na planino Zapotok požene kvišku, mi pa sledimo stezici ob vse živahnejšem potoku, ki nas pripelje v sotesko. Kmalu zaslišimo šumenje spodnjega, 12 metrov visokega slapu. Do zgornjih slapov, od katerih si najvišji z dobrimi 110 metri skupaj z Velikim Drsnikom na Fratarici podaja roko najvišjega slapu v Triglavskem narodnem parku, vodi po orografsko levem bregu skromna stezica. Dostop do spodnjega je enostaven, pot do zgornjih pa je primerna samo za izurjene. Slapovi so najlepši spomladi, ko se tali sneg, ali po obilnejšem deževju. Opozarjam, da ob visoki vodi tudi do spodnjega slapu ne bomo prišli suhi, zato moramo biti temu primerno obuti.

Lemovje

Vas, v kateri ni več stalnih prebivalcev, se sonči na prisojnih pobočjih nad Spodnjo Trento, slabo uro hoda nad vasjo Soča ob markirani poti na Bavški Grintavec. Nekatere hiše, zelo značilne za to območje, so še dobro ohranjene. Med travniki in pašniki, ki se vse bolj zaraščajo, lahko vidimo kamnite zidove oziroma *mire*. Zadnji ljudje so v vasi živeli pred dobrimi štiridesetimi leti. V starejši literaturi najdemo tudi zapisa Lemovlje in Lomovlje.

Lemovje, vas pod Bavškim Grintavcem, nima več stalnih prebivalcev. Foto: Jurij Senegačnik

Izurjeni gorniki bodo pozornost namenili vzhodnemu in južnemu grebenu, ki lahko s sestopom po navadnih poteh dodobra popestrita turo. Na vzhodni greben se povzpemo tako, da s planine Zapotok še nekaj časa sledimo markirani poti, nato pa krenemo v zatrep pod Sravnikom, 2140 m. Od grebena nas loči strm in krušljiv žleb (II), nato pa do vrha bolj poplezavamo, kot plezamo (I).

Na Bavški Grintavec iz vasi Soča
Foto: Jurij Senegačnik

Vzpon na Bavški Grintavec s sedla Kanja je zelo zahteven. Foto: Gorazd Gorišek

ter divji in težko dostopni skalni stolp Oltar, 2075 m, nadaljuje preko Skutnika, 2172 m, in Špičice, 2169 m, do Nizkega vrha, 2162 m. Severno od njega se začne greben Pelcev.

Kako na vrh?

Na Bavški Grintavec vodijo s treh strani označene poti. Pristop z juga je dokaj preprost, zahodna smer drži po markiranem, a nezavarovanem grebenu, severni pristop, ki vodi na vrh s sedla Kanja, pa sodi med najzahtevnejše zavarovane poti našega visokogorja. Pri slednji poti je na voljo tudi lažja različica.

Velika in Mala korita Soče

V bližini izhodišča južne poti na Bavški Grintavec si lahko z mostov oziroma brvi ogledamo zanimiva korita na Soči. Velika korita nad sotočjem Lepenjice in Soče so dolga 250 metrov in globoka do 15 metrov, Mala korita pri izlivu Vrsnika v Sočo so krajša (100 m) in do 6 metrov globoka, stene pa so ponekod samo slab meter narazen.

Južni greben je po zahtevnosti podoben vzhodnemu, le podlaga je nekaj časa drugačna (travnata), saj o krušljivem žlebu, ki brani pristop na Sravnik, ni niti sledu. No, da ne bo vse skupaj slišati čisto preveč lahkotno, moram dodati, da markacij ni, varoval prav tako ne, tudi krušljivi odseki se najdejo (čelada!) in mestoma je pod nogami kar spoštljiv prepad. Seveda vse to velja le v primeru, da se na greben povzpemo šele za Kravjo glavo, 1820 m, ter se čez Kol in Muzce povzpemo na Škodelo in proti levi do bližnjega vrha. Če se grebena lotimo

Planinsko učno središče Bavšica

Pod Bavškim Grintavcem stoji Planinsko učno središče (PUS), s katerim upravlja Mladinska komisija PZS. V njem se izobražujejo planinski vodniki, mentorji planinskih skupin, mladinski voditelji, varuhi gorske narave, markacisti, turni kolesarji, orientacisti in še kdo. V Bavšici potekajo tudi številni tabori planinskih društev. Dom oddajajo v najem pod pogojem, da bodo v njem potekale izobraževalne vsebine. Več o središču si lahko preberete na spletni strani <http://mk.pzs.si/pus/>.

Planinsko učno središče Bavšica

Foto: Gorazd Gorišek

Bavški Grintavec nad dolino Bavšica

Foto: Peter Strgar

niže, pred markirano prečnico, ki vodi proti planini Nad Sočo, nas pričakajo zelo strme trave, ki niso za vsakogar. Izbrati je treba pristop, ki smo mu kos.

Zakonec

Če sem že začel z doživetji na brezpotnem grebenu, bom z njim, tokrat vzhodnim, še končal. Krušljivi žleb, ki pripelje na Sravnik, je od daleč videti zelo strm, a tudi od blizu ni kaj dosti drugačen. Med sprehodom po prodišču Zapodna sva z radovednimi očmi zrla navzgor in v mislih risala svojo pot. V veličastnem zatrepu pod Sravnikom je ležalo še nekaj snega, a dostop do stene ni povzročal večjih težav. Žleb. Nezanesejlivi oprimki, prav takšni stopi in še z vrha bi lahko priletel kakšen "žegen". Krušljive podrtije je kmalu zmanjkalo. Z vsakim metrom sva bila bliže soncu, svobodi. Plezanje po grebenu, kolikor ga je, je bilo eno samo uživanje. Z izjemo obvoza škrbine je šlo veskozi po vrhu. Za sestopom na sedlo Kanja je bilo dovolj volje in energije še za severna "podložnika" Bavškega Grintavca: Šmihelovec in Zagorelec. Vzpon na drugega ni zahteven, prvi pa nama je po vzponu na najvišjo točko za večerjo ponudil ostro škrbino, ki ga ločuje od nižjega severnega soseda. Malo sva se vrtela naokoli in našla skalni rogelj, skoraj okno. S pomočjo vrvi je šlo navzdol veliko lažje.

Vrhove na vzhodnem obzorju s Škraltico na čelu je obsijala večerna zarja, na zahodu pa so se Kaninske gore ovile v skrivnostne prosojne meglice ... Dodam le še to, da sva v mraku na bližnjici do planine Zapotok še malo plavala po rušju. Ampak v kraljestvu Bavškega Grintavca je kljub kakšni praski zelo lepo. Odpravite se na pot tudi vi ...

INFORMACIJE

Dostop: Za vožnjo do izhodišč je prebivalcem iz osrednje Slovenije najbolj pri roki gorenjska avtocesta, ki jo zapustimo na izvozu Hrušica in se zapeljemo do Kranjske Gore. Če bomo turo začeli v Zadnji Trenti, se zapeljemo čez Vršič, pod Kugyjevim spomenikom zavijemo desno in se mimo Koče pri izviru Soče pripeljemo do parkirišča v bližini Florijeve domačije. Do izhodišča južne poti na goro se prav tako pripeljemo čez Vršič in cesti skozi Trento sledimo do vasi Soča. Če se na goro namenimo iz Bavšice, je v Kranjski Gori primerneje izbrati cesto čez Predel. Čez nekdanji mejni prehod Rateče se zapeljemo proti Trbižu, kjer zavijemo levo in se čez Predel ter skozi Log pod Mangartom pripeljemo do trdnjave Kluže. Tik pred njo je levi odcep ceste v Bavšico. Parkiramo v bližini Planinskega učnega središča.

Planinskih koč na strminah Bavškega Grintavca ni, zato moramo ture opraviti v enem dnevu. V dolini lahko prenočimo v Koči pri izviru Soče, 886 m, stalno odprta od maja do septembra,

aprila občasno, mobilni telefon 041 603 190. Če se na goro povzpemo iz smeri Jalovca, nam je na voljo Zavetišče pod Špičkom, 2064 m, odprto od julija do septembra, mobilni telefon 041 543 039. Edini še ohranjeni stan na planini Zapotok je lahko zgolj začasno zavetje pred neurjem.

Literatura: Tine Mihelič: Julijske Alpe. PZS, 2009.

Andrej Mašera: 55 zavarovanih plezalnih poti. Sidarta, 2011.

Andrej Stritar: Gore nad Sočo. Sidarta, 2006.

Andrej Stritar: 111 izletov v slovenskih gorah. Sidarta, 2006.

Stanko Klarin: Sto slovenskih vrhov. Prešernova družba, 1991.

Zemljevidi: Trenta, PZS, 1 : 25.000; Jalovec in Mangart, PZS, 1 : 25.000; Bovec – Trenta, Sidarta, 1 : 25.000; Triglavski narodni park, PZS, 1 : 50.000; Julijske Alpe, zahodni del, 1 : 50.000; Julijske Alpe, Sidarta, 1 : 50.000.

Pot iz vasi Soča vodi čez planino Nad Sočo. Foto: Jurij Senegačnik

Opise začenjamo z najlažjo, vendar hkrati najnapornejšo potjo na vrh. Bavški Grintavec se nad vasjo Soča dviguje tako visoko, da z lahkoto konkurira Triglavu nad Aljaževim domom. Napornost ture

lahko še poveča vročina v poletnem času. Na studenca nad Lemovjem se ne kaže preveč zanašati, zato je zelo priporočljivo zadostno količino tekočine nositi s seboj. Izurjeni gorniki, vajeni

lažjega plezanja (I, II), lahko turo popestrijo z vzponom po južnem grebenu. Nanj je z markirane poti priporočljivo kreniti šele na spodnjem robu kotanje v bližini vrha Kol.

Zahtevnost: Zahtevna označena pot.

Oprema: Običajna pohodniška oprema, v zgornjem delu priporočam čelado.

Nadmorska višina: 2347 m

Višina izhodišča: 490 m

Višinska razlika: 1860 m

Izhodišče: Vas Soča ob cesti Vršič–Bovec.

WGS84: 46,40414362, 13,71023151 Gorenjsko avtocesto zapustimo na izvozu Hrušica, se zapeljemo do Kranjske Gore in čez Vršič v Trento. Iz Nove Gorice sledimo Soči mimo Tolmina, Kobarida in Bovca. Za slednjim zavijemo desno v Trento.

Časi: Izhodišče–planina Nad Sočo 2.30 h

Planina Nad Sočo–Bavški Grintavec 2.30 h

Sestop 3 h

Skupaj 8–9 h

Sezona: Kopni letni časi. Poleti je na južnih pobočjih lahko zelo vroče. Najbolje se je na goro povzpeli jeseni ali pozno spomladi.

Bavški Grintavec, 2347 m, iz Zadnje Trente

Iz Zadnje Trente dobršen del vzpona gledamo Bavški Grintavec pred seboj. Foto: Robert Logar

Če južni pristop na vrh velja za najlažjega, je severni najzahtevnejši. Že lažja različica, ki se izogne sedlu Kanja, ni od muh, težja pa sodi v sam vrh zavarovanih poti na dvatisočake pri nas. Obema potema je skupna tudi gornikom nič kaj prijazna krušljivost. Predvsem v zgornjem delu poti moramo biti

zelo previdni, da ne prožimo kamenja. Ker bomo turo opravili v enem dnevu, sta nujni dobra fizična pripravljenost in moč v rokah, saj je začetni, dobro zavarovani del poti nad sedlom Kanja zelo strm. Ob dobri vidljivosti bomo svoj cilj dobršen del vzpona gledali pred seboj.

Zahtevnost: Zelo zahtevna označena pot (PP 4).

Oprema: Običajna pohodniška oprema, čelada in samovarovalni komplet.

Nadmorska višina: 2347 m

Višina izhodišča: 960 m

Višinska razlika: 1400 m

Izhodišče: Florijeva domačija v Zadnji Trenti.

WGS84: 46,36974808, 13,62997836

Gorenjsko avtocesto zapustimo na izvozu Hrušica in se zapeljemo do Kranjske Gore in čez Vršič v Trento. Pod Kugyjevim spomenikom zavijemo desno h Koči pri izviro Soče. Do parkirišča pred zapornico je še 2 km makadamske ceste. Iz Nove Gorice sledimo Soči mimo Tolmina, Kobarida in Bovca. Za slednjim zavijemo desno v Trento, pod Kugyjevim spomenikom pa levo do izhodišča.

Koča: Koča pri izviro Soče, 886 m, mobilni telefon 041 603 190.

Časi: Izhodišče–planina Zapotok 2 h

Planina Zapotok–sedlo Kanja 2 h

Sedlo Kanja–Bavški Grintavec 1.30 h

Sestop 3–4 h

Skupaj 9–10 h

Sezona: Kopni letni časi.

Vodniki: Tine Mihelič: Julijske Alpe. PZS, 2009; Andrej Mašera: 55 zavarovanih plezalnih poti.

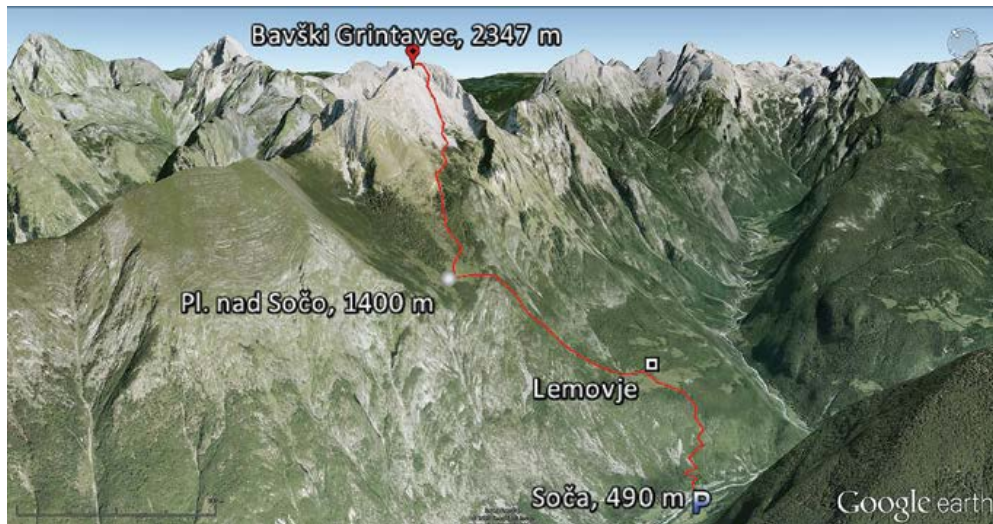

Vodnik: Tine Mihelič: Julijske Alpe. PZS, 2009.

Zemljevidi: Trenta, PZS, 1 : 25.000; Jalovec in Mangart, PZS, 1 : 25.000; Bovec – Trenta, Sidarta, 1 : 25.000.

Vzpon: S turo začnemo pri kapelici v vzhodnem delu vasi in se skozi gozd čez strmo stopnico povzpneemo do zapuščene vasice Lemovje. Višje dosežemo odprto dolinico z nezanesljivima studencema, nato pa se vzpenjamo skozi gozdni rezervat. Sledi dolga prečnica levo navzgor, ki nas pripelje na planino Nad Sočo, 1400 m, kjer stoji lovška kočica. Preden dosežemo planino, lahko stopimo na prepadni rob in globoko spodaj vzremo jutranje izhodišče.

Na planini se pot obrne iz zahodne v severovzhodno smer. Hodimo skozi redki macesnov gozd, pravcete nasade

rumene žarkaste košeničice in čez visoke trave (to dvoje velja predvsem za začetek poletja) ter po poti skozi rušje dosežemo kotanjo v zavetju južnega in zahodnega grebena gore. Na levi so

zanimivi skladi Malega Grintavca. Višje se trave vse bolj umikajo melišču, preko katerega dosežemo kamin. Skozenj se povzpneemo na strmo vršno pobočje, ki se unese šele na vrhu.

Sestop: Sestopimo po poti vzpona.

Gorazd Gorišek

Sidarta, 2011; Andrej Stritar: Gore nad Sočo. Sidarta, 2006; Andrej Stritar, 111 izletov v slovenskih gorah. Sidarta, 2006.

Zemljevidi: Trenta, PZS, 1 : 25.000; Jalovec in Mangart, PZS, 1 : 25.000; Bovec – Trenta, Sidarta, 1 : 25.000.

Vzpon: Mimo zapornice stopimo na makadamsko cesto ob obsežnem prodišču, ki ga kmalu prečimo in stopimo na udobno pot, po kateri se skozi gozd in čez nekaj suhih strug skoraj po ravnem napotimo proti zatrepu Zadnje Trente. Na označenem razpotju izberemo desno pot (naravnost slapovi), zopet prečimo prodišče in se začnemo vzpenjati. Pot nas pripelje do razpela, nato pa prečkamo nekaj strmih grap, kjer so nam v pomoč jeklenice. Višje dosežemo bukov gozd. Skozenj se zložno povzpneemo do planine Zapotok.

Nad planino se pot zopet strmeje vzpne. Po prečkanju struge zavijemo levo, nato pa

se proti desni skozi macesnov gozd bližamo Zapotoškemu vrhu, 1941 m, in prevalu Velika vrata, 1794 m. Ko stopimo iz gozda, se nam pokaže Bavški Grintavec, 2347 m. Čez rušnata in kamnita pobočja dosežemo razpotje težje in lažje poti. Po slednji se bomo vrnili. Zavijemo desno na težjo pot. Sprva

prečimo melišče, v nadaljevanju pa se čez drobljive skale strmo povzpneemo v škrbino v bližini sedla Kanja. S pomočjo varoval preplezamo zelo strmo, deloma celo previsno in močno izpostavljeno steno. Na rami (levo lažja pot) strmina popusti, žal pa se zelo poveča krušljivost, ki terja

vso previdnost. Skozi ozek preduh se povzpneemo na vršna pobočja. Strmina in izpostavljenost ne popuščata vse do vrha. **Sestop:** Sestopimo po poti vzpona.

Gorazd Gorišek

Razgiban jugozahodni greben Foto: Oton Naglost

Pot iz Bavšice po zahodnem grebenu bo gornikom, ki jim zavarovane poti niso všeč, za brezpotja pa še niso dovolj izkušeni, zagotovo všeč. Pravzaprav bi lepšo pot zanje težko našli. Zahodni greben Bavškega Grintavca ni zavarovan, je pa dovolj dobro

označen, da tudi ob nekoliko slabši vidljivosti težav z orientacijo ne bi smelo biti. Zahtevnost ture in odmaknenost Bavšice sta zagotovilo za to, da pot ni deležna množičnega obiska. Turo lahko zastavimo tudi drugače. Povzpemo se na sedlo Kanja, sledimo

zavarovani poti na vrh in v dolino sestopimo po zahodnem grebenu. Opozorjam, da je nezavarovana pot pri sestopu težja, zato pretehtajmo, če smo ji kos. Podobno zahtevne označene poti so v naših gorah običajno izdatno zavarovane.

Zahtevnost: Zelo zahtevna označena pot.

Oprema: Običajna pohodniška oprema, čelada. Neizkušeni priporočam varovanje z vrvjo. Pot po zahodnem grebenu ni zavarovana!

Nadmorska višina: 2347 m

Višina izhodišča: 700 m

Višinska razlika: 1650 m

Izhodišče: Planinsko učno središča Bavšica. WGS84: 46,40406245, 13,70993428 Gorenjsko avtocesto zapustimo na izvozu Hrušica, se zapeljemo do Kranjske Gore in čez nekdanji mejni prehod Rateče v Italijo. V Trbižu zavijemo levo in se čez Predel vrnemo v Slovenijo. Spustimo se v Log pod Mangartom in pred trdnjavo Kluže zavijemo levo v Bavšico do parkirišča na razcepu dveh cest pri PUS Bavšica. Iz Nove Gorice sledimo Soči mimo Tolmina, Kobarida in Bovca. Za trdnjavo Kluže zavijemo desno v Bavšico. Seveda se lahko v Bavšico pripeljemo tudi čez Vršič. V tem primeru v Kranjski Gori zavijemo

Bavški Grintavec, 2347 m, iz Zadnje Trente po panoramski poti

Slikovita panoramska pot vodi pod verigo Pelcev nad Zadnjo Trento. Foto: Jurij Senegačnik

Si želite na vrh nekoliko drugače? So bili vsi trije, recimo jim običajni pristopi na goro, ki so predstavljeni v prejšnjih treh opisih, že deležni vaše pozornosti? Je v vas toliko posebnega, da bi si želeli pred tem, ko boste prijeli za varovala na severnem grebenu, gori obrniti hrbet, se ji nato počasi približevati in tako dodobra spoznati njeno severno obličje? Če je odgovor na katero od vprašanj pritrdilen,

bo malo obiskana označena pot, ki Rutarsko Trento povezuje s sedlom Kanja, zagotovo prava za vas. Tura je seveda nekaj daljša od običajne poti iz Zadnje Trente. Kondicijsko dobro pripravljeni gorniki jo bodo zmogli v enem dnevu. (Morda še namig za dvodnevno turo: prvi dan vzpon iz Zadnje Trente na Jalovec, prenočevanje v Zavelišču pod Špičkom, drugi dan po opisani prečni poti na Bavški

Grintavec in čez planino Zapotok sestop do izhodišča.)

Zahtevnost: Zelo zahtevna označena pot. Prečna pot od Rutarske Trente do sedla Kanja je označena, vendar slabo uhojena. Markacije niso ravno pogoste. V času bujne rasti je ob slabi vidljivosti (megla) zelo težko najti pravo pot.

Oprema: Običajna pohodniška oprema, čelada in samovarovalni komplet.

Nadmorska višina: 2347 m

Višina izhodišča: 960 m

Višinska razlika: 1600 m (približen seštevek vseh vzponov)

Izhodišče: Florijeva domačija v Zadnji Trenti. WGS84: 46,34249768, 13,66970249 Gorenjsko avtocesto zapustimo na izvozu Hrušica, se zapeljemo do Kranjske Gore in čez Vršič v Trento. Pod Kugyjevimi spomenikom zavijemo desno do Koče pri izviro Soče. Do parkirišča pred zapornico je še 2 km makadamske ceste. Iz

Nove Gorice sledimo Soči mimo Tolmina, Kobarida in Bovca. Za slednjim zavijemo desno v Trento, pod Kugyjevimi spomenikom pa levo do izhodišča.

Koči: Koča pri izviro Soče, 886 m, mobilni telefon 041 603 190; Zavelišče pod Špičkom (v bližini), 2064 m, mobilni telefon 041 543 039.

Časi: Izhodišče–Rutarska Trenta 2 h Rutarska Trenta–sedlo Kanja 3 h Sedlo Kanja–Bavški Grintavec 1.30 h Sestop 3–4 h

Skupaj 10–11 h Opomba: Vzpon na bližnji Zagorelec turo podaljša za eno uro.

Sezona: Kopni letni časi.

Vodniki: Tine Mihelič: Julijske Alpe. PZS, 2009; Andrej Mašera: 55 zavarovanih plezalnih poti. Sidarta, 2011; Andrej Stritar: Gore nad Sočo. Sidarta, 2006; Andrej Stritar, 111 izletov v slovenskih gorah. Sidarta, 2006.

Zemljevidi: Trenta, PZS, 1 : 25.000; Jalovec in Mangart, PZS, 1 : 25.000; Bovec – Trento, Sidarta, 1 : 25.000.

levo, na koncu Trente desno in za trdnjavo Kluže še enkrat desno.

Časi: Izhodišče–planina Bukovec 1.30 h

Planina Bukovec–Bavški Grintavec 3.30 h

Sestop 3 h

Skupaj 8–9 h

Sezona: Kopni letni časi. V Tesnéh se lahko sneg zelo dolgo obdrži.

Vodnik: Tine Mihelič: Julijske Alpe. PZS, 2009.

Zemljevidi: Trenta, PZS, 1 : 25.000; Jalovec in Mangart, PZS, 1 : 25.000; Bovec – Trenta, Sidarta, 1 : 25.000.

Vzpon: S parkirišča gremo na desno cesto in se mimo PUS Bavšica napotimo proti soteski Tesne. Ob potoku se mimo počivališča s klopco povzpemo na zapuščeno planino Bukovec, 1346 m, kjer stoji lovška kočica. Nad planino prečimo večino leta suho grapo in se dvignemo do razpotja. Zavijemo desno (levo sedlo Kanja). Po strmem vzponu prečimo do žleba, nad njim zavijemo

desno do ruševja, nato pa se vzpenjamo po razgledni rebri. Sledi prečenje v desno in vzpon čez pečine, ki nas pripelje do gruščnatega žleba. Skozenj dosežemo škrbino v glavnem grebenu. Sledi za mnoge najlepši, grebrenski del poti. Najprej se strmo povzpemo na Vrh Brda,

2152 m, nato pa še na Mali Grintavec, 2294 m. Nadaljevanje je za spoznanje zložnejše, a še vedno zahtevno. Pred glavnim vrhom po desni, južni strani obidemo nekaj težavnih stolpičev. Tudi zaključni del vzpona zahteva vso previdnost. **Sestop:** Sestopimo po poti vzpona. Turo lahko

kombiniramo tudi s sestopom na sedlo Kanja, 2030 m, ali po lažji poti pod njim. V tem primeru nas čaka še nekaj vzpona do sedla, s katerega sestopimo proti Bavšici.

Gorazd Gorišek

Bavški Grintavec, 2347 m, iz Zadnje Trente po panoramski poti

Vzpon: Z izhodišča se po prijetni senčni poti čez nekdanjo planino Trenta vzpenjamo proti zavetišču pod Špičkom, 2064 m. Na razpotju v gozdu nadaljujemo po levi, spodnji poti (desno Jalovška škrbina). Ko se začne svet odpirati, moramo biti pozorni na levi odcep slabše uhojene steze proti sedlu Kanja, 2030 m. Zlagoma sestopamo proti jugu v smeri stranskega grebena, ki se spušča z Velikega Pelca, 2388 m, oziroma Vršaca, 2112 m. Na Konja, travnato vzpetino v omenjenem grebenu, se povzpemo po zelo strmi in izpostavljeni stezi. S Konja zložno sestopimo v Srednjico, ki jo obkrožajo stene grebena Pelcev, Grive in Vršaca. Preden dosežemo prehod zgornjega imena (Prehodec), prečimo grapo in se povzpemo na ozko polico z rušjem. S Prehodca sestopimo na naslednjo planjavo, Za Razorcem, čez katero pridemo do z jeklenicami zavarovanega prehoda v grapo, ki se z Zagorelca, 2090 m, spušča

proti planini Zapotok. Iz grape se povzpemo po zagrūčenem žlebu, prečimo še nekaj grap, nato pa se kmalu pridružio nemarkirani poti z Zapotoka. Nadaljujemo navzgor proti sedlu Čez Lužo, 1986 m, (po lahkem brezpotju se lahko povzpemo na bližnji Zagorelec) in pod Šmihelovcem, 2118 m, prečimo do

sedla Kanja, kjer se priključimo običajni poti iz Zadnje Trente. S pomočjo varoval preplezamo zelo strmo, deloma celo previsno in močno izpostavljeno steno. Na rami, kjer se z leve priključi lažja pot, strmina popusti, žal pa se zelo poveča krušljivost, ki terja vso previdnost. Skozi ozek preduh se povzpemo na vršna

pobočja. Strmina in izpostavljenost ne popuščata vse do vrha. **Sestop:** Do rame na severnem grebenu sestopimo po poti vzpona. Na razpotju izberemo desno, lažjo pot, nato pa nadaljujemo čez planino Zapotok do izhodišča.

Gorazd Gorišek

Tudi pozimi lahko prikolesarimo do vrha. Foto: Marjan Pučnik

Mariborsko Pohorje, najbolj vzhodni del pohorskega masiva, se vzpenja visoko nad Mariborom. Omogoča izjemno veliko možnosti za rekreacijo

na prostem, kolesarje pa privlačita predvsem dostopnost (tudi možnost dostopa z gondolo) in hlad smrekovih gozdov v poletnih mesecih.

Z vrha, kjer imamo kar veliko možnosti za okrepčilo, imamo lep razgled na Maribor ter vinorodne griče v njegovem zaledju. Lahko pa turo podaljšamo do

Mariborskega razglednika – stolpa na vrhu smučarske proge Stolp. Če pred spustom omagamo, se lahko z razglednika spustimo do Mariborske kočice in se po cesti vrnemo proti hotelu Bellevue. Bike park Pohorje nam omogoča malenkost bolj adrenalinsko možnost spusta (po modri progi), sicer pa nam bo tudi spust po smeri vzpona sprožil dovolj endorfinov za lepo preživeti kolesarski dan.

Zahtevnost: Srednje težka turno-kolesarska tura, 3 (vzponi V3–V4, spusti S2–S3).

Oprema: Gorsko kolo, trekking kolo.

Nadmorska višina: 1030 m

Višina izhodišča: 320 m

Višinska razlika: 730 m (850 m z vzponom na Mariborski razglednik)

Dolžina: 26 km

Izhodišče: Maribor, parkirišče pod Pohorsko vzpenjačo. WGS84: 46,32105, 15,355512. Sem se pripeljemo po avtocesti Ljubljana–Maribor, ki jo zapustimo na izvozu Maribor jug. Zavijemo v

Glažuta, 1022 m

Nad mestom Foto: Marjan Pučnik

Glažute so bile nekoč preprosti obrati za proizvodnjo stekla. Največ jih bilo prav na Pohorju. Srednje naporna tura nas bo popeljala po makadamskih in gozdnih cestah do doma na Glažuti, kjer je bila nekoč ena večjih glažut na tem območju. Žal je trenutno zaprta zaradi

obnove. Po doseženi najvišji točki vzpona nas poleg lepega razgleda čaka simpatičen, nezahteven spust po gozdnem kolovozu, ki pa se kmalu spet priključi makadamski cesti. Od Doma na Pečkah do Prinčevga vrha (Meranovo) nas pot vodi po gozdni turistični poti,

ki je mestoma precej mokra in kamnita, vendar v celoti prevozna. Zaradi tega dela je tura primerna samo za gorska kolesa z ustreznim profilom na pnevmatikah. Ker trasa ture ni dolga, je primerna tudi za pol-dnevne izlete v pomladanskem in poznojesenskem času.

Zahtevnost: Srednje težka turno-kolesarska tura, 3 (vzponi V3–V4, spusti S3, mestoma S4).

Oprema: Gorsko kolo.

Nadmorska višina: 1022 m

Višina izhodišča: 292 m

Višinska razlika: 730 m

Dolžina: 29,6 km

Izhodišče: Limbuš, parkirišče pri OŠ Rada Robiča. WGS84: 46,332599, 15,344215.

Sem se pripeljemo po avtocesti Ljubljana–Maribor, ki jo zapustimo na izvozu Maribor jug. Zavijemo v smeri Pohorske vzpenjače in se skozi Ruše pripeljemo v Limbuš. S Koroške se pripeljemo skozi Selnico ob Dravi, nato zavijemo desno čez Dravo in nadaljujemo po njenem desnem bregu skozi Ruše do Limbuša.

Koča: Dom na Pečkah, 712 m, telefon 02 661 56 81, mobilni telefon 070 394 610 (zaprt ob ponedeljkih).

Časi: Izhodišče–Dom na Glažuti 2 h

Spust 1 h

Skupaj 3 h

smeri Pohorske vzpenjače in sledimo njenim oznakam do parkirišča. Če se pripeljemo s Koroške, prečimo Dravo čez Koroški most ter nadaljujemo po obvoznici vse do krožišča tik pod Pohorjem, kjer zavijemo desno v smeri vzpenjače.

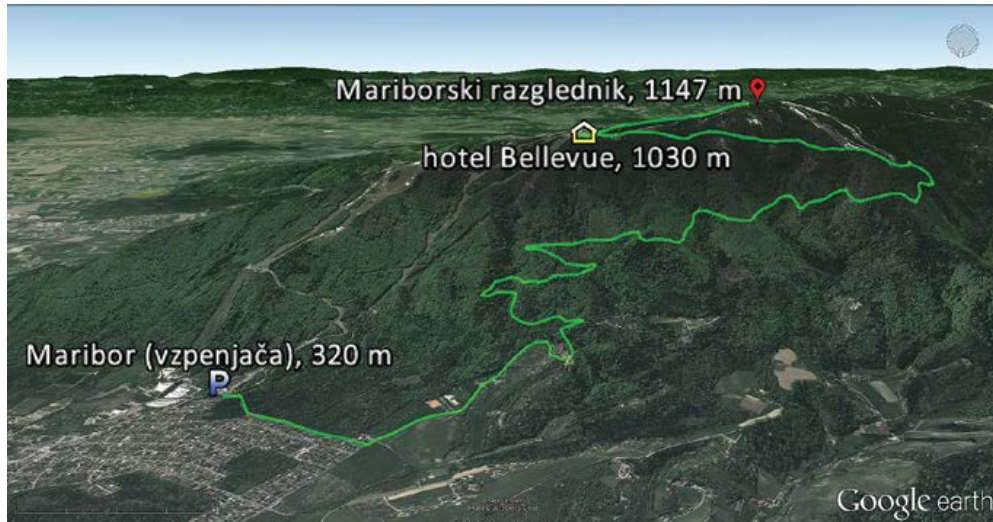
Koči: Hotel Bellevue, 1030 m, telefon 02 607 51 00; Mariborska koča (pribl. 30 min vožnje od hotela Bellevue), 1068 m, telefon 02 603 27 31, mobilni telefon 041 760 471.

Časi: Izhodišče–Bellevue 1.30 h
Bellevue–razgledni stolp 15 min
Spust 30 min
Skupaj 2.30 h

Sezona: Kopni letni časi.

Zemljevida: Pohorje, 1 : 50.000; Pohodništvo in kolesarjenje Osrednja Štajerska – jug na spletni strani http://maribor-pohorje.si/files/hiking_biking_osrednjastajerska_jug_k.pdf.

Vzpon: Z gornjega parkirišča se podamo po urejeni poti skozi gozd mimo gostišča Pohorka. V križišču ob koncu gozda

zavijemo levo in nadaljujemo z vzponom mimo Obrambnega doma nad Pekrami ter mimo kmetije Kordik (med lokalnimi kolesarji znana možnost vzpona imenovana "Čez Kordeka"). Pred naseljem Markovo zavijemo z asfalta levo na gozdno makadamsko cesto, ki nas popelje na vrh Mariborskega Pohorja,

razgledno točko Bellevue, 1030 m. Lahko se zapeljemo še preko povezovalne smučarske proge do razglednega stolpa na vrhu vlečnice Stolp.

Spust: Za spust imamo več možnosti. Izberemo lahko tudi "družinsko" oz. "flow" linijo v Bike Parku Pohorje, ki tehnično ni zahtevna in jo bo brez težav ukrotil

vsak malo spretnejši gorski kolesar (ta spust za trekking kolesa ni primeren!). Druga in enostavnejša varianta spusta pa poteka kar po smeri našega vzpona, kjer bomo ob lepem vremenu srečali kar nekaj kolesarjev, zato previdnost ne bo odveč.

Marjan Pučnik

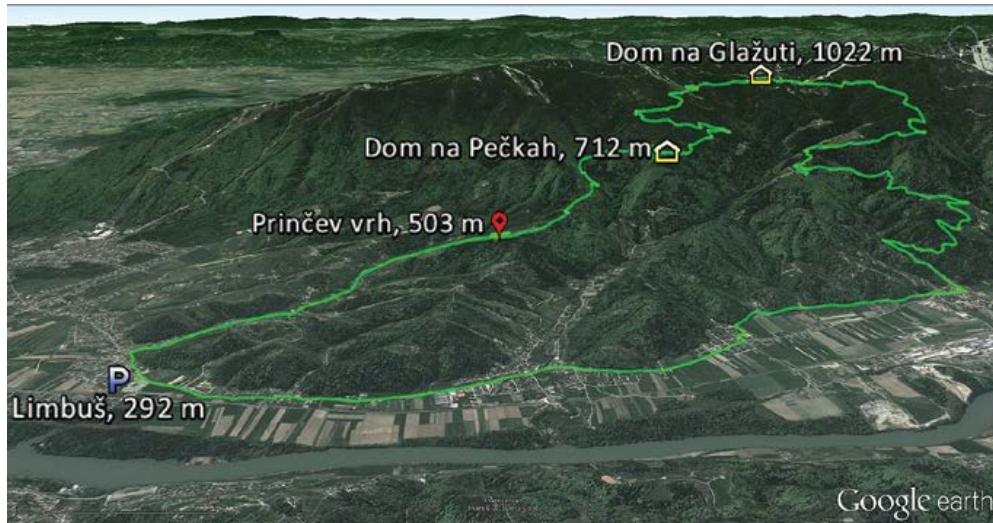
Glažuta, 1022 m

Sezona: Kopni letni časi.

Zemljevida: Pohorje, 1 : 50.000; Pohodništvo in kolesarjenje Osrednja Štajerska – jug na spletni strani http://maribor-pohorje.si/files/hiking_biking_osrednjastajerska_jug_k.pdf.

Vzpon: S parkirišča se zapeljemo po glavni cesti v smeri Ruš. V Bezeni tik za gostiščem zavijemo levo na označeno kolesarsko pot, ki nas ob gozdu vodi do Ruš. Pri spomeniku NOB v centru Ruš zavijemo levo proti Glažuti in Arehu. Nadaljujemo po asfaltni cesti v zmernem vzponu mimo več samotnih kmetij. Vzpon nadaljujemo vse do križišča pri Ciprošu, kjer se asfaltna cesta konča. Nadaljujemo naravnost po desni gozdni cesti (vmes spomenik na Apnici). Ko se cesta nekoliko izravna, se mimo smučarske proge

Ruška spustimo do doma na Glažuti, 1022 m. **Spust:** Na travniku za kočjo poiščemo kolovoz, ki se strmo spusti v gozd. Ob stiku z makadamsko cesto zavijemo levo navzdol. Prečimo smučišče

Partizanka ter se spustimo do Doma na Pečkah, 715 m, vendar takoj pod domom zavijemo desno in vozimo po lepi vlaki (vmes zanimiv mostiček čez hudourniški potok). Spust nadaljujemo mimo kmetije

Krajner, kjer nas čaka kratek vzpon, nato pa se spustimo vse do Meranovega (Prinčev vrh, 503 m). Sledi še zavita in na začetku dokaj strma asfaltna cesta do Limbuša in izhodišča.

Marjan Pučnik

Trenutek miru ob Črnem jezeru Foto: Marjan Pučnik

Kadar imamo v mislih turno kolesarjenje na Pohorju, ne smemo izpustiti priložnosti za obisk Črnega jezera. Sicer je jezero delo človeških rok in so ga v 19. stoletju izkoriščali za spravilo lesa po drči v dolino, vendar je narava poskrbela, da bodo naši vtisi ob obisku res nepozabni. Kar nekako v senci Črnega jezera ostaja obisk še enega izmed Pohorskih biserov – slapa

Šumik, najvišjega slapa v tem delu države. Pozor! Pot do njega je sicer obnovljena in lepo vzdrževana, vendar gre za zahtevno strmo pot z nevarnostjo zdrsa. Na ogled se podajmo le s primerno obutvijo! Tura sicer tehnično ni zahtevna, je pa precej dolga in na cilj bomo imeli za sabo kar lepo število višinskih metrov. Posebej je primerna za poletne dni, saj

bomo pred vročim soncem dobro zavarovani v senci mo-gočnih pohorskih gozdov.

Zahtevnost: Zahtevna turno-kolesarska tura, 4 (vzpon V3 z odseki V4, spusti S2–S3).

Oprema: Gorsko kolo, trekning kolo.

Nadmorska višina: 1197 m

Višina izhodišča: 306 m

Višinska razlika: 1150 m

Dolžina: 46,7 km

Izhodišče: Ruše, parkirišče pri hotelu Veter. WGS84: 46,322701, 15,3183.

Sem se pripeljemo po avtocesti Ljubljana–Maribor, ki jo zapustimo na izvozu Maribor jug. Zavijemo v smeri Pohorske vzpenjače. S Koroške se pripeljemo skozi Selnico ob Dravi, nato zavijemo desno čez Dravo in nadaljujemo ob železnici do drugega železniškega prehoda, kjer zavijemo desno. V krožišču zavijemo proti Mariboru in že smo pred parkiriščem.

Koče: Koča Šumik, 1092 m, telefon 02 663 04 91; Dom na Osankarici, 1193 m, telefon 02 845 01 031, mobilni telefon 031 593 445; Štuhecov dom, 1181 m, telefon 02 803 45 06.

Časi: Izhodišče–Sv. Trije Kralji 3.30 h

Vmesna obiska: parkirišče–slap Šumik–parkirišče 40 min in Dom na Osankarici–Črno jezero–Dom na Osankarici 40 min

Spust: 1.30 h

Skupaj 6.30 h

Rogla, 1517 m

Lovrenška jezera Foto: Marjan Pučnik

Rogla je znano zimskošportno središče, ki svoje čare razkriva tudi v poletnih mesecih, ko se tja lahko umaknemo pred vročino v nižinah. Seveda je dostopna s kolesom tudi v drugih letnih časih, če le ni snega. Zaradi dolgega in napornega vzpona, ki nas bo na vrh pripeljal s severne, lovrenške strani, je tura kondicijsko zahtevna. Manjši kraj v objemu Pohorja

nudi izvrstno izhodišče za naš izlet, prav tako pa nas bodo navdušile lepote narave ob poti ter nekoliko z nje – vsekakor si moramo odtrgati nekaj časa za skok do Lovrenških jezer, znamenitega šotnega barja, enega izmed glavnih biserov Pohorja. Če bomo ob pravem času na pravem mestu, nas čaka še bogata bera borovnic. Fizično precej zahtevna tura kar kliče

po okrepčilu in povrnitvi moči v Koči na Pesku, mimo katere se bomo peljali kar dvakrat.

Zahtevnost: Zahtevna turno-kolesarska tura, 4 (vzpon V3 z daljšimi odseki V4, spusti S2–S3).

Oprema: Gorsko kolo.

Nadmorska višina: 1517 m

Višina izhodišča: 440 m

Višinska razlika: 1077 m

Dolžina: 36,2 km

Izhodišče: Lovrenc na Pohorju, parkirišče pri OŠ Lovrenc.

WGS84: 46,323111, 15,23951.

Z regionalne ceste Maribor–Dravograd v zaselku Ruta zavijemo levo z glavne ceste proti Lovrencu na Pohorju. Nadaljujemo po glavni cesti vse do prve cerkve v Lovrencu (cerkev sv. Križa), kjer zavijemo desno do parkirišča na travniku pod OŠ Lovrenc.

Koča: Koča na Pesku, 1385 m, telefon 03 757 71 67.

Časi: Izhodišče–Rogla 3 h

Vmesni obisk: Mašin žaga–Lovrenška jezera–Mašin žaga 1.30 h

Spust 1 h

Skupaj 6 h

Sezona: Kopni letni časi.

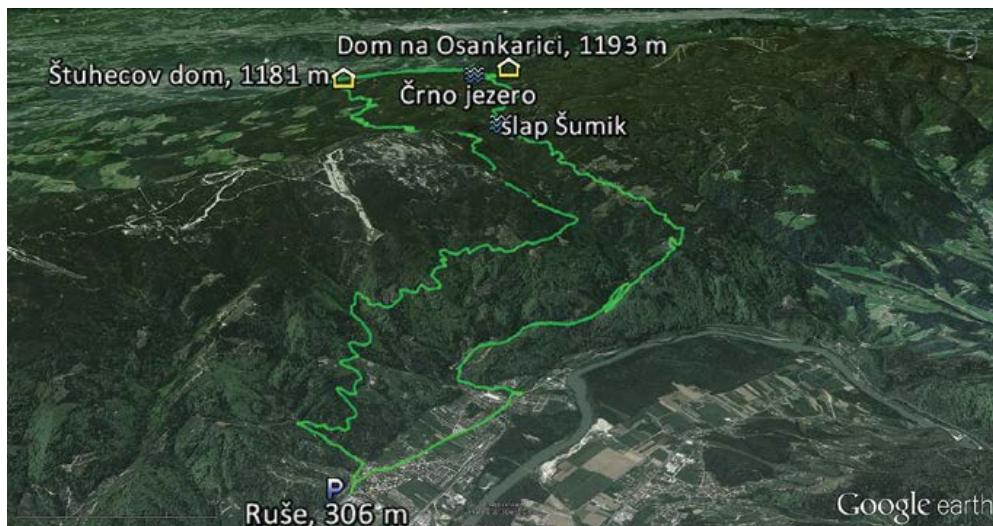
Zemljevid: Pohorje, 1 : 50.000.

Vzpon: S parkirišča se vrnemo do glavne ceste, kjer zavijemo desno navzgor v smeri Peska. Za Lovrencem na Pohorju pri kapelici zavijemo desno proti kmetiji Hožič, kjer se konča asfaltna cesta. Po krajšem spustu

Sezona: Kopni letni časi.
Zemljevid: Pohorje, 1 : 50.000.
Vzpon: S parkirišča se skozi center Ruš zapeljemo proti Smolniku. Na koncu mesta po rahlem spustu takoj za krožiščem zavijemo levo v dolino Lobnice. Tukaj se začne dolg, vendar k sreči ne preveč strm vzpon proti Šumiku. Kmalu zavijemo desno iz doline in se začnemo vzpenjati mimo kmetij Herič in Cebe. Sprva asfaltno cesto višje zamenja makadamska podlaga. Od kočice Šumik, 1092 m, se spustimo do Bajgota, večjega parkirišča in priljubljenega prostora za piknik nad slapom Šumik. Tam se začne označena in zahtevna pešpot do slapa Veliki Šumik (zahtevno, za izurjene planince z ustrezno obutvijo). Po ogledu nadaljujemo v krajšem vzponu do križišča, kjer zavijemo desno proti Domu na Osankarici, 1193 m. Od tu gremo peš do Črnega jezera, 1197 m, po markirani nezahtevni poti. S kolesom nato na križišču pod

Domom na Osankarici zavijemo na levo cesto, ki pelje proti Sv. Trem Kraljem (Štuhecov dom), 1181 m.
Spust: Od Štuhecovega doma, 1181 m, nadaljujemo po cesti v smeri vožnje. Čaka nas kratek spust. Ko glavna cesta zavije desno v dolino proti Slovenski Bistrici, nadaljujemo levo proti Partizanski bolnišnici Jesen.

Kmalu prikolesarimo do Kurje vasi in po ostrem desnem ovinku v križišču zavijemo levo. Čaka nas malenkost daljši vzpon do Tinčeve bajte. V nadaljevanju se cesta ponovno prevesi v spust. Na križišču zavijemo levo (oznaka za Šumik) in se spustimo do naslednjega križišča nad Šumikom, kjer zavijemo desno v smeri Ruš.

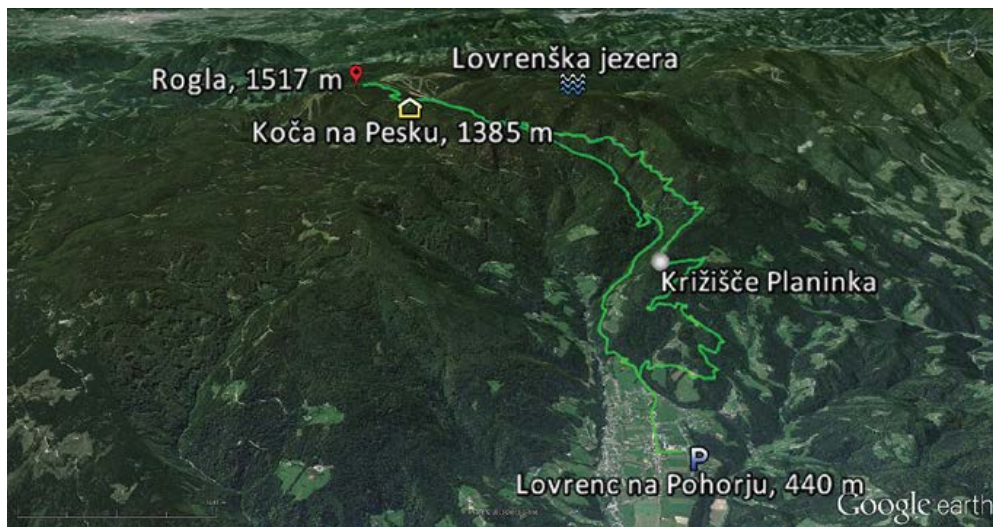
Kratek vzpon nas pripelje do naslednjega križišča, kjer izberemo levo cesto, ki se začne spuščati preko Reber in Božjih štang do Ruš.

Marjan Pučnik

Rogla, 1517 m

pridemo do križišča, kjer zavijemo levo proti Koglerjevemu vrhu. Malo pod vrhom in še pred kmetijo na desnem ovinku zavijemo ostro desno na gozdno vlako, ki zaobide Koglerjev vrh po zahodni strani in se kmalu postavi precej pokonci. Po kratki izravnavi pridemo do makadamske ceste, kjer zavijemo desno proti kmetiji Gnedec. Tam zavijemo ostro levo in nadaljujemo v smeri proti Kasjaku, kjer se za trenutek pridružimo markirani poti Planinki, ki na tem delu poteka po lepem kolovozu. Ko Planinka zavije desno navzgor, nadaljujemo naravnost po kolovozu. Ob stiku z makadamsko cesto zavijemo desno in nadaljujemo z vzponom mimo ribnika Jezerc do glavne ceste, po kateri nadaljujemo desno v smeri Koče na Pesku, 1386 m, in Rogle, 1517 m. Da se izognemo gostemu prometu, zavijemo desno v gozd, še preden se cesta začne vzpenjati, ter sledimo široki gozdni vlaki,

ki nas pripelje na vrh smučišča Mašin žaga, 1338 m. Od tukaj sledi le še kratek skok do razglednega stolpa.
Spust: S stolpa se po isti poti spustimo nazaj do Koče na Pesku, kjer nadaljujemo levo v smeri vzpona vse do spodnje postaje Mašin žage. Tam parkiramo kolo (ne pozabimo na ključavnico)

in pešačimo proti Lovrenškim jezerom. Orientacijo nam olajšajo izdatne markacije, saj prav tukaj poteka Slovenska planinska pot. Po slabi uri večinom vzpona prispemo do razglednega stolpa na Lovrenških jezerih, kjer najdemo podrobni opis znamenitega visokega barja, seveda pa sledi obvezen

sprehod do manjših mlak po lepo obnovljeni poti. Do koles se vrnemo po isti poti. Čaka nas le še hiter spust po makadamski cesti proti Lovrencu. Ker je cesta posebej v poletnem času precej prometna, ne pozabimo na previdnost.

Marjan Pučnik

V zavetju pohorskih gozdov

S kolesom na vzhodno Pohorje

Besedilo: Marjan Pučnik – Maac

Kar pomnim, je bilo Pohorje moj drugi dom, moja telovadnica na prostem, pa čeprav sem kar nekaj časa svojega otroštva preživel tudi na košarkarskih igriščih, od koder je bil prav lep pogled na to hribovje. Dolgo časa nazaj, ko je bil moj korak še veliko krajši in manj zanesljiv, so me starši vedno vzeli s seboj na družinski Trim na Pohorje, v času stare države na eno večjih rekreativnih prireditev v Mariboru. Seveda so mi očetove roke še kako prav prišle pri skupnem premagovanju vzpona.

Kasneje so se v trgovinah pojavila čudna nova kolesa. Njihova oprema je v primerjavi z našimi dirkalnimi "petkami" (Rogov model Junior na pet prestav) delovala kot prava vesoljska

tehnologija, plašči so spominjali bolj na tiste s traktorjev, vse skupaj pa je spremljala predvsem radovednost. Kaj za vruga ...

Pohorje – drugi dom

Sčasoma, ko sem uspel privarčevati dovolj denarja za ta "sanjski strojček", sem končno začel odkrivati skrivnosti pohorskih gozdov tudi

s pomočjo gorskega kolesa in ne več zgolj peš. Pohorje je ogromen masiv, ki dodobra zaznamuje severovzhodni del Slovenije, saj se razteza vse od Koroške na zahodu, doseže v svojem srednjem delu več kot 1500 metrov višine ter se nato počasi spušča proti Dravskemu polju na vzhodu.

V preteklosti so ga zaradi mogočnih gozdov izkoriščali predvsem splavarji, ki so pohorski les spravljali po drčah v dolino ter nato po reki Dravi vse do Beograda. Prav tako pa so bile na Pohorju pomembne glažute – manjši domači obrati, kjer so izdelovali steklo. Dandanes se obiska Pohorja veselimo tako pohodniki, smučarji, gorski tekači in sprehajalci kot tudi kolesarji. Njegove naravne lepote, skrite v osrčju mogočnih gozdov ali visokih barij, ki sem jih kot otrok spoznaval

Prečkanje smučarske proge Partizanka
Foto: Marjan Pučnik

Pohorska kmetija Foto: Marjan Pučnik

peš, so me kar klicale in bile resnično vredne vsakega težkega obrata pedal.

Na srečo so gozdovi prepredeni z mrežo makadamskih cest, ki so večinoma tudi lepo označene, tako da se mi v ogromnem labirintu še ni uspelo izgubiti (razen namenoma, seveda) in sem se vedno srečno vrnil nazaj v dolino, pogosto seveda s pomočjo zemljevida. Tako sem

v vseh teh letih prekolesaril ta naš domači kucelj po dolgem in počez, se najedel borovnic, malin in gozdnih jagod, ugotavljal, da se po našem lepem Pohorju preganjajo tudi gamsi, srečal "škrata Bolfenka", ki nepazljivim kolesarjem preluknja zračnice, predvsem pa sem vsakič znova občudoval vso to lepo naravo. In kar je najlepše – ta naravni polnillec baterij neprekinjeno deluje že dobrih dvajset let.

Pa pojdemo ...

Kot rojen Mariborčan sem seveda največ časa na kolesu preživel v

vzhodnem delu Pohorja. Nekako logična izbira, če upoštevamo, da je ob njegovem vznožju drugo največje slovensko mesto in se lahko odpravimo na pot s kolesom kar od doma. Nad Mariborom se začne Pohorje precej strmo dvigovati, kar pozimi izkoriščajo smučarji, v času poletne sezone pa strmine ter možnost vzpona z gondolo množično izrabljajo "spustaši", ki po urejenih kolesarskih progah in različnih adrenalinsko obarvanih objektih

Vožnja mimo lovske preže Foto: Marjan Pučnik

Ribnik Jezerce Foto: Marjan Pučnik

Ob smučarski progi se lahko peljemo tudi s kolesom. Foto: Marjan Pučnik

kolesarskega parka Bike Park Pohorje postavljajo svoje znanje in pogum na veliko preizkušnjo.

Kljub prvemu strmemu vtisu, ko se bomo izpod vznožja pri Pohorski vzpenjači zagledali proti vrhu, nas bodo gozdne ceste v dokaj zložitnih vzponih pripeljale na vrh planote, na višino nad 1000 metri. Pričakali nas bodo prvi lepi razgledi, od letnega časa odvisno okusni gozdni sadeži, predvsem pa čudovita narava. Naši

INFORMACIJE

Dostop: Maribor leži ob glavni državni avtocesti A1 in je enostavno dostopen z vseh smeri. Izhodišče prve ture je pod Pohorsko vzpenjačo, do koder vodi označena cesta tako iz centra mesta kot tudi z obvoznice. Druga izhodišča so ob glavni cesti do Lovrenca na Pohorju, ki poteka po desnem bregu Drave skozi Ruše ter čez prelaz Činžat pod Klopnim vrhom. V bližini Pohorske vzpenjače je več možnosti za prenočevanje, če bi se odločili za večdnevno potepanje.

Koče: Mariborska koča, 1068 m, telefon 02 603 27 31, mobilni telefon 041 760 471; Ruška koča, 1246, telefon 02 306 50 46, mobilni telefon 041 666 552; Koča Šumik, 1092 m, telefon 02 663 04 91; Dom na

Osankarici, 1193 m, telefon 02 845 01 031, mobilni telefon 031 593 445; Štuhecov dom (Sv. Trije Kralji), 1181 m, telefon 02 803 45 06, Koča na Pesku, 1385 m, telefon 03 757 71 67; Dom na Pečkah, 712 m, telefon 02 661 56 81, mobilni telefon 070 394 610.

Literatura: Peter Kranjc: Štajerska in Koroška. Sidarta, 2002.

Spletni strani: <http://maribor-pohorje.si/kolesarske-poti.aspx>; <http://www.bikeparkpohorje.si>.

Zemljevida: Pohorje, 1 : 50.000; Pohodništvo in kolesarjenje Osrednja Štajerska – jug na spletni strani http://maribor-pohorje.si/files/hiking_biking_osrednjastajerska_jug_k.pdf.

izleti nas bodo po odsekih vodili po severnih pobočjih in grebenu od Mariborskega Pohorja preko Areha vse do Rogle – najvišje točke, ki jo bomo dosegli na kolesu na naših tokratnih potepanjih. Da bi si malenkost olajšali kolesarjenje ter prihranili nekaj časa tudi za uživanje in obisk naravnih znamenitosti, se bomo na izlete podali z različnih izhodišč.

Dostopov do predlaganih ciljev imamo na razpolago seveda precej več. Opisal bom tiste ture, ki so mi v dolgi turnokolesarski karieri najbolj prirasle k srcu. Nedavno tega smo v teh koncih s Komisijo za turno kolesarstvo organizirali turnokolesarski tabor, na katerem smo vodniki

udeležence popeljali po opisanih poteh. Njihovo navdušenje je bilo nepopisno, zlasti v zadovoljstvo nam organizatorjem.

Če pa bi kdo želel na kolesarski potep po svoje, ima na voljo kar nekaj gradiva, zemljevidov z označenimi potmi ter njihovih spletnih različic. Kljub temu da Pohorje ne leži v visokogorju in resnično ne ponuja tako epskih razgledov, kot jih lahko doživimo npr. s planine Vogar ali s planine Razor, naj to ne bo razlog, da se na Pohorje ne bi odpravili s kolesom. Čakajo nas čudovita doživetja v skrivnostnih gozdovih, lepi razgledi na pohorskih planjah (travniki), prijazni oskrbniki planinskih koč, Črno jezero, Lovrenška jezera, slap Šumik ... ●

Sam, v dvoje ali troje

Spanje na vrhovih gora

Besedilo: Anže Čokl

V zadnjem letu kar 68-krat nisem spal v domači postelji. Nekaj manj kot štirideset noči sem prebil tako ali drugače zavit v spalno vrečo, debelina katere je bila odvisna od geografske dolžine in širine nočnih avantur v gorah. Največ mrzlih noči sem prebil na Aljaski, toplejše v Centralnih Alpah in Dolomitih, najtoplejše in doživljajsko prav nič manj mogočne pa v domačih gorah.

"Mladi mož, ste pa pozni!"

Tako me je na poti okrog šestih popoldne ogovorila pohodnica, ki se je s počasnim, a varnim korakom vračala v dolino. Zakaj odhajam spat na vrh? Vprašanja mi niso zastavljali samo domači ter sodelavci, temveč tudi plezalski prijatelji, ko se niso mogli načuditi mojim vse pogostejšim željam po spancu vrh gora. Čemu bi nekdo hodil z dodatno težo na hrbtu na vrh, od koder bi se lahko preprosto vrnil v dolino,

Že takoj ob vzhodu so nas pobožali prvi sončni žarki prebujajočega se jutra.

Foto: Anže Čokl

višjega soseda, manj obiska je praviloma deležen. Lep primer je Škratica, ki ji manjka pičlih 74 metrov, da bi ne bila zgolj kraljica Julijcev, temveč najvišja med visokimi. Kljub tej neznatni višinski razliki, pri čemer po lepoti za marsikoga celo prekaša Očaka, v njeno nedrje prisopiha mnogo manj gornikov kot na Triglav. Še bolj drastičen je upad števila obiskovalcev bolj odročnih, morda (a ne nujno) tudi težje preplezljivih vrhov. In na vse omenjene se največ gornikov tare v zgodnjem jutru.

Toda zanimiv preobrat se zgodi, če dodobra ukoreninjen tradicionalni pristop pohodništva in gorništvu z ranim jutranjim vstajanjem postavite na glavo: namesto zjutraj – v hribe popoldne! Namesto hoje v vrsti navzgor boste tu in tam srečali le kakšnega romantika, ki ob lepem vremenu uživa v razgledih in se nekoliko dlje zadrži na vrhu. Ali pa kakšnega izgubljenega tujca, ki išče bivač na napačni strani gore. Ker ima vsaka palica dva konca, je tako tudi s (pozno)popoldanskimi turami v visokogorje – če gre za pristope po prisojah, je vročina včasih prav neznosna. Poleg peklenške vročine so pogostejše tudi plohe in nevihte. Toda v tistih najlepših dneh je ves trud poplačan ...

Naposed večer v gorah!

Pozno popoldne se po napornem dnevu v službi odpravim proti Prisojniku. Zadnji višinski metri pod vrhom so najlepší. Sonce se počasi že naslanja na grebene na zahodu in z oranžnordečimi žarki boža vrhove gora. Samo moje globoko dihanje prekinja mogočno gorsko tišino, ki jo v resnici spoznaš šele zvečer, ko utihneš in ko se tudi narava umiri. Prihod na vrh je veličasten. Nižine, ki me obkrožajo, se že kopajo v polmraku, barve tam izgubljajo svojo moč, vse se zdi monotono in tako daleč globoko pod menoj. Toda ne v gorah! Tam se dogaja prava eksplozija barv. Vrhovi žarijo rdeče, njihove sence se rišejo v neskončnost in z zatonom sonca na horizontu na nebu uprizarjajo plemenski ples. Nebeško modrino je zaznati le še na vzhodu, medtem ko je tako rekoč vsak košček neba obarvan po svoje. Tako se zdi, kot da bi se velemostriški slikar igral z barvami in narisal najbarvitejšo mavrico od vzhoda do zahoda. Od nebeško modre z zelenimi toni do rumene in nazadnje rdeče.

v poznano, toplo zavetje domačega okolja?

Osnovno vodilo je želja po nečem drugačnem, po prvinski avanturi, ki je doma za štirimi stenami nikoli ne moreš doživeti. Tisto nekaj, kar človeka kot živo bitje že skozi vso zgodovino žene k odkrivanju nečesa novega, pa naj bodo to kontinenti, vrhovi, jame, preprosta spoznanja o življenju ali kaj tretjega. In ne nazadnje – da bi svoja doživetja lahko kvalitetno obeležil,

je pomembna estetika. In v gorah je najlepše ob sončnem vzhodu in zahodu! Dolge sence, ki jih meče divja gorska narava nad okoliške ravnice, izrisujejo neme podobe: nazobčane grebene in ošiljene vrhove. S spanjem v gorah doživiš vse!

Moč tišine

Velika večina obiskovalcev slovenskih Alp se odloča za obisk najbolj znanih in visokih gora. Bolj kot je vrh v senci

Tiste rdeče, ki obkroža sonce in mi vsakič, ko jo vidim, zaigra na najlepši instrument – čustva in srce. Pogosto si mislim, da če mi ne bi bilo dano koristiti vseh telesnih sposobnosti, ki mi jih je poklonila mati narava, bi si želel vsaj videti. Ko vidim, čutim. Ko vidim, razumem. Ko vidim, sem srečen!

Manj je več

Najbolj preprosta spalnica na svetu: spalna podloga in spalna vreča. Tako malo za tako veliko! Oprema, potrebna za spanje na vrhovih gora, je sila preprosta in maloštevilna. Poleg spalne vreče in podloge za več udobja pozimi s seboj nosim še lahek kuhalnik in lonček, da si stalim sneg in led ter pripravim toplo jed. Navadno mi sicer za slednje primanjkuje motivacije, saj se v resnici še pred pripravo spalnice lotim fotografiranja ali snemanja sončnega zahoda. Ko pa najlepša svetloba s pojenjujočo intenziteto barv počasi le zamre, se navadno spravim z mraza

V gorah je najlepše ob sončnem vzhodu in zahodu. Foto: Anže Čokl

v spalno vrečo in kmalu zatisnem oči. Noč me vzame v svoje naročje in odpelje v deželo sanj.

Kralj med zvezdami pripleza čez grebene

Magična hladna modrovijolična svetloba daleč za grebeni v daljavi naznanja rojstvo novega dne. Sonce je pravi kralj med zvezdami! Njegov prihod najprej naznanijo uigrane ekipe vseh poznanih in nepoznanih barv. Skupine senc, ki padajo na zemljo, postajajo izrazitejše, vse močnejše in se pnejo proti vrhovom, s katerih jih

meče sonce. Iz neskončnosti na zahodu se z naznanjanjem sonca vračajo proti vznožjem gora. Ko sem na vrhu, se zdi, da me bodo sence čez čas zgrabile za noge. Sonce se naposled v vsej svoji mogočnosti zlagoma, a vztrajno zvali preko grebena. V trenutku se v meni zgodi eksplozija občutij! Žarki me nežno božajo po telesu. Topla energija se me dotakne tudi znotraj. Ne pretiravam, če zapišem, da je po mrzli noči na prostem sončni vzhod vsaj malo podoben tisti sveži, prvinski zaljubljenosti. Ko te nekaj žgečka po trebuščku in te greje, gladi, vzbuja optimizem in zanos.

Ko se vse zdi mogoče in dosegljivo!

Najboljše stvari so najslajše. Toda najlepšega in najboljšega ni v izobilju. In tako je tudi v naravi – sončni vzhod in zahod trajata zgolj nekaj trenutkov celega dne. In ni je sile ali denarja na svetu, ki bi to lahko spremenila. Sonce hitro, brez oklevanja ali upočasnjene koraka pleza proti zenitu. Dan dobiva vse bolj zemeljske razsežnosti. Podoba tal pod mojimi nogami postaja vse bolj vsakdanja. Pred Kraljem so se umaknile magične barve. Takisto so klonile

sence, ki se kot preplašene deklice, potisnjene v kot, sključeno skrivajo pod mrkimi severnimi ostenji gora. Nemo čepijo in čakajo. Prav tako kot Barve se veselijo trenutka, ko bo Sonce zapustilo Zemljo in se bodo lahko kot razigrane najstnice znova s svetlobno hitrostjo pognale na ravnine ter dna dolin in se igrale z orisi gora na horizontu, za katerega bo potovalo Sonce. Vse več jih bo in vse bolj intenzivna bo igra, a le do trenutka, ko jih znova prežene Luna. To je resnična zgodba narave in kralja našega osončja!

Par nasvetov

Najbrž velja pripomniti, da pozni odhodi proti goram veljajo za izkušenejše. Za planince, ki so na podlagi vremenskih napovedi sposobni presoditi, če je varno oditi v gore popoldne, tako zaradi neviht in vročine kot tudi orientacije v temi. Kot vselej sta zdrav razum in dobra presoja ključna za varno izpeljano turo. Za trdnejši spanec na vrhu gora je koristno poznati nekaj trikov. Ob lepem vremenu in še zlasti polni luni je namreč lahko izjemno svetlo. Pomaga, če s seboj vzameš pokrivalo za oči (kot npr. za letalo). Na vrhovih pogosto zavija veter in že lahen vetrič se prav neprijetno poigrava s pretežno šumečimi sintetičnimi materiali v neposredni bližini ušes. Kvalitetni silikonski zamaški močno pripomorejo h globljemu spancu in daljšim sanjam.

Čas terja svoj davek. Trenutki, namenjeni notranjemu bogatenju, so pomembni, zato sem s časom vselej na bojni nogi. Vem, da so tudi zato trenutki v gorah še lepši in da po njih zategadelj bolj hrepenim. Ker so priborjeni in ne samoumevni, jih znam še bolj ceniti.

Vrnitev

Po krasnem doživetju me čaka pot navzdol. Bodisi peš bodisi po zraku, v obeh primerih pa mi je že bilo dano doživeti veličastno moč narave. Kadar se napotim peš, je časa za refleksijo precej. Ako se odpravim po zraku, je pred menoj še nekaj napetih trenutkov. Kljub izkušnosti je letenje z vrhov gora zahtevno. Priprave minejo v tišini. Osredotočam se na vse podrobnosti, ki pomenijo življenje. Dobesedno.

Trenutek odločitve. Razmere dovoljujejo vzlet. Poženem se v globino. In tako kot pred nekaj trenutki sonce tudi sam za seboj puščam številne višinske metre in nevidno sled. Drvim mimo grebenov, skozi grape in mimo skal. Pred menoj se odpira nov svet. V zgolj nekaj minutah sem v dolini. Enako je kot v naravi – najboljše ne traja dolgo. Rad bi se enačil s Kraljem, a sem zgolj minljiva senca. Ko se bodo na nebu pred Soncem še vekomaj umikale Sence in Barve, bom sam počival v oddaljenih, skrivnostnih krajih.

Morda, če bo sreča, bom nekje visoko. Tako visoko, da bom lahko od daleč in z druge perspektive opazoval opisano nebeško igro. Dotlej pa bom še naprej bil izgubljeno bitko s časom in si priborjene trenutke ukrožil po lastnih željah. Rad si mislim, da sem krojač svoje usode, mesto kralja pa prepuščam vsemogočnim naravnim silam ... ●

Še sem živa!

Besedilo: **Nada Kostanjevic**

Nekega dne me je poklicala tajnica, češ da bom po kosilu imela telefonski klic. Kdo pa bi me klical? Pa se mi je oglasila neka neznana gospa s Celjskega, češ kako to, da se nič več ne oglasim v PV. Ali ne hodim več nabirat rožic? Ljuba gospa, zima je bila huda, burje je bilo še in še in včasih sem morala celo poprositi koga mimoidočega, da me je prijel za roko na moji vsakodnevni poti v javno knjižnico. Ali naj pišem, da sem gledala agonijo Primorja, kako so snemali vihrave zastave izpred stavbe, ko so delavci stavkali in zaman čakali plače? Enkrat pa sem že nameravala na pohod, a me je policija s "štopplaca" vrnila kar v Dom, kjer me je policaj izročil dežurni sestri, ta pa ga je zaman prepričevala, da sem povsem normalna ženska, članica planinskega društva in dopisnica v PV.

Lepega pomladnega dne sem izbrala drug "štopplac" in si rekla: "Grem, kjer se hodi bolj po ravnem." Recimo, v Godovič, kamor sem nekoč prečila čez Novi Svet kar do Hotedršice. Grem po tisti stranski cesti, kjer je pred leti stal neki lesni obrat ... In najprej se mi je oko ustavilo na travnikih, ki so že zeleneli. Na njih so se sem ter tja zibali skoraj polmetrski cvetovi gabeza. Saj sem jih večkrat videla že doma, a so bili le modri, rožnati ali beli. Ti so bili neke posebne temno vijolične barve. Našteto sem jih videla ob poti, a na drugi strani ceste proti Novemu Svetu je bilo videti ne le eno, ampak kar tri ali štiri nekakšne tovarne, in najbrž vse v pogonu, saj so bili kljub nedelji pred njimi parkirani avtomobili pa še kakih petnajst vlačilcev transportnega podjetja. Z druge strani se je bočila nekakšna groblja, vsa pokrita s tem čudovitim gabezom. Šla sem naprej, do začetka makadamske ceste proti Novemu Svetu. A se bojim nadaljevati, vreme ni gotovo in hodim že malo težko. Morda mi bo uspelo priti do one opuščene karavle pri nekdanji meji? Počasi mi je korak zastajal, tedaj pa zagledam nekega moškega, ki je ustavil avto in se nekaj razgledoval po gozdu. Seveda me je vprašal, kaj iščem sama v tej pustoti. Po pravici mu povem, da sem iz ajdovskega Doma in da pač malo pohajam. On pa me povabi, naj se le malo odpočijem na sedežu njegovega avtomobila,

on pa da gre najprej malo pogledat v svoj gozd, potem pa v Zgornje Lome odkupovat les za svojo žago, ki jo ima v Novem Svetu. Omenim mu, da je neka moja sovaščanka poročena v njegovi vasi, in tako sva počasi dobila zaupanje drug do drugega. Povedala sem mu, da bi rada nabrala še ta čudoviti gabez, saj v nobeni cvetličarni nisem videla lepšega. No, pa se je kar sam ustavil pri tisti groblji in nabral polno naročje gabeza ter ga vrgel v prtljajnik. Seveda je še hotel vedeti to, kar me sprašujejo vsi, namreč ali lahko prosto zapuščamo Dom, kadar nas je volja. In če me ni nič strah.

Zaupala sem mu nenavaden dogodek, ki se mi je zgodil leto poprej. Na samotni gozdni cesti proti Zgornjim Lomam sem srečala možakarja, ki mi je pokazal svoj izrazito moški del telesa.

ga prodajam. Na tla pa ga nisem mogla dati, saj se težko pripogibam. Kako mi je uspelo skriti šopek, držati palico, na katero se opiram, in dvigovati palec, mi sploh ni jasno. A naslednji avto mi je le ustavil. Pravzaprav so se šofer in potnika iskreno smejali meni, šopku, palici. Prijazno so me pripeljali pred Dom. Šopki gabeza in spominčic so še cel teden krasili mojo sobico.

Naslednjo nedeljo me je osamljena mamica vprašala, če morda vem, kod se gre k sestri Rebeki. Njenega sinka je že nekdo drug prej odpeljal v Rebekino samotno domovanje v Kanjem Dolu, kjer organizira razne krščanske otroške kolonije. Seveda sem se z veseljem z njo odpeljala tja. Sinko je že težko čakal na mamico, da pride ponj, najbrž tudi zaradi televizorja in računalnika, ki ju v Kanjem Dolu ni. Poslovala sem se od prevoznice in se podala peš po javorniški cesti proti Cencu. Čudovito nežno zelena je bila trava, smrekovi vršički so že poganjali, nabrala bi jih, a kaj, ko se mi vrtili v glavi, da bi splezala do njih. Vem, da bi mi naše kuharice in negovalke bile hvaležne zanje, a žal jih ne morem razveseliti. Namesto vršičkov

Namesto da se bi zgrozila, sem mu kratko malo dala eno krepko s palico po riti. Ker je bil moj prevoznik namenjen v Zgornje Lome, sem ga raje počakala na odprtem polju in mimogrede nabrala še šopek čudovitih spominčic. Kod se potem gre na Šajсно Ravan, sem mu morala celo jaz pojasniti, in na križišču ceste Col-Črni Vrh, kjer je odcep za Šajсно Ravan, me je odložil in mi potisnil v naročje ogromni šop gabeza. Z gabezom v rokah sem dolgo čakala na štop, a mi nihče ni ustavil. Potem sem se spomnila – verjetno vsi mislijo, da

Foto: s. Aleša Stritar

sem ob poti nabrala salomonov pečat in šmarnice. Sedlo pri Strmcu pa sem komaj zmogla. To je očitno videla družinica, ki se je vračala iz Kanjega Dola, in ne da bi jih posebej vprašala za uslugo, so me naložili.

Toliko da veste! Še sem živa, a podam se le po stokrat prežvečenih in opisanih poteh v bližini našega Doma; sicer pa imate verjetno kaj bolj pametnega branja, kot so moja doživetja. ●

Cvetlični vrt ob jezerih

Andora

Peneči beli potoki se razlivajo od vsepovsod. Po strmih zelenih pobočjih Pirenejev hite, tudi v slapovih, v ozke doline Andore. Od kod toliko vode? Tam, visoko zgoraj, so planote, ki jih iz doline niti ni videti, posejane s čudovitimi modrimi jezeri.

Vsaka kotanja pod skalnimi vrhovi je napolnjena z vodo. Koliko je v Pirenejih jezer, dovolj zgovorno pove katalonski gorski tekač Kilian Jornet v knjigi z naslovom *Teči ali umreti*, kjer se spominja mladosti v tistem prelepem gorstvu in šolskega spisa, v katerem je zapisal: "Ko bom velik, bom prešteval jezera." Beseda "estany", jezero, je ena najpogostejše zapisanih na zemljevidih Pirenejev.

Tudi midva sva se odločila, da "preštejeva" vsaj nekaj jezer. Ob tem pa sva "preštela" še brez konca cvetlic, hodila skozi prave rajske vrtove, videla cvetje, kakršnega nisva še nikoli ... Predvsem pa sva bila povsem očarana od neskončnih blazin, ne, kar pregrinjal, rododendrona, rjastega sleča

(*Rhododendron ferrugineum*), alpske vrtnice, kot ta cvetoči grm imenujejo po Evropi.

Estans de Tristaina

V skrajnem severozahodnem kotu majhne gorate dežele, kot Andora je, leži smučarsko območje Arcalis. Dolga dolina, ki se iz prestolnice Andorra La Vella skozi Ordino potegne med vrhove na francoski meji, lepo pokaže, zakaj sta komaj dva odstotka dežele obdelovalna. Vse je ena sama strmina, stisnjenost med gore. A to še ne pomeni, da zelenila ni v obilju – pobočja so travnata, gozdnata, seveda pa ponekod pretrgana z divjim skalovjem. Človek zares zaduha šele visoko gori, ko se svet razširi, pod vrhovi, ki se strmo dvigajo z visokih planot.

Besedilo: Marjan Bradeško

Stezica, ki se odpravi od zavetišča na kraju La Coma del Forat, se položno vzpne do roba velike kotanje, ki jo od spodaj komaj slutiva. Ob poti, čeprav v skromni zemlji, cveto murke in številne druge rože, saj jih niti ni mogoče vseh naštetih. Ko pa se na sedlu Collet pred nama razgrnejo jezera Tristaina, obdana s čudovitim vencem gora, ostrmiva. Toliko rododendrona nisva videla še nikoli, niti primerljivo toliko. Kot velikanske preproge žarijo cvetoče planjave, kot plameni se steguje rdečilo vse do neprehodnih vršnih sten, se zajeda med zadnje snežne lise ...

Med blazinami vijuga stezica, ki se spusti krepko navzdol do prvega jezera, Estany Primer. Iz njega teče močan potok, ki ga prečka lesen mostiček. Vode je res veliko, saj se julija še vedno tali sneg, ki ga je bilo zadnjo zimo res veliko. Nad jezerom se vzpneva po pobočju, ki se je ravno

Blazine rododendrona zaljšajo okolico jezer Estans de Juclar. Foto: Marjan Bradeško

Angleška perunika (*Iris latifolia*)

Foto: Marjan Bradeško

osvobodilo snega, kar kažejo tudi skromni alpski zvončki. V enem od izvirov, voda namreč vsa teče po precej neprepustnem površju, opereva debele temne češnje, ki sva jih prinesla za malico. Četudi polno prgišče pomočim v potok le za trenutek, me do kosti zazebe. Voda je ledena. Češnje na tej višini pa teknejo še mnogo bolj kot v dolini.

Srednje jezero, Estany del Mig, izpuštica, prav tako tudi največje, Estany de Mes Amut pod vrhom Tristaina, saj jo ubereva proti sedlu Port de l'Arbella na francoski meji. Visoko gori ugotoviva, da je le preveč snega, in se na naslednji planoti, polni vode, luž in mlak, ki bi jim zlahka rekli "jezerca", ustaviva. Med posušeno travo, ki se trudi zeleneti, je polno temnomodrega kochovega svišča (*Gentiana acaulis*). Pod temnomodrim nebom, med temnim skalovjem in snežnimi zaplatami, daje občutek življenja. Gora se prebuja ...

Pogled na največje jezero, Estany de Mes Amut, je izpod sedla izjemen. Modra površina, na kateri se igrajo veter, sonce in oblaki, neprestano spreminja odtenke, odseve, posebej močna je belina plazov, katerih ostanki še vedno segajo prav v jezero. Počasi se spustiva prav do obale, stezica vijuga med zaobljenimi skalami in kopastimi grmi rododendrona, ki se ogledujejo tudi v vodi. Malo zavijeva še v rzsut svet skalovja pa se vrneva k srednjemu jezeru in vzpneva nazaj na sedlo Collet. Neprestano se ozirava nazaj, saj je cvetlično-vodna podoba mogočne kotanjar es nekaj izjemnega. A kaj, ko je jezer toliko, da jih ni mogoče prešteti.

Pirenejska lilija (*Lilium pyrenaicum*)

Foto: Marjan Bradeško

Estans de Juclar

Naslednji dan se odločiva "prešteti" le dve jezera. Četudi komaj tri doline vstran od prejšnjega dne, je svet precej drugačen. Iz kraja Soldeu se pod gore zaje širša dolina Vall d'Incles, ki je poleti zaprta za promet in zato še tišja. Trave so visoke, košate. Ogromna stebela košutnika (*Gentiana lutea*) divje opletajo v hudem vetru, ki se je pripodil od bogve kod. Čudoviti, globoko modri angleški irisi (*Lilium pyrenaicum*), ki rastejo samo v Pirenejih, so tako nemirni, da jih komaj ujamev v fotoaparatu.

Električni minibus, v katerem živahni in zgovorni voznik za trobljo uporablja kar velik kravji zvonec, nas odloži pri kraju Pont de la Baladosa. Močan potok, Riu de Juclar, živahno šumi, ob njem pa je vse rumeno od zlatič (*Ranunculus*). Kmalu prečkava lep kamnit most, od tam naprej pa je po dolini navzgor hoja podobna sprehodu skozi rajski vrt. Med podrtim skalovjem, ki leži v pobočju nad dolino, namreč vse dehti, bujno zelenje se prepleta z belo, rumeno, modro, rdečo barvo, posebej slednja višje gori, v strmih, povsem prevlada, saj je sleča neizmerno veliko ...

Stezica vijuga ob potoku, tudi manjši slap se kaže višje gori in veter se še kar podi v sicer čudovitem dnevu. Kaj kmalu opaziva rumene "kranjske lilije" – povsem enake so oranžni sorodnici, ki raste pri nas, a so njihovi rumeni cvetovi še mnogo bolj izraziti, posebej, ko se v ozadje postavi temnomodro nebo. Ta lepa roža je pirenejska lilija (*Lilium pyrenaicum*) in poleg

košutnika še posebej izstopa iz bujnega zelenila, saj je visoka. Še ena cvetlica sega nad zeleno podlago – pokončna, belo cvetoča stebela zlatega korena (*Asphodelus albus*) vihrajo v vetru, ki se tudi sredi dneva ne upeha in hladi razgreta lica - v stisnjeni dolini ne more oditi kam drugam. Kmalu se znajdeva na prvi "terasi". Drobcen potoček vijuga po njej, v bližini so še snežišča, spet kimajo alpski zvončki.

Še ena "stopnica" in že se pred nama razgrne Estany Primer de Juclar, največje jezero v Andori. Seveda je še vedno majhno, nekajkrat manjše od našega Blejskega jezera, a v gorski kotanji pod stenami, pod belimi oblaki in snežnimi jeziki, še toliko bolj slikovito. Posebej zaradi orjaških blazin rododendrona, ki objemajo skoraj vsako skalo na vzhodni, položni strani jezera. Skromno zavetišče na planoti ob jezeru je edino oskrbovano v Andori, vsa druga so odprtega tipa.

Po stezici nadaljujemo proti drugemu jezeru, Estany Segon de Juclar, in pri tem prečkava kar nevarno snežišče, ki se izteče naravnost v vodo prvega jezera. K sreči je pot preko snežišča dobro izhojena. Sredi bujnih rododendronovih grmov, odkoder lepo vidiva drugo jezero in sedlo Collada de Juclar, na francoski meji, se ustaviva in občudujeva – lepoto.

Ne spomnim se, da bi kdaj doživljal tako lepe prizore, morda so tako močan vtis na naju napravili prav zaradi kontrastov – modra jezera, temnomodro nebo, beli oblaki in ostanki snega, temnorjava in sivo skalovje, vmes pa zeleno in rdeče, rdeče ... Visoko gori v Pirenejih je pravo kraljestvo rododendrona, spodaj pa v vseh odtenkih cveto rajski vrtovi. Pireneji so gotovo najlepše gorstvo, kar sem jih doslej videl. ◉

Častitljiva starost Slovenske planinske poti

Praznovanje 60-letnice

Besedilo: Zdenka Mihelič

Slovenska planinska pot (SPP), najdaljša in najbolj priljubljena vezna pot v Sloveniji, je 1. avgusta praznovala 60. rojstni dan. Nastala je na pobudo Ivana Šumljaka, poteka pa od Maribora čez Pohorje, prek Kamniško-Savinjskih Alp, Karavank, Julijskih Alp, Krasa do Ankarana ob Jadranskem morju. Označena je s splošno oznako planinskih poti v Sloveniji, Knafelčevo markacijo (rdeč krog z belo piko) in številko 1.

Slovenska planinska pot je prva vezna planinska pot na svetu in se tako imenuje od leta 1991. Ideja se je uveljavila v vseh alpskih državah in drugod po svetu, čeprav so ji sprva očitali, da ne ustreza planinstvu. Zanj skrbijo posamezna planinska društva. Ivan Šumljak, njen idejni in operativni snovalec, jo je imenoval magistrala, a že ob odprtju leta 1953 je dobila ime Slovenska planinska transversala. Istega leta je bila podaljšana od Postojne do Ankarana. Prvi vodnik po njej Po slovenskih gorah je izšel leta 1958, zadnji, posodobljeni Slovenska planinska pot pa leta 2012.

Idejni oče Slovenske planinske poti

Ivan Šumljak (1899–1984) je bil učitelj, vsestranski planinec, pisec, kronist, slikar, fotograf, predavatelj, vodnik, organizator, markacist, društveni odbornik ... O nastanku transversale je povedal: "S tovariši sem se lotil dela. Premarkirali smo vse Pohorje ... To slemensko pot smo zaznamovali s Knafelčevo markacijo in številko ena. Ko sem nekoč počival na Črnem vrhu, zadovoljen z opravljenim delom, se mi je porodila misel: Kaj če bi pot s številko ena še podaljšali? Na Uršljo goro, Smrekovec, Raduho, Savinjske Alpe, Karavanke, Julijce, Kras, tja do morja in prek Notranjske, Dolenjske zopet na Štajersko, nazaj v Maribor. Tako bi popotnik spoznal ves lepi planinski svet. Zamisel sem sporočil PZS 28. junija 1951 ..."

Slovenska planinska pot ni namenjena samo zbiranju žigov. Ivan Šumljak nam daje napotek: "Prijatelj,

hodi počasi! Transverzalo res lahko opraviš v enem mesecu, a hodi rajši pet let. Potem boš imel več od nje, mnogo, mnogo več. Častni znak te bo že počakal!"

Slovenska planinska pot v številkah

Številka kontrolnih točk. Odprta 1. avgusta 1953, imela je 80 kontrolnih točk. Število kontrolnih točk se je po letu 1993 nekoliko spreminjalo ter znižalo, in sicer je bilo v letih 1993–2003 69 točk (leta 2001 je bila ena točka spremenjena), v letih 2003–2011 71 kontrolnih točk, danes pa ima 75 kontrolnih točk.

Od sredine letošnjega maja si lahko planinci odtisnejo zadnji žig SPP na Debelem rtiču, kjer domuje Mladinsko zdravilišče in letovišče Rdečega križa Slovenije, na recepciji Hotela Arija, še vedno pa je tudi v Ankaranu.

Dolžina poti. Dolžina po reliefu, ki jo podajamo za dolžino SPP, je 599 kilometrov, skupnega vzpona je 45,2 kilometra in spusta 45,5 kilometra.

Čas hoje. Ocene, v kolikšnem času je moč prehoditi SPP, so različne. Če bi zmerno hodili, bi jo prehodili v enem zamahu v 28 dneh.

Številka ena – oznaka Slovenske planinske poti

Foto: Zdenka Mihelič

Nekatere značilnosti SPP. Ko planinci danes prehodijo Slovensko planinsko pot od Maribora do Ankarana, obiščejo 75 kontrolnih točk (npr. Škocjanske jame sodijo v Unescovo kulturno dediščino), se okrepčajo v 58 planinskih kočah, se povzpnejo na 23 vrhov, obiščejo 5 slovenskih mest in 2 muzeja (Slovenski planinski muzej v Mojstrani in Bolnico Franja).

SPP dopolnjuje Razširjena Slovenska planinska pot (35 točk), ki nas popelje po zanimivih delih Slovenije.

Število pohodnikov. Doslej je Slovensko planinsko pot uspešno prehodilo okoli 9.500 planincev, ki jim je PZS podelila prav toliko značk. V zadnjih letih je povprečje števila udeležencev na leto okoli 200, podrobneje pa so podatki naslednji: leta 2000 (251 pohodnikov), 2001 (247), 2002 (255), 2003 (255), 2004 (194), 2005 (185), 2006 (200), 2007 (179), 2008 (206), 2009 (178), 2010 (116) in leta 2011 (167 udeležencev). V evidenci PZS so kot prvi prejemniki častnega znaka za prehojeno pot vpisani: Pregrad Pašič, Beograd (1958),

Dušan Starčevič, Beograd (1958), Lojze Hafner, Ljubljana (1958), Marjan Ribarič, Ljubljana (1958), Ema Trbovšek, Ljubljana (1960), Franc Bračko, Hoče (1965), Stanka in Tone Demšič, Hoče (1965).

Na kratko po Slovenski planinski poti (po zapisu Janeza Černilca priredil Borut Peršolja)

Slovenska planinska pot se začneja v Radvanju pri Mariboru (270 m), od koder se vzpne na Pohorje, 60 kilometrov dolgo pogorje z najvišjo točko na Črnem vrhu (1543 m) ter s številnimi planinskimi kočami. Na zahodu se spusti do Slovenj Gradca (410 m), od koder se dvigne na koroški osamelec Uršljo goro (1699 m). Od tod se pot nadaljuje prek Smrekovca (1577 m) in Komna (1684 m) na Raduho (2062 m) ter se mimo Bukovnika (1327 m), najvišje ležeče kmetije na Slovenskem, spusti do Solčave (642 m) v Zgornji Savinjski dolini.

Skozi slikovit krajinski park Robanov kot pride prvič do vzhodja visokih gora. Prek Moličke planine (1780 m) z obnovljeno drugo najstarejšo slovensko planinsko kočjo, imenovano po Franu Kocbeku, se prek Korošice (1808 m) dvigne na Ojstrico (2350 m). Nato pa pot nadaljujemo na Planjavo (2394 m) ter prek Kamniškega sedla (1864 m) na Brano (2252 m), Tursko goro (2251 m), Skuto (2532 m) in mimo Kokrskega sedla (1793 m) še na Grintovec (2558 m), najvišji vrh Kamniško-Savinjskih Alp. Prek Kočne (2540 m) in Češke kočje na Spodnjih Ravneh (1542 m) se spustimo

na Zgornje Jezersko (880 m), nekoč zdravilni letoviški kraj.

Čaka nas razgledni Storžič (2132 m), prek Tolstege vrha (1715 m) in Kriške gore (1471 m) se spustimo v Trzič (515 m). Nato se pot zopet dvigne na Dobrčo (1634 m) in mimo Roblekovega doma (1657 m) na Begunjščico (2060 m). Na Stolu (2236 m), najvišjem vrhu Karavank, je zapis Gore prijateljstva v slovenščini in nemščini. Pot nadaljujemo pod grebenom po visokogorskih planinah do Golice (1835 m).

Ko se spustimo v dolino, pridemo na Dovje (704 m), kjer je dolga leta deloval župnik Jakob Aljaž. Iz Mojstrane (641 m), kjer je Slovenski planinski muzej, gre pot skozi dolino Vrata mimo slapa Peričnik do Aljaževega doma (1015 m). Na Kredarico (2515 m) z najvišje ležečo planinsko kočjo pri nas vodi strma pot prek znamenite Severne triglavske stene in naprej na Triglav (2864 m), ki je z Aljaževim stolpom naš najvišji vrh in narodni simbol. Prek Kriških podov (2050 m) z visokogorskimi jezeri, Razorja (2601 m) in Prisojnika (2547 m) pridemo na Vršič (1611 m), gorski prelaz med Gorenjsko in Trento s petimi planinskimi kočami. Pot na Jalovec (2645 m), našo – po mnenju številnih – najlepšo goro, katere podoba je tudi v grbu Planinske zveze Slovenije, je sprva lahka, v zadnjem delu pa izjemno težka.

Od tod se spustimo v Trento z izvirov Soče, naše najlepše reke. Nato se skozi Zadnjico spet dvignemo na Prehodavce (2071 m) ter v Dolino Triglavskih jezer ali Dolino Sedmerih

Razstava o Slovenski planinski poti

Planinska zveza Slovenije je ob 60-letnici SPP pripravila razstavo, ki je bila doslej prikazana v Pokrajinskem arhivu Maribor, v Celju, v Osrednji knjižnici v Kopru, Kulturnem domu v Miklavžu na Dravskem polju in Knjižnici Hoče. Konec poletja bo gostovala na Mariborski koči na Pohorju.

jezer (1685 m). Tu so se rodili zametki sedanjega Triglavskega narodnega parka. Prek Komne (1520 m) in ob Krnskih jezerih (1385 m) se povzpemo na razgledni Krn (2244 m). Od tod nas pot vodi po severnem pobočju Spodnjih Bohinjskih gora/Peči čez Vogel (1922 m) do Črne prsti (1844 m), pod katero so pred kratkim na novo postavili planinsko kočjo na mestu nekdanje najstarejše slovenske Orožnove planinske kočje. Nato pa prehodimo še Cerkljansko in Idrijsko hribovje do Idrije (325 m) z nekdanj drugim največjim rudnikom živega srebra na svetu.

Prek Trnovskega gozda in Javornika (1240 m) pridemo še na Nanos (1313 m) in prek Vremščice (1027 m) na Slavnik (1028 m), zadnji tisočak na tej poti. Od tod ni več daleč do Jadranskega morja, kjer se v Ankaranu (8 m) Slovenska planinska pot konča.

Začetnik si na njej sistematično pridobiva gorniško znanje, veščine in izkušnje. Ko prehodi vso pot, je že izkušen, razgledan gornik, z utrjenimi duhovnimi dobrinami, ki jih taka pot daje, oblikuje in ohranja. ○

IZ PLANINSKE ZALOŽBE - AKCIJA 50 % POPUST

PLANINSKA KARTA NANOS 1:50 000

Za jesenske dni vam je Planinska založba s 50-odstotnim popustom pripravila planinsko karto Nanos 1 : 50 000. Nanos je 12 km dolga in do 6 km široka kraška planota s strmo odrezanim robom. Poleg Snežnika je najbolj značilna gora na Notranjskem.

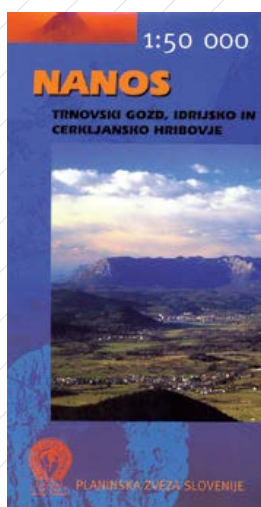
Na severu sega karta do Dolenjih Novakov, na jugu do Sežane, na vzhodu od Rovt in na zahodu do Vitovelj. Karta pokriva Trnovski gozd, Vipavsko dolino, Vipavska Brda, Idrijsko in Cerkljansko hribovje,...

Format: 70 cm x 100 cm. Teža: 86 g

CENA: V času od 15. 9. do 15. 10. 2013 lahko planinsko karto Nanos kupite po akcijski ceni s 50-odstotnim popustom: 4,05 €* (redna cena: 8,10 €).

* DDV je obračunan v ceni.

Stroške poštnine plača naročnik.

INFORMACIJE, NAKUP in NAROČILA:

Planinska zveza Slovenije,
Planinska trgovina PZS,
na sedežu: Dvorakova ulica 9, Ljubljana, v času uradnih ur, **po pošti:** p. p. 214, SI-1001 Ljubljana, **po telefonu:** 01 43 45 684 v času uradnih ur, **faksu:** 01 43 45 691, **brezplačna telefonska številka 080 1893** (24 ur na dan, vse dni v letu), **e-naročila:** narocilo@pzs.si ali **spletna trgovina PZS**, <http://www.pzs.si/trgovina.php>.
Uradne ure v Planinski založbi PZS, Ljubljana, Dvorakova 9: v ponedeljek in četrtek od 9. do 15. ure, sredo od 9. do 17. ure, petek od 9. do 13. ure (odmor za malico: 10.30–11. ure).

Slovenski planinski muzej,

Triglavska cesta 49, 4281 Mojstrana,
telefon: 08 380 67 30, **faks:** 04 589 10 35,
e-naročila: info@planinskimuzej.si.

Julius Kugy še danes združuje ljudi

Šestdeset let od postavitve spomenika v Trenti

Besedilo: Zdenka Mihelič

Drugega avgusta 2013 je v Trenti pri Kugyjevem spomeniku, na tej markantni točki Julijskih Alp, potekala slovesnost ob 60-letnici postavitve spomenika dr. Juliusu Kugyju (1858–1944). Velikemu prijatelju in poetu Julijskih Alp je spomenik Planinska zveza Slovenije postavila ob svoji 60-letnici 3. avgusta 1953.

Julius Kugy je izkazoval ljubezen Julijskim Alpam s številnimi vzponi, raziskovanji in opisovanji v svojih knjigah. Med študijem je kot vnet ljubiteljski botanik odšel v slovenske gore iskat skrivnostno rožo *scabiosa trento*; namesto rože je odkril lepote Julijskih Alp, ki so ga očarale za vse življenje. Lokalni gorski vodniki so mu pomagali, da se je povzpел na mnoge še neosvojene vrhove in da je že osvojene dosegel po novih smereh. Zaradi tega je znan tudi kot "odkritelj" Julijskih Alp. Kugy je bil tudi velik povezovalac med narodi, živčimi na območju današnje Slovenije, Italije in Avstrije, ter spodbujevalec prijateljstva med njimi.

Spomenik, ki ga je postavila PZS, je izdelal kipar Jakob Savinšek, stoji pa tako, da se Kugy ozira proti Jalovcu, ki je bil eden njegovih najljubših vrhov, če ne najljubši. Leta 1884, devet let po prvem znanem vzponu nanj, je s pomočjo vodnika Andreja Komaca odkril severni pristop na vrh. Z istim vodnikom mu je kmalu za tem uspel tudi prvenstveni zimski vzpon.

Z vsem srcem je živel za gore

Slovesnosti, ki so jo organizirali PZS, Triglavski narodni park (TNP) in Občina Bovec, se je udeležilo okoli sto prijateljev in ljubiteljev gora, občudovalcev dr. Kugyja in njegovih številnih del. O Juliusu Kugyju, njegovem pomenu in zanimivi zgodovini postavitve spomenika je v uvodu spregovoril Žarko Rovšček, član PD Tolmin in velik poznavalec Kugyja, ki se je vprašal, od kod tako močan nabor našemu planinskemu gibanju, prepričanju in volji. Od kod njegova kulturna in zgodovinska globina,

množičnost in zvestoba? Odgovor je po njegovem preprost: v tej naši srenji smo vedno imeli ljudi, ki so znali povzeti naše hrepenenje, ubesediti in drugače upodobiti naša čustva; ki so znali čast in slavo naših gora ponesti v svet. Julius Kugy je bil eden začetnikov, občudovalcev in odkriteljev našega gorskega sveta svetovni javnosti, eden prvih zapisovalcev njegovih lepot in klasikov svetovne gorniške literature.

Rovšček je ponudil tudi odgovore na vprašanja, kakšna sta njegova duhovna podoba in izročilo. Slovenci imamo do Kugyja poseben odnos. "Navdaja nas ponos na njegove slovenske korenine, po materi, po očetu. Že s svojimi zgodnjimi spisi je ponesel slavo naših gora in njihovih preprostih domačinov v svet. Spadamo pa tudi med redke alpske narode, ki imajo Kugyjeva knjižna dela v celoti prevedena. Pred petimi leti je bila ponatisnjena faksimilirana izdaja knjige Iz mojega življenja v gorah, ki je v prevodu Mire Marko Debelakove prvič izšla že daljnega leta 1937. Po drugi svetovni vojni pa je

Bojan Rotovnik, Žarko Rovšček, Siniša Germovšek in Martin Šolar

Foto: Zdenka Mihelič

Založba Obzorja v Mariboru nanizala prevode Kugyjevih del, na katerih so delali odlični prevajalci in poznavalci gorništva. Kugyjevo duhovno poslanstvo se nam je še bolj približalo, nas obogatilo in nam predstavilo njegov intimni odnos do gora. V svojih delih nam je postavil visoka estetska merila gorniške literature in dal dragocen napotek kasnejšim piscem. Velik je tudi vzgojni pomen njegovega opusa, saj korenini na neomajni ljubezni do gora, ki jo je zasejal med nas. V spisih je postavil spomenik svojim neustrašnim vodnikom, Komacu, Ojcingerju, Pesamosci in drugim, ne glede na narodnostno poreklo," je povedal Rovšček. Bil je nadnacionalen, je še poudaril.

Kugyja so predvsem vabili Julijci, odzval se je njihovemu klicu in mu ostal zvest do konca svojega življenja. Štirideset let, skoraj tja do prve

svetovne vojne, je ob pomoči naših vodnikov trajalo njegovo simbolično iskanje čudežne cvetlice, raziskovanje Julijcev in prizadevanje, povzpeti se na vse težje dostopne vršace preko njihovih sten in škrb. Nastala je bogata bera ponovitev, zimskih in prvenstvenih vzponov. Vmes je zahajal tudi v Zahodne Alpe. Z vsem srcem je živel za gore. Ob koncu svojega nagovora je Rovšček omenil tudi polemike o tem, kje naj bi stal spomenik.

SPP po novem po Soški poti

Svoje misli ob obletnici so povedali tudi župan občine Bovec Siniša Germovšek, direktor TNP Martin Šolar in predsednik PZS Bojan Rotovnik. Germovšek je poudaril pomen Kugyja za Trento, saj "ljube mu Trente ni nikoli pozabil in je pogosto omenjal zasluge trentarskih vodnikov, skromnih, a večjih in odličnih poznavalcev prelepega okolja. Trentarski vodniki so bili kleni možje, različnih značajev in osebnostnih lastnosti, ponosni, *brihtni* in iskrevi. Vedno so bili kos zahtevnim nalogam in preizkušnjam, ki jim jih je v svoji vnemi odkrivanja neznanih predelov Julijcev zastavljal Kugy." Šolar je bil vesel, da smo se zbrali na

eni najbolj markantnih točk TNP in se zahvalil vsem sodelujočim in soorganizatorjema, še posebej pobudnici slovesnosti PZS.

Bojan Rotovnik je poudaril, da "letos praznujemo 60-letnico postavitve spomenika in smo zelo ponosni, da nam je uspelo pred dvema letoma odkupiti zemljišče, na katerem stoji spomenik. V Planinski zvezi smo že začeli s postopki za zagotavljanje dolgoročne urejenosti spomenika in njegove okolice ... Ker je SPP zelo prepoznavna in pogosto obiskana vezna pot, smo zelo veseli, da smo uspeli s TNP dogovoriti za prestavitev odseka SPP od izvira Soče do Info centra TNP z glavne asfaltne ceste na Soško pot (parkovno učno pot, ki vodi obiskovalce TNP ob Soči od njenega izvira proti Bovcu). Tako bo SPP v tem delu potekala tudi mimo spomenika Kugyju, v PZS pa bomo preučili tudi možnosti, da bi bil spomenik Kugyju v prihodnosti ena izmed točk na SPP."

Bojan Rotovnik in Martin Šolar sta podpisala dogovor in formalno potrdila prestavitev dela SPP na del Soške poti. S tem bodo planinci dobili mnogo prijaznejši odsek Slovenske planinske poti. ○

Foto: Emil Pevec

Ko kliče bolečina ...
... poiščite hitro rešitev.

Hitra rešitev

Pri glavobolu, zobobolu, menstrualnih bolečinah, bolečinah v mišicah in sklepih.

5/6-2013_6/2013_IP/KS

Nalgessin® S hitro in za daljši čas odpravlja različne vrste bolečin, kot so glavobol, zobobol, menstrualne bolečine ter bolečine v mišicah in sklepih.

Slovenski farmacevti za samozdravljenje glavobola najpogosteje svetujejo Nalgessin® S.*

Presenetite bolečino in imejte hitro rešitev vedno pri roki. Več informacij lahko poiščete na www.nalgessin.si ali na www.lekarna-na-dom.si.

* Raziskava o najpogosteje priporočenih izdelkih brez recepta v slovenskih lekarnah, FarmAsist, d. o. o., 2010.

www.krka.si

Naša inovativnost in znanje za učinkovite in varne izdelke vrhunske kakovosti.

Nalgessin S vsebuje natrijev naproksenat.

Pred uporabo natančno preberite navodilo! O tveganju in neželenih učinkih se posvetujte z zdravnikom ali s farmacevtom.

Družinske plezalske počitnice v Nemčiji

Frankenjura

Besedilo: Vesna Pavlovič

Po nekajurni vožnji po nemških avtocestah, ki so jo spremljali prometni zastoji zaradi poletnega dopustniškega časa, smo zavili na ožjo cesto, ki nas je vodila med gozdovi, njivami, pašniki in ljubkimi vasicami v tipičnem bavarskem slogu. Po zemljevidu sodeč naš cilj ni bil več daleč, vendar sva oba z Davidom zaskrbljeno pogledovala skozi okno avtomobila in zaman iskala tisto, kar nas plezalce najbolj zanima, stene. No, nekje že morajo biti, saj drugače Frankenjura zagotovo ne bi bilo najbolj znano plezalsko območje v Nemčiji. Kar malo sva si oddahnila, ko sva nedaleč stran od ceste zagledala skalovje, ki je štrlelo iznad dreves, in nato malo naprej še eno. Kasneje, ko sva v kampu nabavila plezalni vodniček, ki je tako obsežen, da je

izdan v dveh debelih knjigah, ni bilo več dvoma, da stene nekje so in to nedaleč stran.

Plezalni Eifflov stolp

Frankenjura je eno najbolj znanih svetovnih plezalskih področij in se nahaja na severu Bavarske, v regiji, imenovani Fränkische Schweiz. Področje pokriva okoli tisoč večjih in manjših sklanih gmot, po katerih se vije več kot 7000 smeri in balvanskih problemov. Velik pomen ima tudi v zgodovini športnega plezanja. Tu se je rodila ideja o plezanju z rdečo piko¹ in tu je eden največjih legend športnega plezanja, Wolfgang Güllich, leta 1991 splezal tedaj najtežjo smer na svetu,

¹ Vzpon po predhodnih neuspešnih poskusih, študiranje smeri.

Frankenjura je eno najbolj znanih svetovnih plezalskih področij. Foto: Vesna Pavlovič

Action Directe, ocenjeno z 9a. Smer še danes velja za precej trd oreh in ima šele v zadnjih letih nekoliko več ponovitev. Mi se ravno vanjo nismo podali, smo jo pa šli pogledat in se celo slikali zraven nje, kot turisti pred Eifflovim stolpom. Ja, plezalci smo čudna bitja.

"Mami, ati, kdaj bomo prišli?" se je zaslísal droben glasek z zadnjega sedeža ravno, ko smo zavili na peščen dovoz ob veliki kmečki hiši. Prispeli smo v kamp, ki je na nas takoj naredil zelo dober vtis. Razprostil se je na velikem travniku ob gozdu in bil pravzaprav del kmetije. Lično urejen, čisto po nemško, s skupno kuhinjo

INFORMACIJE

Dostop: Iz Ljubljane do Frankenjure je dobrih šest ur vožnje. Pelješ se iz Ljubljane mimo Salzburga, Münchna in Nürnberga.

Prenočišča: Na celotnem področju je veliko lepo urejenih in cenovno ugodnih kampov.

Koristna povezava: <http://www.unterkunft.frankenjura.com/php3/camping.php3>. Mi smo bivali v kampu Kormershof in ga toplo priporočam.

Plezalna vodnička: Ulrich & Harald Röker, Franken 1, Kletterführer, Nördlicher Frankenjura, Band 1, GEBRO Verlag, 2011; Ulrich & Harald Röker, Franken 2, Kletterführer, Nördlicher Frankenjura, Band 2, GEBRO Verlag, 2011.

in jedilnico, kjer smo našli cel kup družabnih iger in igrač. Tam je bila celo trgovinica v obliki pulta, kjer so bila vsako jutro na voljo sveža jajca, žemljice, mleko, med in marmelade. Poleg otroškega igrišča pa so bili za naše otroke največja atrakcija zajčki, koze in kokoši, ki si jih lahko na poti do kopalnice vsakič pobožal in celo nahranil.

Velika izbira smeri

Ko smo postavili tabor in se nahranili, se je moški del ekipe takoj odpravil raziskat bližnjo okolico in zelo blizu so sredi gozda odkrili enega od plezalnih sektorjev. Vendar smo v sedmih dneh našega bivanja med številnimi sektorji raje izbrali nekatere druge, do katerih smo se sicer vozili, vendar nikoli več kot pol ure.

Obiskali smo šest različnih sektorjev. Večinoma so bili vsi lahko dostopni, smo pa tudi lomastili ob koruznih poljih in se ob vrvi vzpenjali v "otrokom prijazno" plezališče. Skala je apnenčasta, z luknjicami, podobnimi švicarskemu siru, smeri pa so navpične oziroma bolj ali manj previsne, dolge od 10 do 40 metrov. Smo pa naleteli tudi na plezališče s petimi zvezdicami, kjer je bilo tri četrtine smeri vlažnih, poraslih z mahom ali prašnih. No ja, vsak ima svoj okus. Če smo se še tako trudili, da bi v tem sektorju našli kaj lepega, nam je to misel pregnal jok že tretjega od naših otrok, ki ga je pičila čebela, ki jih je namreč kar mrgolelo naokoli.

V splošnem pa nas je plezarija zelo pozitivno presenetila in prav uživali smo v raziskovanju novih sektorjev. Nekatere smeri so sicer s svetri precej

skopo opremljene, predvsem starejše klasike, v kakšni je bil tudi samo po en sveder. Za take primere ni slabo imeti s sabo tudi kakšnega metulja ali zatiča. A ne ustrašite se, izbira smeri je velika in pestra, tako da lahko take smeri mirno izpustite s svojega repertoarja.

Akcija za starše in otroke

Če se vam po plezanju ne mudi v kamp pripravljat večerje za otroke, si lahko privoščite zelo okusno pivo ali kavico v kakšni od gostilnic, ki se kar nastavljajo ob poti, ko vijugaš med vasicami in gozdovi. Sicer pa tudi večerni sladoled v bližnjem mestecu ni slaba izbira.

Zvečer, ko so naši otroci zaspali, smo se starši zleknili na udobne stole pred šotori in delali plane za naslednji dan. Kljub nestabilni vremenski napovedi smo plezali prav vse dni in o počitku niti nismo razmišljali. Le eno dopoldne so nas malo obilnejše padavine namesto v plezališče usmerile v bazen v bližnjem mestu, kar je zelo razveselilo predvsem naše najmlajše. A so kaj kmalu že pogrešali dirkanje po gozdu, bojevanje s palicami, prelaganje kamenčkov in poslušanje pravljič, ki v takem naravnem okolju še vedno zvenijo najlepše.

"Lepo, prijetno in umirjeno okolje, zanimive smeri, raj za družinice, idealno v vročih poletnih dneh," to so moji vtisi, o katerih sem razmišljala, ko smo se čez teden dni vračali domov, "mi smo se zadeve lotili bolj raziskovalno, a če bi hoteli, bi v smereh lahko našli tudi več akcije, pa ni nujno, da bi šli zato ravno v Action Directe." ●

Nahrbtniki
vrhunske oblike in kvalitete!

OSPREY

fs Factory store d.o.o., Grize 125, 3302 Grize • Tel: 03 710 36 86 • E-mail: info@factorystore.si • www.factorystore.si

Medalje za naše plezalko in plezalce

Vrsta uspehov naših tekmovalcev

Besedilo: Marta Krejan

Naša dekleta so nas prav razvabila, zato nas njihov uspeh na evropskem prvenstvu v težavnostnem plezanju v francoskem Chamonixu ni presenetil. Aktualna dvakratna zaporedna skupna zmagovalka svetovnega pokala v težavnostnem in kombiniranem plezanju **Mina Markovič** je na težavnostni tekmi, ki je potekala od 11. do 13. julija, splezala na drugo stopničko, **Maja Vidmar** pa se je ustavila tik pred tretjo. Ne smemo pa narediti krivice fantom; naš lanski mladinski evropski podprvak svetovnega pokala Mednarodne zveze za športno plezanje **Domen Škofic** je v Chamonixu dosegel enajsto mesto.

Kmalu zatem, 20. julija, so se plezalke in plezalci preselili v Briancon, kjer so se na prvi letošnji tekmi svetovnega pokala Mednarodne zveze za športno plezanje IFSC 2013 v težavnostnem plezanju ponovno izkazali. **Domen Škofic** je dosegel četrto mesto, **Mina**

Markovič pa je osvojila še eno srebrno medaljo.

27. in 28. julija je v avstrijskem Imstu potekalo mladinsko evropsko prvenstvo v težavnostnem plezanju IFSC 2013, od koder je slovenska mladinska reprezentanca prinesla eno zlato in dve srebrni medalji. **Janja Garnbret**, mladinska evropska prvakinja v balvanskem plezanju, je zlata tudi v težavnosti, **Martin Bergant** pa je za doseženo drugo mesto med kadeti dobil srebro. Srebro si je prislužil tudi **Domen Škofic**, ki se bo kmalu poslovil od mladincev, saj naslednje leto že nastopa med člani.

Mina Markovič je 4. avgusta skupaj z **Domnom Škoficem** odpotovala v kolumbijski Cali, kjer so organizirali svetovne igre. Naša najboljša športna plezalka je ponovno zablestela in domov prinesla zlato medaljo. Domen se je ravno tako izkazal, saj se je med vso svetovno fantovsko plezalsko elito uvrstil med najboljših osem.

Za dekleta in fante kar ni in ni počitka. Že naslednji konec tedna so plezali v Imstu. Najbrž ne boste

presenečeni: ob koncu druge tekme svetovnega pokala v težavnosti je **Mina** znova stala na najvišji stopnički.

Domen Škofic je to tekmo izpustil, saj je po svetovnih igrah v Caliju odpotoval v Kanado, kjer je od 15. do 19. avgusta potekalo mladinsko svetovno prvenstvo v težavnosti. **Domen** je v Kanadi kot mladinec stopil na tretjo stopničko, naša odlična starejša deklina **Janja Garnbret** pa je dosegla četrto mesto.

Povedali smo, da je Mina prinesla zlato medaljo s svetovnih iger v Caliju, naj povemo še, kaj svetovne igre sploh so. Gre za najvišje športno tekmovanje za športe, ki niso vključeni v program olimpijskih iger. Primerljive so s svetovnimi prvenstvi in vsaka štiri leta jih po poletnih olimpijskih igrah organizira International World Games Association (IWGA). Njihov glavni cilj je popularizirati neolimpijske športe; nekateri izmed njih kasneje postanejo tudi del olimpijskih iger. IWGA je nevladna mednarodna zveza s sedežem v ZDA, ustanovljena leta 1981. Združuje 32 mednarodnih športnih zvez. ○

Janja Garnbret, evropska mladinska prvakinja
Foto: Roman Krajnik

Dehidracija v gorah

Vzroki, preprečevanje, zdravljenje

Besedilo: Julija Pečjak

Poletje in vročina, ki pride z njim, sta krasen čas za obisk hribov, ki postanejo v tem letnem času zelo zaželen cilj. Ob vseh ostalih stvareh pa moramo biti v tem letnem času še posebej pozorni na zadostno uživanje tekočin, saj je temperatura običajno visoka, znojenje pa obilnejše.

Človeško telo in voda

Voda zavzema največji delež človeškega telesa. Pri odraslih ljudeh zavzema 60–70 %, še večji je ta odstotek pri dojenčkih, s starostjo pa se delež vode v telesu zmanjšuje. Večji del telesne tekočine (približno 2/3) je v celicah in jo zato imenujemo znotrajcelična tekočina. Ostalo je zunajcelična tekočina, ki jo v glavnem najdemo med celicami ali v žilah. Potrebe po vodi za odrasle znašajo okoli 2,5 litra na dan. V telo jo vnašamo s hrano in s pitjem različnih tekočin. Nekaj malega je nastane tudi v telesu (300 ml/dan). Izguba poteka po več poteh: 0,9 litra na dan s hlapenjem skozi kožo in pljuča, vsaj 0,5 litra s sečem, okoli 0,1 litra pa z znojenjem.

Vse telesne tekočine so raztopine soli, po sestavi pa so si različne. V zunajcelični tekočini tako prevladujeta natrij in klor. Vodo in soli človek stalno izgublja iz telesa in jih s hranjenjem in pitjem tudi stalno vrača. Če je izguba večja od vnosa, govorimo o dehidraciji.

Volumen zunajcelične tekočine se zmanjša in nastopi dehidracija, kadar je negativna bodisi bilanca vode, bodisi bilanca soli, ali pa oboje. Če prevladuje negativna bilanca vode, govorimo o hipertončni dehidraciji (izguba vode je večja od izgube soli). Ta se najpogosteje

pojavi pri ljudeh z motenim občutkom za žejo. Lahko pa pride do dehidracije, ker imamo negativno bilanco soli; to je hipotonična dehidracija (izguba soli je večja od izgube vode). Do nje pride pri izgubi večje količine tekočin, ki vsebujejo natrijeve soli (znoj, črvesna vsebina), ob tem pa uživamo le vodo in nič soli. To vidimo predvsem pri športnikih in popotnikih v vročih krajih. Pri tej obliki dehidracije občutek žeje ni tako močno izražen.

Znaki in simptomi dehidracije

Raziskave na temo dehidracije v povezavi s športnikovimi zmogljivostmi kažejo, da se velik upad sposobnosti opazi že pri izgubi 1–2 % telesne teže na račun tekočine. Znaki in simptomi blage dehidracije so žeja, suha usta, utrujenost, zmanjšano izločanje urina (ki je temnejše barve), suha koža, glavobol, zaprtje in vrtoglavica. Pri hudi dehidraciji pa vidimo utrujenost, zmedenost, zmanjšano potenje, vdrte oči, zmanjšano izločanje urina in suho kožo. Pojavi se tudi znižan krvni tlak, ob tem pa zvišana srčna frekvenca in frekvenca dihanja. Posebej pazljivi moramo biti pri izletih v hribe pozimi, ker je takrat občutek za žejo zmanjšan. Večja pazljivost je potrebna tudi na višji nadmorski višini. V gorah so za dehidracijo bolj dovzetni otroci in starejši ter kronično bolni.

Koliko naj pijem?

Koliko vode poleti izgubljam v hribov, je odvisno od več dejavnikov. Pomembni so temperatura zraka, njegova vlažnost, pa tudi gibanje zraka. Poleg tega pa moramo upoštevati še individualne razlike v izločanju

Znaki in simptomi blage dehidracije so žeja, suha usta, utrujenost, zmanjšano izločanje urina (ki je temnejše barve), suha koža, glavobol, zaprtje in vrtoglavica. Foto: Nejc Šter

znoja. Če želimo ugotoviti, ali v hribov dovolj pijemo, lahko vsak zase spremlja količino urina, ki ga odvaja, in njegovo barvo. Poleg tega se lahko tehtamo pred izletom in po njem. Izguba telesne teže je šla najverjetneje na račun izgubljene vode. Dehidracija se v vročem in vlažnem okolju lahko pojavi že po 30 minutah intenzivne vadbe, zato moramo biti v poletnih mesecih pozorni na prve znake.

Priporočeno je pitje 0,5 litra tekočine že eno do dve uri pred izletom. Za rekreativce je do ene ure zmerne hoje dovolj, če uživamo le vodo. Če je hoja hitrejša ali ob daljšem naporu, se priporoča pitje izotoničnih raztopin. Poleti je priporočljivo pitje na vsakih 15–20 minut hoje.

Vode ne smemo nadomestiti s pitjem kave, pravega čaja, gaziranih in alkoholnih pijač. Kofein in alkohol delujeta blago diuretično, kar pomeni, da izločanje vode iz telesa še pospešita.

Ni lepšega kot hribov poleti, vendar pa je potrebno ravno takrat poskrbeti, da spijemo dovolj tekočine. ◉

Foto: Emil Pevec

"Če ne bi plezal, bi bil astronomt!"

Luka Stražar in Nejc Marčič

Besedilo: Maja Duh

Mlada in perspektivna alpinista Nejc Marčič (AO Radovljica) in Luka Stražar (AAO) sta širši alpinistični javnosti poznana po svojih odličnih prvenstvenih smereh in alpinističnih vzponih v različnih gorstvih.

Na svoji prvi odpravi v Himalajo sta preplezala novo smer Modri dirkač, za katero sta lansko leto prejela nagrado zlati cepin.¹ Luka je vstopil v alpinistično šolo z namenom, da bi postal dober turni smučar in da bi spoznal koga, s katerim bi smučal. Šele kasneje se je predal plezanju in alpinizmu. Nejc, ki je doma na Bledu, pa je že od otroštva obdan s hribi in stenami, tako da so ga domači hribi že kaj kmalu zasvojili in plezanje mu je postalo način življenja. Spoznala sta se v Peruju, ko sta bila tam vsak s svojo odpravo, in takrat sta se prvič navezala na isto vrh. Sta polna optimizma, zagona in idej ...

In z mislimi že na naslednji odpravi v Himalajo.

Vse vajine prvenstvene smeri imajo zanimiva imena: Sanjači zlatih jam, Modri dirkač ... Od kod vama ideje?

Imajo imena kakšen poseben pomen ali so zgolj trenutni navdih?

Luka: Najbrž je razlog to, da imaš v bazi po vzponu dovolj časa za izmišljanje "zanimivih" imen.

Nejc: Pozabila si še na najino prvo prvenstveno smer v Veliki Mojstrovki z imenom Žica v uč.² Ta besedna zveza ni zrasla ravno na najinem zelniku, izposodila sva si jo od prijatelja, ker dobro zveni.

¹ Najvišje alpinistično priznanje v svetovnem merilu.

² Prvenstvena smer v severni steni Velike Mojstrovke (VII/VI+, 400 m).

Fanta na vrhu Janaka

Foto: Luka Stražar

V skupni navezi se pojavljata dokaj malo časa, vsaj odkar vaju poznamo v javnosti. Kdaj in kako se je pravzaprav začela vajina skupna plezalna pot?

Kdaj sta si rekla, da vama kot navezi gre super in da lahko preplezata kaj res dobrega in zanimivega?

Luka: Skupaj sva, zanimivo, prvič plezala v Peruju.

Nejc: Ni zanimivo. (smeh) Samo plezanje in načrti se razvijajo čisto naravno, ne vidim neke dramatične prelomnice. Zakaj skupaj plezava malo časa? Ker je tudi najina plezalna kariera kratka. Vseeno pa sva že polovico najine kariere v navezi.

Ali kot naveza tudi trenirata skupaj?

Kako potekajo priprave na posamezne odprave – plezata skupaj ali se pripravljata vsak posamezno in vsak na svoj način?

Luka: Pred odpravo poskušava narediti čim več vzponov skupaj. Samo kondicijo in podobno pa pridobivava vsak zase, na svoje preverjene načine.

Nejc: Pred zadnjo odpravo sva se težko uskladila, zato sva plezala bolj ločeno. Luka se je trudil z izpiti na faksu, jaz pa z nabiranjem sredstev za odpravo. Tako nama ni preostalo drugega, kot da trenirava vsak zase, saj je na odpravi treba biti dobro pripravljen!

Stisk roke in odločen "srečno", najprej leva plezalka, potem šele desna, vedno v isti majici ... Vse to so nekakšna vraževerja, ki naj bi posameznikom prinesla srečo pri vzponu. Imata tudi vidva poseben ritual, ki ga izvedeta pred vstopom v smer?

Luka: Na žalost nimam nobenega rituala, a se bo treba mogoče česa spomniti, da bova lahko na taka vprašanja bolj zanimivo odgovarjala. (smeh)

Nejc: Vedno iste hlače, to mi je znano, a ne zaradi vraževerja. (smeh)

Imata kdaj tudi trenutke nemoči, slabosti in neuspeha? Trenutke, ko si želita odvreči plezalko in vrh nekam daleč in nikoli več plezati? Kako se spopadeta s tem?

Luka: Seveda pridejo tudi trenutki, ko "ne gre", ampak po krajšem počitku se zagon vedno vrne. Posebne taktike spopadanja s tem osebno nimam, morda je potreben obisk športnega psihologa. (smeh)

Nejc: Dvakrat zapored sem začutil spomladansko utrujenost. Tisti čas se posvetim športnemu plezanju in včasih obiščem košarkarsko igrišče.

Od lanskega leta sta oba tudi člana
slovenske alpinistične reprezentance
SMAR,³ ki jo vodi Marko Prezelj.

Kaj sta pridobila s tem članstvom?

Mislim predvsem na izkušnje.

Nejc: Glede izkušenj je težko kaj reči,
ker je za nama šele prvo leto reprezen-
tance in smo se še malo iskali oziroma
bolj spoznavali med sabo in ugotavljali,
kako bi delovala vsa zadeva. To vpra-
šanje nama zastavi drugo leto in bo
odgovor zagotovo bogatejši. *(smeh)*

V slovenskem alpinizmu smo imeli
oziroma še vedno imamo kar nekaj
legend, alpinistov, ki so tako ali drugače
zaznamovali slovenski alpinizem doma
in po svetu. Povejta mi, koga izmed njih
najbolj spoštujeta ali občudujeta in zakaj.

Luka: Težko je izpostaviti eno samo
osebnost, celotna energija, ki se je
kazala v vzponih teh generacij, je res
občudovanja vredna.

Nejc: Ne morem izpostaviti enega
samega. Vsak, ki je nekaj prispeval
k slovenskemu alpinizmu, je vreden
spoštovanja. O tem, kdo je po moje
občudovanja vreden, pa raje ne bi
govoril ... Vsekakor pa obstaja! *(smeh)*

Michael Kennedy⁴ je na podelitvi
nagrade zlati cepin dejal, da alpinizem
ni tekmovanje, da se alpinizem rodi
v srcu tistega, ki iz njega izhaja.
Se strinjata s to trditvijo?

Luka: Se mi zdi, da misel govori
o nekih idealih alpinizma in se je zato
težko ne strinjati z njo.

Nejc: Michael že ve, kaj govori.

Lani sta za prvenstveni vzpon Sanjači
zlatih jam v K7 West (Pakistan) prejela
prestižno alpinistično nagrado zlati
cepin. Kakšni so bili vajini občutki,
ko so izmed 88 vzponov izbrali ravno
vajinega? Kaj je pri tem vzponu po
vajinem mnenju tako posebnega?

Luka: Kot nekemu mulcu na plezalni
sceni ti seveda prija pohvala. Treba
se je bilo navaditi na svetlobo flešev.
Vzpon je bil prva izkušnja iz velikih
sten v visokih hribih, zato je bilo veliko
stvari novih. Kako posebne so bile, pa

³ Slovenska mladinska alpinistična
reprezentanca, ustanovljena aprila 2012 pod
vodstvom vrhunškega slovenskega alpinista
Marka Prezlja.

⁴ Ameriški alpinist, urednik revije *Alpinist*
magazine. Svojo plezalno kariero je začel na
Aljaski ob koncu sedemdesetih let prejšnjega
stoletja.

se bo pokazalo šele čez leta, ko bom, upam, imel več izkušenj s plezanjem na odpravah.

Nejc: Komisija je imela svoje kriterije in očitno je najin vzpon najbolj ustrežal tem pogojem. Seveda sva bila vesela, da sva dva mulca, kot je rekel Luka, "vzela" nagrado alpinistom, o katerih sva prej le brala in jim sledila preko spleta. Treba bo splezati še na kak vrh, da bom lahko govoril o posebnostih. Imam pa zelo lepe spomine na to odpravo, odlična družba, prvič sem videl *ta prave* himalajske hribe in z Lukom sva opravila super vzpon.

Letos sta bila v okviru Planinske zveze Slovenije izbrana za najuspešnejša alpinista v letu 2012. Luka, v letu 2011 si bil izbran za najperspektivnejšega alpinista, Nejc, ti pa si prejel nagrado za posebne dosežke v alpinizmu. Kako so ti dosežki spremenili vajin pogled na plezanje?

Luka: Prej kot nagrade in dosežki mi pogled na plezanje spreminjajo doživetja v hribih, stenah in dogodki v vsakdanjem življenju.

Nejc: Spremenilo se ni povsem nič. Še vedno počem to, kar imam rad – plezam, turno smučam, obiskujem hribe in se ne obremenjujem z ocenami, saj to počem zase. Mi je

Ravno ta mesec, 8. septembra 2013, so člani slovenske mladinske alpinistične reprezentance, torej tudi Nejc Marčič in Luka Stražar, pod Prezljevim vodstvom odšli na odpravo PZS. Njihov glavni cilj je vzpon v alpskem slogu po prvenstveni smeri na sedemtisočak Phola Gangchen ali Molamenqing (7661 m) v tibetanski Himalaji.

pa vseč, da vsako leto priredijo ta dogodek, kjer se srečamo vsi alpinisti.

Februarja sta prejela Bloudkovo nagrado za pomemben mednarodni dosežek na področju športa, ki vama je prinesla tudi prestižno nagrado zlati cepin. Kaj vama pomeni?

Nejc: No, nisva dobila nagrade, sva pa dobila priznanje v obliki plakete, na najlepši del priznanja pa še čakava, upam, da niso pozabili na naju. Nagrade name nič ne vplivajo, še vedno počnem iste stvari kot prej z enako vnemo. Pijem precej staro vino, jem plesniv sir in vozim avto brez strehe.

Imata za letošnje leto kakšen poseben cilj? Nejc, enkrat si omenil, da greste SMAR-ovci v Himalajo ...

Luka: Sam o ciljih ne bi preveč govoril. Je pa res, da so mi vseč visoke gore Himalaje.

Nejc: Do naslednjega dopusta je še precej birokratskih ovir, vse ob svojem času. Do takrat bom pa zagotovo

preplezal še kako smer v Krmi. Ni težko biti lokalni patriot.

Katera je vajina najlepša preplezana smer in katero si še posebej želita preplezati?

Luka: Ne vem, kateri bi dodelil to titulo, posebej pa si želim priplezati do konca faksa.

Nejc: Če že moram izpostaviti eno, bom izpostavil eno izmed dveh prvenstvenih smeri, ki sva jih preplezala z Lukom. Gre za smer Žica v uč v Veliki Mojstrovki. Zakaj? Od daleč je skala videti kot v Dolomitih (rumena), ko si enkrat v steni, pa oprimke stiskaš povsem drugače, kot si predstavljaš prej.

Kaj bi počela v življenju, če ne bi plezala?

Luka: Bil bi astronomt. (*smeh*) Ne vem, težko si je predstavljati.

Nejc: Če bi mi kdo napisal diplomu, bi lahko bil mandatar.

Kaj vama v življenju pomeni največ?

Luka in Nejc: To, da lahko počneva, kar naju veseli; zaenkrat še. ●

USTVARJENO ZA SVOBODO

Strmimo k razvoju opreme, ki omogoča večjo svobodo pri gibanju v neokrnjeni naravi. Rezultat je nizka teža in ergonomični dizajn opreme za večji užitek na vsakem koraku.

Več na: www.salomon.com

Najhitrejša ptica

Sokol selec

Besedilo: Dušan Klenovšek

Sokol selec (*Falco peregrinus*)
vtolmunu Ubijavnika
Foto: Anton Petrovič

Mnogi se verjetno še iz šolskih klopi ali branja Guinnessove knjige rekordov spomnite sokola selca (*Falco peregrinus*). V današnji družbi, kjer nekaj veljajo le rekordi, je velikokrat omenjen kot najhitrejša ptica na svetu oziroma kot najhitrejša premikajoče se bitje na Zemlji.

Že večkrat sem razmišljal, da bi ga predstavil, a nisem imel zadovoljive fotografije. Potem pa mi je poleti prijatelj Tone poslal posnetke, ki jih je naredil med obiskom Ubijavnika, enega od bohorskih slapov. Vsa sokolja družina je bila na osvežilnem kopanju v tolmenu pod slapiščem in niti pohodniki je niso zmotili, da bi še pred fotografiranjem odletela. Zvrhana mera sreče, da tak prizor lahko vidiš, in prisebnosti, da uspeš prizor tudi ohraniti na fotografiji.

Sokol selec je ena najbolj poznanih ujed po vsem svetu. Ni čudno, saj živi tako rekoč na vseh celinah. Njegov življenjski prostor je odprta krajina, svetli gozdovi, tudi skalnat gorski svet. Celo v velemestih je prisoten. Spomnim se primera gnezdenja na okenski polici ameriškega hotela, ko je uprava sobo "oddala" gospodu in gospe Sokol, v avli hotela pa so gostje lahko na ekranih dogajanje spremljali v živo.

V Sloveniji si za gnezdenje izbira predvsem police na prepadnih skalnih stenah. In pri tem pogosto naleti na dve težavi. Ena so (smo) plezalci, saj so za selca primerne prepadne stene običajno tudi najboljše za plezarijo. Pa nismo težava samo ljudje – ima tudi tekmeča za gnezdilno mesto. To je naša največja ptica pevka. Pevka? Ja, v to skupino ptic uvrščamo tudi vrane in med njimi največjega, krokarja. Ta običajno začne z gnezdenjem zelo zgodaj, še pozimi. V času gnezdenja sokola pa že hrani skoraj odrasle mladiče. Pri tem lahko pleni tudi jajca ali mladiče sokola. Zato ni čudno, da selec skuša prikriti svoje gnezdo pred njim. Tako vedenje sem lahko opazoval na skalni steni v bližini Sevnice.

Kakor pri večini ujed je tudi pri selcu samica občutno večja in težja od samca. S svojimi prišiljenimi perutmi lahko v strmoglavem letu doseže tudi rekordnih 300 in več kilometrov na uro. Hitrost mu pride prav pri lovu na ptice v zraku, ki predstavljajo tako rekoč njegov edini plen. Z veliko hitrostjo jih zasleduje in se dobesedno zaleti vanje. Od moči udarca jih večina omahne na tla. Še najbolj mu je podoben škrcjančar, kar lahko neizkušene opazovalca zavede.

V Sloveniji je, tako kot vse ujede, zavarovana vrsta. Glavna nevarnost mu tako ne preti več zaradi lovcev, zato pa poleg plezalcev njegova gnezda, oziroma zarod ogrožajo plenilci gnezd. Jajca in mladiči so na črnem trgu namreč zelo iskani med sokolarji. Kljub temu da naj bi imeli v lasti le ptice, ki so se izglele v ujetništvu, pa njihove "potrebe" presegajo število tako izleglih ptic. Žal opažajo pljenje sokoljih gnezd v državah z dovoljenim sokolarjenjem in tudi v tistih, kjer to ni dovoljeno (tudi v Sloveniji). Sokole na nekaterih letališčih uporabljajo za odganjanje mestnih golobov, ki bi s trki z letali lahko povzročili nesreče. V Sloveniji je postal znan primer naselitve selca na območju jedrske elektrarne v Krškem. Tudi tu naj bi zmanjševali populacijo mestnih golobov, a so vsi trije sokoli žalostno končali.

Kaj lahko planinci prispevamo k ohranjanju sokola selca? Že pri izbiri plezališča se prepričajmo, da v steni selec ne gnezdi. Takšno steno, če jo že "moramo" splezati, obiščimo jeseni. Če na selca ali celo na njegovo gnezdo slučajno naletimo, potem podatek sporočimo strokovnjakom, še najbolje Društvu za opazovanje in proučevanje ptic Slovenije (DOPPS). Hvaležni vam bodo. ◉

Prvenstvene in zahtevne ponovitve

V Triglavu je nastala še ena smer velikega formata. Po predhodnih poskusih in ogledih, ki sta jih opravila Tomaž Jakofčič in Igor Puhani (Akademski AO), sta se 9. in 10. julija navezala na vrh Marko Prezelj in Tomaž Jakofčič ter v dveh dneh potegnili novo linijo v Osrednjem stebru triglavske stene. Smer poteka po očitnem prehodu, ki ga ponuja mokra zajeda med Čopom in Korenino. Poimenovala sta jo **Planinski grabež** (VII+, A1, 1000 m, 14 h). Smer se zares začne nad Hlebcom in ponuja štiri lepe in težke raztežaje. Nato nekoliko na silo sledi samemu razu Osrednjega stebra z lepim plezanjem. Sledi veliki izraziti kot, na začetku zelo moker, kasneje pa nagrada v obliki belega kota, ki pripelje na rob stene. Smer ponuja obilo lepega plezanja. Lahkega sveta je v njej namreč le za vzorec, skala pa je večinoma dobra. Bivakirala sta v votlini pod velikim mokrim kotom.

Spominska smer Klemena Komana v Debeli peči je vrisana z modro barvo; levo od nje so Ang Phu (oranžna), Sladka kot med (rdeča) in Belak-Manfreda (zeleni).
Foto: Nejc Marčič

Andrej in Tanja Grmovšek (AO Kozjak) sta ponovno odkrivala nedotaknjene oprimke v predostenju Križevnika. Tam sta 15. junija preplezala smer **Strela** (IX-, 200 m), ki v glavnem poteka po kotih in počeh. Najtežji del smeri predstavlja 50-metrski previsna poč, k zahtevnosti pa prispevajo tudi po oceni lažji raztežaji, kjer padci niso priporočljivi. Vse varovanje sta uredila z metulji, zatiči in *tricami*. Kot pravita, je smer za ponavljalce tako popolnoma prvoprstopniška, in želita, da taka tudi ostane. Nad zatrepom Zadnjice v Vršacu sta novo smer preplezala Tadej Krišelj (AO Kamnik) in Luka Krajnc (AO Celje-Matica). Plezala sta šestnajst ur, smer pa pomenljivo imenovala **Zaprti oddelek** (VIII+/IX-, 1000 m). Smer poteka sumljivo blizu Frančkovi Smeri norosti in gre zelo verjetno za isto smer, nov pa je vstopni raztežaj. Ko se je pred leti porušila luska, ki je omogočala dostop v težji del Smeri norosti, se je kot ena od možnosti pokazala poč/zajeda desno od strehe, ki pa takoj privede v originalno smer, a obide enega ključnih raztežajev v originalnem vzponu. V soboto, 3. avgusta, so v Debeli peči raziskovali Martin Žumer, Urška Rebec in Matevž Mrak (vsi AO Radovljica). Našli so prehode v večinoma čvrsti skali in težave z ocenami do VIII-. V najtežjem raztežaju so

puščili klin in zatič s pomožno vrstico, ki bo ponavljalcem omogočil vzpon na pogled. Smer poteka desno od popularne Ang Phu. **Spominska smer Klemena Komana** (VII+/VIII-, VI, 450 m) je posvečena njihovemu prijatelju, ki se je pred kratkim ponesrečil v Storžiču.

Nova smer v Steni: Planinski grabež
Foto: Marko Prezelj

Painkiher leta 1981, in sicer do Čopovega stebra, zgornji del pa je leta 1992 Knez preplezal z Danilom Tičem. Celih 21 let so se širile zgodbe, bilo je nekaj poskusov, a šele 6. julija letos sta se našla smeri primerna snubca, po naključju tudi Štajerca, in smer preplezala v enem samem zamahu z dostopom in sestopom v več kot 24 urah. Prosto sta jo ponovila Luka Lindič (AO Celje-Matica) in Andrej Grmovšek (AO Kozjak). V spodnjem delu je plezanje začel slap vode, ki pa ga je smer pod streho in nad njo skoraj čudežno popolnoma

Prva ponovitev Korenine

Korenino v Steni sta prva preplezala Franček Knez in Lidija

Vzhodna stena Malega Grintavca, rdeča smer je Kinomanija, zelena pa Diploma. Foto: Peter Bajec

obšla. V srednjem delu ju je presenetila prva ploha, ki sta jo prežдела pod previsom. Ob iskanju prehodov v zgornji del sta ponovno vedrila v votlini. Zgornji del je že sicer precej težji, namočena skala in krušljivi raztežaji pa so ta vtis samo še povečali. Kljub neugodnim razmeram sta za zagrizenim plezanjem zmogla vse najtežje raztežaje, čeprav so bili res namočeni. Po preplezanem najtežjem raztežaju je na stojšču oba namočil slap vode in vse do vrha sta se, čeprav so težave popuščale, zaradi stalnega pršenja in megle še počteno namučila. Za smer sta porabila 19 ur, a če bi v letošnjem sicer sončnem poletju izbrala bolj povprečen dan in bolj suhe razmere, bi se ta čas gotovo še skrajšal. Krasen vzpon.

Prve ponovitve

Smer **Samo doma ne** (V+/II–IV+, 550 m, 7 h) v steni Toplarja v grebenu Košute je 22. junija že dobila prvo ponovitev. Smer sta plezala Jure Vrhovec in Tanja Ramšak (oba Šaleški AO). V Debeli peči sta 4. julija Matic Košir (AO Jesenice) in Bojan Hribernik (AO Kranj) ponovila smer **Sposojeni izziv** (VII/V, 340 m). Smer sta prva preplezala Jurij Hladnik in Nejc Marčič leta 2009. Matic in Bojan sta plezala pet ur in pol, v smeri pa sta pustila še tri dodatne kline. Člani AO Radovljica so v zadnjem času ponovili nekaj zahtevnih neponovljenih in redko ponovljenih smeri, zlasti v Debeli peči. Urban Ažman in Urška Rebec sta prva ponovila **Ježev instinkt** (VIII–, 450 m). Oba sta smer preplezala prosto in s tem opravila tudi prvo prosto ponovitev smeri. Urban je vse preplezal na pogled in s sprotnim nameščanjem varoval. Urban je nato z Nejcem Marčičem opravil še prvo ponovitev in prvo prosto ponovitev **Spominske smeri Andreja Markoviča** (VIII, 550 m). Urban je v isti steni plezal še s Klemnom Žumrom v smeri **Residuuum** (VII, 300 m). To je bila druga ponovitev in druga prosta ponovitev smeri. V smeri **Belak-Manfreda**

(VIII–/VII+, 400 m) so že pri prvih dveh prostih ponovitvah sodelovali člani AO Radovljica in njihova je tudi tretja prosta ponovitev. Na pogled sta jo preplezala Nejc Marčič in Matevž Mrak. V Nad Šitom glavi sta Matevž Mrak (AO Radovljica) in Nejc Klemenčič (AO Tržič) opravila drugo prosto ponovitev **Rumene diagonale** (VIII). V ostenju Rakove špice je bil po dobrih dveh desetletjih samote verjetno drugič ponovljen **Levi steber** (VII–/IV–V+). Preplezala sta ga Matic Košir (AO Jesenice) in Nejc Klemenčič (AO Tržič). Ekipa mladih zagnanih alpinistov Jan Valentinčič (AO Železničar), Rok Kurinčič (Soški AO), Nejc Klemenčič (AO Tržič), Klemen Žumer in Matevž Mrak (oba AO Radovljica) se je 17. in 18. julija potepala po smereh Sfinge. Klemen in Jan sta prvi dan preplezala smer **Kunaver-Drašler** (VII+/VI–VII, 280 m), ostali trije pa **Raz veveric** (VII, AO, 280 m), kjer jim je prosto ponovitev preprečil najtežji raztežaj. V **Razu veveric** sta se preizkusila še Klemen in Jan, vendar tudi njima ni uspel prosti vzpon. Rok in Matevž sta tega dne preplezala **Deževnik** (VII–/VI+, 280 m) in opravila prvo ponovitev celotne smeri. V severni steni Rzenika sta Primož Lavrič in Jaka Capuder (AO Kamnik) ponovila smer **Želja** (VI, A1/V, IV, III, 410 m), ki ima precej kamniške zgodovine. Vzpon v tej steni je svojevrstno doživetje, saj so lažji raztežaji velikokrat podobno napeti kot nekaj ocen višje ocenjeni. Zaradi redkih ponovitev gre verjetno za prvo prosto ponovitev, smer v prostem vzponu pa ne presega težav z oceno VI+.

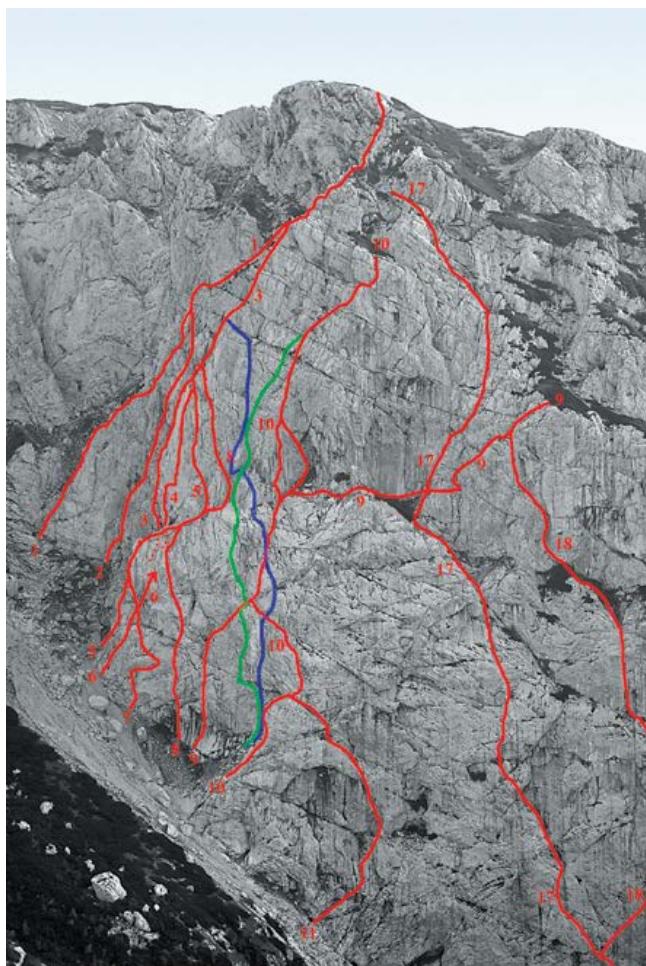
Prvenstvene v naših gorah

V sredo, 10. julija, sta Urban Golob (AO Ljubljana-Matica) in Miha Oven (AAO) v štirih urah preplezala novo smer, ki poteka med Hunikinovo in Tantalovo direktno smerjo. Bližnje nevihte so kar same izbrale ime smeri **Gromska strela** (VI/V,

250 m). Plezala sta štiri ure in za seboj pustila skalo čisto. Kline se najde le na stikih z že obstoječimi smermi. Nekaj dni kasneje, 13. julija, sta jo ponovila Matic Murn in Rok Hostnik (oba AO Litija). Tudi onadva sta za smer potrebovala štiri ure. Pohvalila sta lepe prehode ter dobro skalo. Urban Golob in Matic Jošt sta 24. julija preplezala novo smer, ki poteka vzporedno z Gromsko strela. Smer **Sopara** (V+, AO, 260 m) si z njo deli vstopni raztežaj, nato pa poteka najprej levo in nato desno od nje. Težave so v okviru V. stopnje, le previs v predzadnjem raztežaju je nekoliko težji in čaka na prosto ponovitev. Zaradi bližajoče se nevihte avtorja nista ponavljala raztežaja, ista nevihta pa je kriva tudi za ime smeri. V nedeljo, 14. julija, so Primož Bregar, Aleš Dolenc in Peter Bajec (vsi AO Železničar) preplezali novo smer v Mali Mojstrovki. Zaključili so jo po poltretji uri plezanja in jo poimenovali **Kalibracija**

(III–IV, 200 m). Smer poteka levo od izrazitega kamina pod Zahodnim razom in se zaključuje na izraziti gredini. Očitno je Peter Bajec našel nov poligon za prvenstvene smeri. V Mali Mojstrovki sta s Primožem Bregarjem (oba AO Železničar) 16. julija preplezala novo smer v odlični skali, **Poezijo** (V/III–IV–, 200 m, 2,5 h). V primorskih stenah, natančneje v Malem Grintavcu, so bili aktivni Boštjan Tomplak, Primož Bregar in Peter Bajec (AO Železničar). V nedeljo, 30. junija, so preplezali kar dve novi smeri. Prvo so poimenovali **Kinomanija** (IV/II–III, 180 m), drugo pa **Diploma** (IV/II–III, 300 m). Skala v smereh je zelo dobra. Varovanje so v glavnem urejali z zatiči in metulji, na stojščih pa se je vedno dalo dobro zabiti kline. Prva poteka v spodnjem, nižjem delu, kjer se uspešno izogiba ruševju,

Vežica, Gromska strela in Sopara
Foto: Urban Golob

druga pa po samem razu velikih plošč, zgornji del celo nekoliko za razom gledano iz doline v steno.

Samo Supin in Avgust Robnik (Zgornjesavinjski AK) sta 27. julija preplezala novo smer v Klemenči peči. Začela sta po smeri Paranoik, nato pa nadaljevala naravnost čez plošče po večinoma nedotaknjeni skali. Le za kratek čas sta se vmes srečala s smerjo Veseli štajerc. Smer sta poimenovala **Trije hudi lokalci** (VIII-/VII-, VI+, 220 m) in jo opremila s svetroci tako, da je potrebnih zgolj 12 sistemov vponk. Še vedno pa me zanima kdo je tretji *lokalc*. Andrej Gabršček in Nejc Kurinčič (oba Soški AO) sta 4. avgusta preplezala novo smer v Velikem Špičju v vpadnici vrha, desno od najbolj plezane Centralne smeri. Srednji del poteka skupaj z Direktno smerjo, spodnji in še zlasti zgornji pa sta skoraj prava *diretissima*. **Zlatorogova smer** (VI+/III-V, 500 m, 5 h) ima poraščena in krušljiva mesta, a tudi kar nekaj zelo dobre skale. V torek, 23. julija, sta se Matej Ogorevc in Luka Skočir (oba AO Domžale) namenila v Kanceljn

Poezija in Kalibracija v Mali Mojstrovki Foto: Peter Bajec

nad Jezerskim, kjer ju je čakala **Nedeljska zajeda**. Začela sta v njej, kmalu pa nadaljevala vzporedno z njo do vrha stene. Tako je nastala nova smer, ki sta jo poimenovala **Skodelica kakava** (VI (V+, A0)/V, 230 m).

Ponovitve

Zanimiva je ponovitev **Hladni-kove smeri** v Storžiču. Redko se zgodi, da avtor po toliko letih ponavlja svojo smer. Smer je nastala pred petdesetimi leti (6. 10. 1963). 6. julija jo je ponovil Peter Rožič z Lukom Rožičem, enim od avtorjev smeri.

Amonit (VIII-/VII+, 230 m) v Koglu sta uspešno preplezala Bojan Hribernik (AO Kranj) in Matjaž Plemeniti (AO Kamnik). V Vežici so plezali člani AO Kranj: 9. julija Tine Marenče in Matjaž Plemeniti v smeri **Črna mačka** (VIII, 200 m), kasneje pa se je vdala še **Črna lepotica** (VIII-, 200 m); najprej 13. julija Janezu Svolfšaku in Tadeju Krišlju (AO Kamnik), dan za

tem pa Anžetu Marenčetu in Matjažu Plemenitemu (AO Kamnik), ki sta kasneje preplezala še **Ples v črnem** (VIII, 120 m).

Primož Lavrič in Jaka Capuder (AO Kamnik) sta ponovila **Angelsko smer** (VII-/V-VI, 550 m) v Prisojniku. Odkar sta jo leta 2006 ponovila Pavle Kozjek in Aljaž Tratnik, je smer doživela kar nekaj ponovitev, zato je nerazumljivo opozorilo plezalcev, da je skica v vodniku držati skice prvih ponavljalcev. Eden preskusnih kamnov za dobre proste plezalce je še vedno **Steber Šit** (VIII-/V-VI, 500 m). 20. julija sta ga preplezala Janez Svolfšak in Sebastjan Potočnik (AO Kranj). Janez je smer preplezal prosto, Sebastjan pa je segel tudi po kakšnem klinu. Dan pred tem je Janez plezal z Markom Prezljem v **Poldačevi smeri** (VI+/V, 600 m) v Frdamanih policah. 16. julija je z Urbanom Lenardičem (AO) prosto preplezal smer **Kunaver-Drašler** (VII+/VI-VII, 280 m) v Sfingi, 23. pa sta skupaj preplezala še **Stopnice v nebo** (VII-/VI+, 500 m). V Ojstrici sta Blaž Tehovnik in Monika Weingrl (oba ŠD Freeapproved) ponovila **Spominsko smer Iva Reye** (VII-, 470 m); popularnega **Zmaja**. V Travniku je bila ponovljena **Sveča** (VI+, 800 m), ki sta jo 15. julija preplezala Tine Marenče in Bojan Hribernik (oba AO Kranj).

Dolomiti

V Marmoladi sta Luka Krajnc (AO Celje-Matica) in Tadej Krišelj (AO Kamnik) preplezala **Moderne čase** (VII+/VIII-, 850 m). Matej Zorko (Posavski AK) s soplezalcem je plezal v Civetti in Moiazzi. V Torre d'Aleghe je uspešno preplezal smer **Carlesso-Menti** (VII+/V-V, 470 m). Tjaša Jelovčan (AO Kranj) in Nastja Davidova (AO Ljubljana-Matica) sta v Veliki Cini preplezali **Cassin-Ratti** (VIII/VI, 450 m), v Marmoladi pa smer **Gogna** (VII, 800 m). Ponovno je bil organiziran tabor pod okriljem KA. 1. avgusta sta Matic Košir (AO Jesenice) in Nejc Klemenčič (AO Tržič) v Marmoladi preplezala **Gogno** (VII, 800 m). Naslednji dan je Matic v Mesulesu z Miho Kernom (Akademski AO) preplezal **Regenbogen** (VII, 200 m), nazadnje pa še z Janezom Svolfšakom (AO Kranj) smer **Franz** (VII, 250 m). Miha Zupan in Slavko Rožič (oba AO Tržič) sta v Marmoladi opravila s smerjo **Vinatzer-Messner** (VI+/V-VI, 800 m).

SMAR v Franciji

Od 22. do 30. junija so člani Slovenske mladinske alpinistične reprezentance, ki se jim je pridružil še Manu Pellissier,

Luka Kranjc v smeri L'empire des sons v Rateauju Foto: Luka Lindič

Manu Pellissier je v smeri Charignon-Bogis v Rateauju plezal z Markom Prezeljem.
Foto: Marko Prezelj

plezali v Dauphineji v Franciji. V nedeljo, 23., so plezali v severni steni Rateauja. Marko Prezelj in Manu Pellissier sta preplezala **Charignon-Bogis** (zadnji raztežaj po **Cambon-Francou**) in opravila prvo ponovitev. Luka Lindič in

Luka Krajnc sta preplezala smer **L'empire des sons**, ki je v pravih zimskih razmerah predvsem ledna smer, tokrat pa je zahtevala veliko kombiniranega plezanja. Luka Stražar, Martin Žumer in Nejc Marčič so prečili celoten **greben Rateau**, ki je bil celodnevni zalogaj. V torek, 25., so v severni steni La Meije preplezali: Manu in Marko smer **Nort Face Direct**, Luka Lindič in Luka Krajnc smer **Z cuoloir**

Direct ter Martin Žumer, Luka Stražar in Nejc Marčič **Girod-Sandoz**. Na vrhu so se počakali in skupaj prečili greben, ki je precej lepši od sosednjega Rateauja. Kasneje so zaradi muhastega vremena ostajali v dolini. V petek, 28., sta v Brianconu v 300-metrskem stolpu Aiguillette du Lauzet Luka Lindič in Marko Prezelj preplezala smer **Les beaux quartiers**, Luka Krajnc in Nejc Marčič pa sosednjo smer **Davin route**, ki sta si jo v vrhnjem delu nekoliko olajšala in zavila v lažji svet. V soboto, 29., sta Luka Lindič in Marko preplezala smer **Rank Xerox** (600 m, 7a) v Tete d'Aval.

Peuterey v 15 urah

Kraljevski greben, ki podpira vrh Mont Blanca, predstavlja številnim alpinistom kar velik plezalni zalogaj. Nekajdnevno vzpenjanje in spuščanje marsikomu ne uideata, preplezati greben v enem dnevu pa uspe le redkim. 2. avgusta je to uspelo Luki Lindiču (AO Celje-Matica), ki je v le 15 urah sam opravil s skupnimi 4500 metri vzpona, skalnim, lednim in mešanim plezanjem ter z zahtevnimi spusti po vrvi.

Tabor Pipa miru 2013

Letos je potekal že enajsti tabor Pipa miru 2013, tudi

tokrat uspešno. Na Petkovih njivah so udeleženci spet obujali spomin na alpinista Mateja Mošnika - Matota in ob tem preplezali nekaj lepih smeri v Vežici in Vršičih. Tečajniki in pripravniki AO Kamnik in drugi alpinisti z vseh vetrov so preplezali veliko kratkih in nezahtevnih smeri v okolici. Naj omenimo dva vzpona: ponovitev smeri **Kramar-Močnik** (VII/VI+, 185 m) v Vežici in prvenstveni vzpon glavnega akterja tabora Marka Petka in Aleša Holca **Lunina špranjica** (VI/IV, 130 m). Smer poteka na prehodu Vršičev v Vežico ob smeri Kopač-Tarter.

Pustolovščina v Prokletijah

V Prokletijah so člani AO Tržič preživeli deset dni in se udeležili tudi alpinističnega tabora v Žiljevu. Poleg številnih ponovitev so opravili tudi lepo število prvenstvenih vzponov. V Malem Toraču sta Miha Zupan in Klemen Premrl preplezala **Strelo** (V+/IV, 100 m), Slavko Rožič in Špela Novak pa **Centralno smer** (IV-/III, 120 m). V severni steni Pasjaka so Miha Zupan, Klemen Premrl in Katarina Manovski (AO Kikinda) novo smer poimenovali **Povratak iz Kekčeve dežele** (VI+/IV-V+, 250 m). V Volušnici sta Miha in Katarina preplezala **Sve sve godine** (V+/IV-V,

Davo Karničar –
1st skiing from Mt. Everest

350 m). Najtežji vzpon celotne odprave je predstavljala druga ponovitev in prva prosta ponovitev smeri **Prvo koplje** (VII/VI+, V-VI, 600 m) v severni steni Brade. Smer velja za najtežjo na JV Balkanu. V dolini Ropojane sta v vrhu Maja Podgojs Slavko Rožič in Iztok Pungaršek preplezala **Dušo slovenačko** (VI+/V-VI, 420 m).

Andi 2013

Danilo Tič (vodja), Milan Romih, Vlado Bračko, Marko Rašič, Tomi Aurednik, Igor Belavič, Gorazd Pipenbaher, Ursula Hribernik, Tomaž Brglez, Janko Oprešnik, Robert Krapše, Matevž Rebernak, Marjeta Leva, Vlado Leva in Jana Jeglič so bili člani odprave v perujsko Cordillero Blanco, ki je trajala od 6. junija do 4. julija. Večina članov se je najprej aklimatizirala na predvrhu Rima Rima in nadaljevala z aklimatizacijskimi vzponi na Urus (5485 m), Ishinco (5530 m) in Pisco (5752 m). Zahtevnejši vrhovi, kot so Vallunarahu (5686 m), Ursula Hribernik in Gorazd Pipenbaher, šesttisočak Chopicalqui (6354 m), na katerega sta se najprej povzpela Tomi Aurednik in Igor Belavič, kasneje pa še Janko Oprešnik in Tomaž Brglez, pa so lepo zaokrožili sliko odprave.

Kranjčani na Alpamayu

Za nekatere najlepša gora na svetu je v svoje stene sprejela naše alpiniste že kar nekaj desetletij nazaj. **Kranjska smer** (IV/IV+, M, 800 m) je nastala leta 1979, od takrat pa je še nekajkrat gostila slovenske naveze. Tokrat so jo spet preplezali Kranjčani Jože Pintar, Klemen Jelič in Matija Klajnsček. Kljub ne najboljšim razmeram so uspešno preplezali smer, ki je bila že od začetka glavni cilj odprave. Razmere so jih v zgornjem delu smeri usmerile izven originala v direktni izstop in po devetih urah plezanja so stopili na vrh Alpamaya.

*Novice je pripravil
Peter Mežnar.*

NOVICE IZ TUJINE

Novi rekord na Haute Route

Poročali smo že o novem rekordu, ki ga je Francoz Mathéo Jacquemoud zabeležil pri vzponu iz Chamonixa na Mont Blanc in s smučmi nazaj, širimo pa vest o še enem hitrostnem rekordu, ki pa je povezan z znamenito turo Haute Route, turnosmučarskim prečnjem Alp med Chamonixom in Zermattom. V zadnjih letih se je zvrstilo nekaj izboljšav rekorda te poti, za katero potrebuje povprečni smučar šest dni. Zadnji rekord, pod katerega so se podpisali Jean-François Premat, Alain Premat in Sébastien Baud, in sega v april 2011, je znašal 18 ur, 50 minut in 29 sekund. 15. aprila letos pa je padel nov rekord, ki ga postavil policist, sicer pripadnik Gendarmerie de Haute Montagne, in gorski vodnik Lionel Claudepierre, ki je pot predirjal v času 18 ur in 35 minut. Začel je ponoči s še tremi prijatelji, ki pa so po poti počasi odstopali, tako da je pred cerkev v Zermattu, kjer dirkači ustavijo svoje štoparice, prispel sam.

Rekordno na Matterhorn

Enaindvajsetega avgusta je padel še en hitrostni rekord v Alpah. 25-letni Kilian Jornet se je od cerkve v kraju Breuil-Cervinia (2006 m) povzpел na vrh Matterhorna (oz. Cervinie, 4478 m) v 1 uri in 56 minutah, v 2 urah in 52 minutah pa je bil že na izhodišču oziroma se je vrnil na start. Mladi Katalonec se je povzpел in sestopil po jugozahodnem grebenu, bolj znanem kot Liongrat, ki je normalna smer za vzpone na goro z italijanske strani. Tek je opravil sredi popoldneva, ko je bilo na gori pričakovati najmanj ljudi. Spomnimo, da je višinska razlika med startom in vrhom 2470 metrov, sama smer je ocenjena z AD+, III+,

vodnički pa za smer napovedujejo celodnevno plezanje. Kot zanimivost povejmo, da je povprečni čas hoje iz Cervinie do zavetišča Rifugio Duca degli Abruzzi, kjer se smer šele začne, 2 uri in pol, kar je skoraj toliko, kot je Jornet porabil do vrha in nazaj. Kilianov naslednji projekt je sedaj rekord na Elbrusu.

Po sledih Pavleta Kozjeka

Včasih je prav zanimivo videti, kako iste stene zanimajo iste ljudi. Morda se nikoli niso srečali, svoje pomembne plezalske sledi pa so pustili v istih stenah. Takšen je tudi primer Pavleta Kozjeka in legendarnega japonskega alpinista Yasushija Yamanoia. Japonec je v začetku devetdesetih let prejšnjega stoletja po novi smeri sam preplezal zahodno steno Čo Oja (8201 m) v Himalaji, Pavle pa je novo smer v solo vzponu v isti steni potegnil leta 2006. Letos je Yamanoi s prijateljem Masarujem Nodo opravil dva dobra vzpona v Cordilleri Huayhuash v Peruju. Tam je preplezal novo smer v gori Puscanturpa Este, kjer sta novo smer preplezala Kozjek in Grega Kresal, Japonca pa sta nadaljevala še v Trapeciu, kjer so Pavle, Miha Lamprecht, Branko Ivanek in Aritz Monasterio dokončali poskus Jeffa Loweja iz osemdesetih let. Japonca sta v Puscanturpi preplezala novo smer, v Trapeciu pa ne. Tam se je izkazalo, da sta smer pred njima preplezala že Španca José Manuel Fernandez in Miguel Angel Pita in jo ocenila s V/4+. Pri spustu po vrvi se je Fernandez smrtno ponesrečil, v dolino pa sta šli tudi obe vrvi. Tako je Pita spet splezal do vrha in sestopil po severozahodnem grebenu. Sedaj prvič ponovljena smer se imenuje Los Viejos Roqueros Nunca Mueren (Stari skalni plezalci nikoli ne umrejo). Je pa Yasushi Yamanoi še drugače povezan z našim alpinizmom. Pred leti sta namreč z ženo preplezala Gjačung Kang (7952 m) po Slovenski smeri iz leta 1999; pri sestopu ju je zajelo močno poslabšanje vremena

in komaj sta se še rešila. Pri tem je Yasushi Yamanoi zaradi zmrzlin izgubil pet prstov na obeh rokah in vse prste na desni nogi, kar pa ga očitno ne ovira, da ne bi še vedno plezal zelo težkih smeri tako v ledu kot v skali. Nova japonska smer v Puscanturpi Este se imenuje Qiumplirgun Swerminganta in nosi oceno ED3, VII, M5+, A1

Pozabljena Bonattijeva mojstrovina

Edoardo Falletta, italijanski alpinist, je precej debelo pogledal, ko je ugotovil, da je v steni tako rekoč na njegovem dvorišču nekoč plezal celo sam Walter Bonatti. Še več, o tem niso vedeli ničesar niti največji poznavalci območja nad Bardonecchio pri Torinu in nobenemu se še sanjalo ni, kje bi lahko bila Bonattijeva smer. Gospoda Bonattija žal že skoraj tri leta ni več med nami in informacije iz prve roke ni mogoče dobiti, a tudi vsi pisni viri so prazni. Kot da smer sploh ne bi obstajala. Pa se Falletta ni dal in je na vodniškem uradu v Bardonecchiji izbrskal neka-kšen zapis, pamflet iz leta 1970, kjer je smer bežno omenjena. Izkazalo se je, da je smer, ki poteka v Croz del Rifugio nad Bardonecchio, Bonatti preplezal celo v solo vzponu, ko mu je bilo samo 21 let. Zakaj je vzpon poniknil v pozabo, čeprav je zahteven (ED) in kar 200-metrski, se ne ve. Morda so ga zasenčile druge Bonattijeve smeri, ki so ga uvrstile med peščico najboljših alpinistov na svetu. Menda je smer vredna ponavljanja zaradi lepote plezanja, predvsem pa je vedno *fajn* prijeti iste oprimke, ki so jih nekoč stiskali takšni mojstri, kot je bil Walter Bonatti.

Prvi vzpon na deviški Zahodni vrh K6

Kanadčana Rafael Slawinski in lan Welsted sta opravila prvi pristop na Zahodni vrh K6 (7100 m) v Karakorumu (Pakistan), potem ko sta skoraj

Marmot®

JAKNA SPEED LIGHT

TEHNIČNA, LAHKA, ROBUSTNA IN ČISTIH LINIJ

Speed light je minimalistična jakna ki bo prevzela vse navdušence, ki iščejo učinkovito in lahko rešitev za svoje avanture. Izdelana iz Gore-Tex® Pro tkanine, je nepremočljiva, odporna na veter in odlično diha. Kapuca z ojačanim robom, širina pasu in konci rokavov se lahko enostavno prilagodijo.

Kolekcijo Marmot najdete v trgovinah:

ANNAPURNA, Krakovski nasip 4, Ljubljana
Avantura šport, Gregorčičeva cesta 19, Ilirska Bistrica
Suvel šport Nova Gorica, Trg Edvarda Kardelja 5, Nova Gorica
Cult, Dolenjska c. 350, Lavrica
Svet športa, Titova 16, Jesenice
Proklimb, Ljubljanska cesta 1, Bled

www.annapurna.si

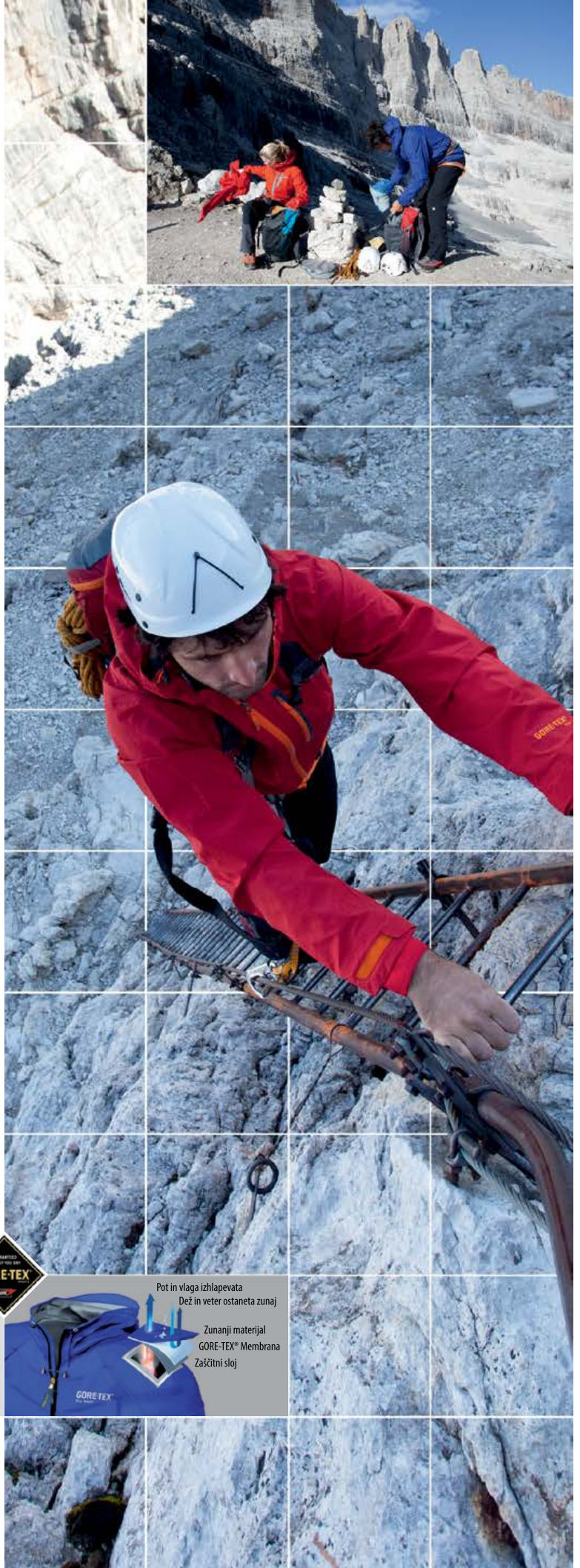
GORE-TEX® Pro izdelki

Oblačila z GORE-TEX® Pro tehnologijo so so izdelana za maksimalno čvrstost in so namenjena brezkompromisni in dolgoročni uporabi. 3-slojna konstrukcija.

Pot in vlaga izhlapevata
Dež in veter ostaneta zunaj

Zunanji material
GORE-TEX® Membrana
Zaščitni sloj

prekinila odpravo, še preden se je ta sploh začela. Slawinski in Welsted sta se znašla v kraju Chillas prav takrat, ko se je v nekaj kilometrov oddaljeni bazi pod diamirsko steno Nanga Parbata zgodil pokol alpinistov. Tam sta se obrnila, odšla nazaj v Islambad, in da bi se izognila poti po cesti Karakorum Highway, sta v Skardu poletela z letalom. Tam ni bilo več problemov in tudi vzpon je potekal precej tekoče, le prvi dan sta na ledeniku naletela na večje težave in predvsem na nevarnost za plazove. Nato je sledil vzpon po objektivno precej varnem terenu (50–60 stopinj v ledu), ki so ga prekinjale skalne pregrade. Malo nad višino 6000 metrov sta preplezala *zaguljen* previsni pas, na koncu pa sta skušala preplezati sam vršni greben, ki pa se je izkazal za pretežkega. Zato sta se na drugi strani grebena spustila za slaba dva raztežaja in po 700 končnih metrih vzpona po snežiščih sta po petih dnevih plezanja kot prva prišla na vrh, na katerega so poskušali pripelzati že tudi drugi odlični alpinisti. Na K6 so leta 2007 namreč poskušali splezati Steve House, Vince Anderson in naš Marko Prezelj,

prav tako pa tudi Kanadčana Maxime Turgeon in Louise-Pilippe Menard. Zaradi slabih razmer in nestalnega vremena nobena naveza ni bila uspešna.

V Pakistanu letos 21 mrtvih alpinistov

Letošnje poletje v Pakistanu do plezalcev ni prijazno. Pod osemtisočakom Nanga Parbatom je lokalna tolpa, ki se je izdajala za frakcijo talibanov, ubila enajst alpinistov, skoraj toliko ljudi pa je umrlo na drugih osemtisočakah nad ledenikom Baltoro. V eni od prejšnjih novic smo že omenili zdrs Poljaka Arturja Hajzera pri sestopu z Gašerbruma 1 (8068 m). Samo nekaj dni zatem so na isti gori preminuli trije Španci in Čeh. Španci so se z zadnjega tabora odpravili na vrh kljub napovedanemu poslabšanju, medtem ko so se drugi člani njihove in drugih odprav odločili za sestop. Javili so se z vrha, potem pa se je za njimi izgubila vsaka sled. Prav tako se je na Gašerbrumu 1 smrtno ponesrečil tudi Zdenek Hruby, sicer najuspešnejši češki himalajec in predsednik češke planinske zveze, ki je skupaj z Marekom Holečkom skušal potegniti novo smer v jugozahodni steni Gašerbruma 1. Že zelo visoko sta se odločila za sestop po isti smeri, a je Hruby kmalu zatem zdrsnil več kot 1000 metrov po strmlem ledenem pobočju. Potem ko so preplezali novo smer oz. varianto na Broad Peak (8051 m), so trije Iranci začeli sestopati, a so izbrali napačno smer sestopa. Ko so to ugotovili, so bili na višini 7500 metrov že preveč izčrpani, da bi se sami še lahko rešili iz zagate. Prosili so za pomoč, a je helikoptersko reševanje zaradi slabega vremena prišlo prepozno. Na isti gori je menda umrla še nemška alpinistka, ne samo plezalska, ampak tudi družinska tragedija pa se je odigrala na K2 (8611 m). Potem ko so se povzpeli na bližnji Broad Peak, so se Američan Chris Warner ter Novozelandska oče Marty Schmidt in njegov

25-letni sin Denali odločili za hiter vzpon na drugo najvišjo goro sveta. Razmere so bile zaradi veliko novega snega slabe, druge odprave so se obračale že pred višino tretjega tabora, toda Chris, Marty in Denali so vseeno zagrizli navzgor. Na drugem taboru je tudi Warner ocenil, da je ne se do mesta tretjega tabora povzpeli višinski nosači, a so našli le nekaj ostankov opreme Martyja in Denalija Schmidta, ki sta očitno umrla v šotoru, ko ga je zasul plaz. Tako je v letošnjem poletju v Pakistanu umrlo že 11 ljudi pod Nanga Parbatom, nad Baltorom pa 10.

Khunyang Chhish končno preplezan

Khunyang Chhish East je 7400 metrov visoka gora v verigi Hispar Muztagh v Karakorumu in plezalsko precej trd oreh, saj si je v njegovih stenah zobe polomilo kar nekaj vrhunskih alpinistov. Še najvišje med vsemi sta leta 2006 prišla Steve House in Vince Anderson, ki sta leto prej preplezala najvišjo steno na svetu, južno steno Nanga Parbata. Vrh Khunyang Chhish East se je upiral vse do letos, ko so v njegovo 2400-metrsko jugozahodno steno vstopili Hansjoerg Auer, njegov brat Matthias in Švicar Simon Anthamatten. Trojice verjetno ni treba posebej predstavljati (pa vseeno na kratko: Hansjoerg je npr. solo prosto in brez varovanja preplezal slavno Ribo (IX-, 800 m) v Marmoladi in prosto ponovil Panaromo (8c) v Zahodni Cini, Simon Anthamatten pa je poleg številnih izjemnih vzponov v Alpah preplezal tudi nove smeri na Nangpai Gosum, z Uelijem Steckom pa spomladi 2008 novo smer po severni steni na Tengkampoche, 6500 m, v Nepal, za kar sta dobila zlati cepin).

Novice je pripravil Urban Golob.

LITERATURA

Prava učna ura v belokranjski naravi

Narava Bele krajine. Uredila Mojmir Štangelj in Mira Ivanovič. Metlika, Belokranjski muzej, 2013. 232 str.

Prijetno me je presenetila že lepa naslovnica s Kolpo pri Podzemlju. Potem velikost in obseg knjige. Njena urejenost. Pogosto Bela krajina, ki se marsikateremu Slovcu zdi malce oddaljena, ostaja kar malo ob strani. In sem se s tem pričakovanjem knjige tudi lotil. Kot da je namenjena le prebivalcem te lepe pokrajine. A moje navdušenje je raslo, bolj kot sem listal po knjigi. Čudovite fotografije. Zanimiva besedila s pridihom strokovnosti, ki pritiče avtorjem – strokovnjakom na svojih področjih. Kot da berem šolski učbenik za predmet spoznavanje narave. Odkrival sem nove in nove stvari – kako lahko pajek suha južina preživi tudi brez kakšne noge, da je polhov bistveno več v letih, ko rodita bukev in hrast, da se je v Belo krajino vrnil bober, da so tam pred kratkim odkrili novo vrsto vrbnice, vodno žuželko, ki je za znanost še nepoznana. Spoznaval sem stvari, nad katerimi bi se gotovo navdušil že v šoli, če bi mi jih le povedali. Bližje ko sem bil koncu knjige, bolj sem želel več: izvedeti o zvereh, pticah, orhidejah, kačjih pastirjih, hroščih, metuljih ... Izjemno poučna in zanimiva knjiga je primerna za vse, ki bi radi spoznali, kaj vse ponuja

Mladinska knjiga Trgovina

Slovenska 29, Ljubljana

T: 01 2410 656,

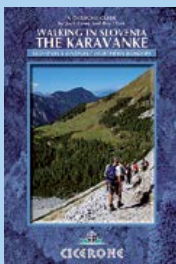
E: konzorcij@mk-trgovina.si

Pestra izbira knjig s področja gorništv, alpinizma, fotomonografij in potopisov

Justi Carey, Roy Clark: Walking in Slovenia: The Karavanke

Cicerone Press, maj 2013

(mehka vezava; barvne fotografije; 192 strani; cena 20,97 €)

Bogasto odprav do najbolj oddaljenih in neverjetnih lokacij na svetu.

Dih jemajoče fotografije, izjemni tekst in fascinantno življenje Ines Papert.

Obiščite našo novo spletno stran! www.konzorcij.si

narava Bele krajine in širše. Mirno lahko rečem, da knjiga zaobjame takorekoč vse, kar tudi sicer lahko v slovenskem gričevnatem svetu vidimo na površju in pod njim. Le da kaže, kot da je Bela krajina, tudi zaradi neokrnjenosti in presenetljive čistosti glavne vodne žile, reke Kolpe, še posebej bogata z naravo. Bela krajina je tudi kraška, precej prevotljena, in tako v knjigi spoznavamo tudi podzemskie živali, posebno poglavje pa je namenjeno človeški ribici, ki ima tam še svojega črnega sorodnika (verjetno je endemit). Urednika sta zbrala številne prispevke uglednih naravoslovcev z vseh področij, od geografov, geologov do strokovnjakov za floro in favno ... vse pa sta podkrepila z res lepimi, dovolj velikimi in zelo povednimi fotografijami priznanih avtorjev naravoslovnih fotografij. Imenitno. Edino, kar sem res pogrešal v knjigi, pa je lep pregledni zemljevid pokrajine. Zelo bi pomagal, saj bi bralec lažje razbral, kje teče Dobljica, kje je Podzemelj, kje je Poljanska gora ... Saj ne rečem, zemljevid lahko dobimo kjerkoli (tudi na prenosnem telefonu), a vendarle. Devetindvajset poglavij – prispevkov bralec najprej razloži geografske, geološke in druge vidike okolja v Beli krajini, pojasni naravne vrednote in številna zavarovana območja v tej pokrajini, potem pa se loti flore, vegetacije, gozdov, gobjega bogastva, poseben prispevek je namenjen tudi orhidejam, ki jih je tam zaradi raznolikosti in pestrosti flore še prav posebej veliko. Sledi vrsta poglavij o živalstvu Bele krajine. Najprej pokukamo v podzemlje, potem pa gremo preko pajkov, rakov, kačjih pastirjev, vrbnic, metuljev, rib do netopirjev, polhov, bobrov in velikih zveri. Pri teh poglavjih sem šele v kazalu opazil, da bi jih bilo mogoče preurediti – vse žuželke skupaj, vse vodne živali skupaj in tako naprej. A so prispevki očitno tako zanimivi, da te zanemarljive "neurejenosti" med branjem niti nisem opazil.

Kogarkoli bo pohodniška pot zanesla v Belo krajino, bo njeno naravo doživel povsem drugače, če bo pred tem prebral – ali pa vsaj pregledal – čudovito knjigo, Naravo Bele krajine. In še enkrat poudarjam, knjiga govori o naravi v širšem kontekstu, zato je splošno uporabna v naravi kjerkoli pri nas. Prav bo prišla tudi voditeljem otroških in mladinskih planinskih skupin, saj bodo s poznavanjem vsebine te zanimive knjige lahko povedali več, dobesedno odpirali oči vsem, ki med hojo radi pozorno opazujejo. Res, ko odpremo to knjigo, odpremo vrata v svet ene od posebej lepih slovenskih pokrajin, obenem pa odpremo vrata v svet prelestnih čudes narave ... Glejte in berite, potem pojdite na pot. In znova glejte.

Marjan Bradeško

Tisto več, kar vidimo na poti

Igor Škamperle, Igor Mezgec: **Dotiki pokrajine. Trst, ZTT = EST, 2013. 96 str.**

Zelena barva naslovnice obljublja zelenilo. Gozda, narave, cvetlic, mahov. Kako tudi ne bi, če pa sta se avtorja tako ali drugače že v srednješolskih letih zapisala gozdu, naravi in goram, se navezala na skupno plezalno vrv ... V posebni navezi sta zdaj, Igor Škamperle z besedo, Igor Mezgec s fotoaparatom, pripravila nenavadno knjigo. Ni ne vodnik ne fotomonografija ne zbirka pripovedi. Je preprosto poglobljeno razmišljanje o vsem tistem, kar pozorno oko in duša lahko opazita na poti skozi gozd, preko travnika, v samotah Brkinov. Resda je vse "dogajanje" v knjigi osredotočeno na okolje Brkinov, a mirno

lahko rečemo, da velja za vso naravo, za vsak gozd, za vsako senožet, sadovnjak, griček. Knjiga vabi k razmišljanju o gozdu in drevju na splošno, potem o posameznih drevesih in cvetlicah, dokler se ne spusti v tiste najmanjše lepote, ki jih ob hitri hoji zlahka spregledamo. Igor Škamperle piše o mahu, ljubju, praprotilih, lišajih, bršljanu. Vse misli navezuje na mitologijo, izročilo, pripovedke. Podaja filozofske razlage o pomenu Drevesa spoznanja in Drevesa življenja, povezuje ikonografijo, mite in kulte ... Iz svojega globokega poznavanja tematike – tako tiste, poglobljeno filozofske, kot one, povsem praktične, pridobljene v naravi – nas spominja, kako ima vsaka stvar svoj pomen in vlogo: "Drevo je naravna vez, ki povezuje nebo in zemljo, vidno in nevidno, zavest in nezavedno, razum in čustva, preteklost in prihodnost." Polno je simbolike in figuralike, ki posegata v najbolj intimne vidike človeškega življenja. Lahko bi rekli: vse smo videli že v naravi. Ne le mi, pač pa Grki in Izraelci pred dvema tisočletjema, ne, še starejši rodovi, pravzaprav sta človek in narava neločljiva od nekdaj. Le da se moramo tega dejstva danes vedno znova učiti in spominjati. Se o tem prepričevati. Tudi na osnovi knjig, kakršna je Dotiki narave. Knjiga je vsestranska. Bralec pomaga razmišljati, ga uči in spodbuja k opazovanju. Čeprav smo brali antične pripovedke in se nekaj malega naučili o verskem izročilu, nam Igor Škamperle v tem primeru lepo (in za marsikoga na novo) predstavi prav tiste stvari, ki se neposredno navezujejo na drevesa in cvetlice. Prepričan sem, da bo bralec ob naslednjem obisku narave gledal na lipo ali hrast drugače, da bodo starši otrokom navdušeno razložili, kaj se skriva med mahovjem (in dodali kakšno domišljijско zgodbico), prav vsakdo pa bo spoznal, kako nas narava povezuje, tudi na svetovni ravni. "Figure cvetlic, dreves in nasploh rastlinska mitologija pa nam pokažejo, kako globoke so vezi in podobnosti

med navidez različnimi kulturami. Paralele, ki se nam zdijo le slučajne, so v resnici tipološki izraz nekih globljih antropoloških konstant, ki so duhovna matrika vsega človeštva," meni Igor Škamperle. In gotovo se lahko strinjamo z njim. Saj za nas, ljubitelje narave in gora, samotna narava tke vezi, ki nas nevidno in tudi vidno, ko skupaj stopamo po poti, družijo v iskanju lepega in dobrega. Avtorja sta knjigo posvetila prijateljem, ki jih je v gorah zatekla pre zgodnja smrt. Dolg, predolg je seznam. A prepričan sem, da so tudi oni videli vso lepoto, ki jo vidita in nam jo odstirata pisec in fotograf. "Dobro je skrito v lepem," zapiše Igor Škamperle v zaključnem poglavju, in doda: "Spoznavamo, da si z naravo so-pripadamo in da smo po zaslugi njenega bivanja nekaj neizmerno več kakor le ozki posamezniki." Zato naj se vas, dragi bralci, na naslednji poti "pokrajina dotakne" in vam preko lepote pomaga najti dobro – v sebi in pri drugih. Saj zato menda tudi hodimo v naravo, v gore.

Marjan Bradeško

PLANINSKA ORGANIZACIJA

Dejavnosti Planinske zveze Slovenije

Planinska zveza Slovenije (PZS) je bila to poletje še kako aktivna in prav nič dopustniško razpoložena. Sodelovala je v številnih televizijskih in radijskih prispevkih in oddajah o planinstvu, varnejšem obiskovanju gora, vzdrževanju planinskih poti, markiranju, tudi s predstavitvami o dejavnosti mladih planincev, markacistov PZS, problematiki voženj z vozili v naravnem okolju ipd. PZS je podala pripombe na predlog zakona o davku na nepremičnine, ki se nanašajo na poslovanje planinskih koč. Obiskovalce gora smo opozarjali na varnejše obiskovanje gora, usposobljenost, izbiro pohoda in na primerno opremo na vseh planinskih poteh, še posebej pa na zelo zahtevnih poteh. Uspešno smo 5. julija

2013 izvedli Planinski dan pod Triglavom za mlade zamejce – tiste po letih in srcu.

Skozi celo poletje so obiskovalci gora pridno glasovali tudi za svojo **najbolj priljubljeno planinsko kočo 2013** v skupni akciji PZS in časnika Nedelo in v času zaključevanja redakcije Planinskega vestnika je bilo znanih 5 planinskih koč – finalistk. To so Mozirska kočna na Golteh, Poštarski dom na Vršiču, Pogačnikov dom na Kriških podih, Koča na Dobrči (lanskoletna zmagovalka) in Krekova kočna na Ratitovcu. V nedeljo, 15. septembra 2013, bomo na spletni strani PZS in v Nedelu objavili ime planinske kočne, ki bo prejela največ glasov bralcev Nedela in spletnih glasovalcev. V nedeljo, 22. septembra 2013, bo Nedelo objavilo celovito reportažo o izbrani kočni.

V soboto, 10. avgusta 2013, je PZS sodelovala skupaj s Triglavskim narodnim parkom in CIPRO Slovenija v naravovarstvenem dogodku **Ogenj v Alpah** (več o tem v novicah TNP).

Na **Tečaju planinskih veščin Nepal 2013**, ki je potekal od 16. junija do 26. julija 2013, je s strani PZS sodeloval inštruktor Jani Bele. Z njegovo udeležbo se je po dolgotrajnem sodelovanju zaključilo sodelovanje PZS preko Komisije za odprave v tuja gorstva PZS pri izobraževanju v šoli Aleša Kunaverja v Manangu. Na 34 tečajih je sodelovalo preko 50 alpinističnih inštruktorjev, gorskih vodnikov in zdravnikov. Šola je sedaj v rokah Nepalcev. Tako so se uresničile Kunaverjeve sanje, da nepalski inštruktorji predavajo nepalskim tečajnikom v materinem jeziku.

Mladinska komisija je uspešno izvedla neformalno izobraževanje za mladinske voditelje (uspešno ga je končalo vseh 21 udeležencev) in nagradni tabor za mlade planince, na Jezerskem pa je potekal mednarodni mladinski tabor, imenovan Preživljanje prostega časa v naravi. Mentorje in mlade planince so povabili k prijavam na 25. državno tekmo Mladina in gore (rok

prijav: 18. september 2013), ki se bo 9. novembra 2013 vršilo na regijskem delu v treh krajih po Sloveniji. V režiji filmskega društva Nina film nastaja nov mladinski planinski film V objemu gora, ki so ga snemali tudi v Planinskem učnem središču Bavšica. V petek, 5. julija 2013, smo tam odprli tudi čistilno napravo za Planinsko učno središče Bavšica.

Komisija za turno kolesarstvo PZS se je z 18 udeleženci podala na že 5. turnokolesarski tabor (Pohorje 2013), ki je udeležence in vodstvo znova obogatil z nepozabnimi izkušnjami, prijateljstvi in spomini. **Vodniška komisija** je izvedla in poročala o dveh izmenah vodniških usposabljanj za vodnika PZS kategorije A (lahke kopne ture).

Športni plezalci so bili zelo uspešni (več o tem v posebnem članku). Na zadnji tekmi svetovnega pokala v balvanskem plezanju 2013 so dosegli Mina Markovič 10., Jernej Kruder 13. in Klemen Bečan 47. mesto.

Alpinisti so poročali o alpinističnem taboru Marmolada – Dolomiti 2013, o uspešnih vzponih in novih smereh v slovenskih gorah, slovenska mladinska alpinistična reprezentanca pa o plezanju v Franciji (območje Dauphineja), kjer so se pripravljali tudi za jesensko skupno odpravo (na pot gredo 8. septembra). Komisija za alpinizem je povabila še na tabora Vršič 2013 in na že 2. ženski alpinistični tabor KA PZS.

Komisija za planinske poti je poročala o uspešni vseslovenski akciji obnove Slovenske planinske poti, ki sta jo podprla tudi Helios in Olimpijski komite Slovenije, o številnih obnovljenih planinskih poteh – od lahkih, zahtevnih, do zelo zahtevnih. Poročali so tudi o spremembi trase Slovenske planinske poti, o podoru z vrha Razorja in o zaprtju ter nato tudi odprtju planinske poti s Kriških podov prek sedla Planja proti Vršiču (po njej poteka tudi SPP). Zaradi požara je bila zaprta pot Kal–Veliki Rogatec.

Komisija za varstvo gorske narave je usposabljala nove

varuhe gorske narave, in sicer v več delih na različnih koncih Slovenije.

Gospodarska komisija je izdala brošuro z naslovom Okolju prijazna planinska kočna. V njej je opisan pomen in namen certifikata, postopek podeljevanja in kriteriji, ki jih mora posamezna planinska kočna izpolnjevati za njegovo pridobitev. Podrobneje je predstavljen tudi prvih osem prejemnikov certifikata. Dobrodošli v naši dobri družbi – tudi na spletni strani PZS, www.pzs.si in na družabnih omrežjih (Facebook: <http://www.facebook.com/PlaninskaZvezaSlovenije>, Twitter: @planinskazveza).

Zdenka Mihelič

Dogovor med PZS in ZGVS

V petek, 5. julija 2013, sta v Planinskem učnem središču Bavšica Planinska zveza Slovenije (PZS) in Združenje gorskih vodnikov Slovenije (ZGVS) podpisali dogovor o sodelovanju. V imenu zvez sta dogovor podpisala predsednika obeh organizacij, za PZS Bojan Rotovnik in za ZGVS Robert Rot. S podpisom sporazuma želita organizaciji nadgraditi sodelovanje, ki izhaja iz skrbi za varnost obiskovalcev slovenskih gora in preventivnega delovanja v gorah. S sodelovanjem bosta organizaciji lažje usklajevali področje vodenja v gorah, ki ga poklicno izvajajo gorski vodniki, prostovoljno pa vodniki PZS, ki večinoma izvajajo aktivnosti pod okriljem planinskih društev in pomagajo pri izvajanju planinskih dejavnosti v okviru vzgojno-izobraževalnih organizacij. Organizaciji želita krepiti sodelovanje na področju izmenjave dobrih praks ter pretoka izkušenj in znanja med obema organizacijama, usposabljanja vodnikov PZS, izboljšanja kakovosti storitev vseh strokovnih kadrov na področju gornišva, skupaj pa bodo delali tudi na promociji vodništva, razvoju doktrine prostovoljnega in poklicnega vodništva ter na

izboljšanju kakovosti storitev turističnega vodenja v gorah in na omejitvi dela na črno. Ob podpisu dogovora in začetkih tesnejšega sodelovanja je Bojan Rotovnik dejal: "Gore so samo ene in prav je, da vsi, ki smo tako ali drugače vpeti v gorski svet, med seboj sodelujemo in se usklajujemo. Vesel sem, da je bil po treh letih aktivnih dogovarjanj o možnih oblikah sodelovanja med PZS in ZGVS danes podpisan dogovor, ki bo dober temelj za nadaljnje sodelovanje, za katerega upam, da bo po vsebini vsaj tako obsežno, kot je bilo, ko je bilo gorsko vodništvo del dejavnosti planinske zveze. Podpis dogovora na Bovškem ni naključje, saj sta s tem skrajno severozahodnim delom Slovenije močno povezani zgodovini tako gorskega kot prostovoljnega vodništva." Robert Rot je bil prav tako zadovoljen: "Vesel sem, da smo ta dogovor končno podpisali. In vesel sem, da smo ga podpisali tu, v Bavšici. Upam, da bo sodelovanje med Planinsko zvezo Slovenije in Združenjem gorskih vodnikov Slovenije konstruktivno in da bomo na daljši rok skupaj dosegali določene rezultate, ki jih mogoče ne bi, če bi bili vsak na svojem bregu. Mislim, da imamo oboji neka znanja in ljudi na določenih mestih, ki bodo pripomogli k temu, da bomo napredovali in izboljšali kvaliteto vodenje po slovenskih gorah in ga

Robert Rot in Bojan Rotovnik sta podpisala dogovor.

Foto: Jože Kamenšek

postavili na višji nivo. Kar se tiče strokovnih izmenjav sodelovanje že poteka, saj so nekateri gorski vodniki tudi vodniki PZS in nekateri vodniki PZS tudi gorski vodniki. Morda pa se bodo nekatere stvari glede strokovnega sodelovanja formalizirale. Upam, da se bomo še kdaj dobili na kakšnem takem srečanju in izmenjali izkušnje." Podpisniki verjameta, da je njuno medsebojno sodelovanje nujno za normalno vodniško in preventivno delo in je hkrati obojestransko koristno. Zvezi se bosta podpirali pri izvedbi lastne dejavnosti. Obvezujeta se, da se bosta sproti obveščali o vseh zadevah, ki se nanašajo na njuno sodelovanje in pogoje delovanja (zakoni in drugi vladni pravni akti, temeljni akti in sklepi).

Zdenka Mihelič

Marjan Zupančič – novi rekorder SPP

Gorski tekač Marjan Zupančič, ki je 15. avgusta 2013 ob 6. uri začel teči po Slovenski planinski poti (SPP) od Maribora do Ankarana, je 22. avgusta 2013 zvečer, po zgolj 7 dneh, 14 urah in 44 minutah, pritekkel v Ankaran in tako za več kot 24 ur (24 ur in 1 minuto) izboljšal dosedanji rekord Klemena Trilerja. Ta je lanskega avgusta pot pretekel v 8 dneh, 14 urah in 45 minutah. Časa Marjan ni

Marjan Zupančič utrujen, a zadovoljen na koncu SPP v Ankaranu Foto: Špela Zupan

izboljšal na račun hitrejšega tempa, pač pa se je odrekal spancu, kar ga je morda na koncu stalo še hitrejšega prihoda v Ankaran. Ob žuljih so se namreč predzadnji dan pojavile še velike bolečine v mišicah in utrujenost. Marjan je imel na vsej poti pisano družino spremljevalcev, ki so ga spodbujali, mu dajali energijo in bili tudi nosači za oskrbo. Marjan je gorski tekač (član Kluba gorskih tekačev Papež), pozimi pa navdušen turnosmučarski tekmovalac, ljubitelj in inovator lahke opreme. Danes ima trasa SPP 75 kontrolnih točk, Marjan Zupančič pa je tekkel po lanski, ki jih je imela 69, saj je želel izboljšati Trilerjev rekord.

Zdenka Mihelič

Poletno dogajanje v TNP

Julijske Alpe in Triglavski narodni park (TNP) sta poleti privlačna izbira za pohodnike in tudi za tiste, ki si želijo senco ali ohladitev v soteskah ali ne preveč segretyh vodah. Da naravno okolje ne bi bilo preveč obremenjeno, smo odgovorni vsi. V TNP lahko srečate naravovarstvene nadzornike, ki vas bodo opozorili, če s svojim vedenjem preveč posegate v naravo, ob večjih kršitvah pa vas lahko tudi (denarno) kaznujejo. Parkovni vodniki, med njimi tudi naravovarstveni nadzorniki, so v juliju in avgustu tedensko vodili po tematskih poteh v parku: izlet s poznavalcem nam odkrije popolnoma nov pogled na že znane podrobnosti v naravi ali v kulturni krajini. Da bi v naravo stopali kakor v svetišče, v katerem si lahko povrnemo moči in zbirimo pogled na svet, je TNP v poletnih mesecih skrbel tudi s programom ozaveščanja. Predstavitve v sliki in besedi z informacijami o možnostih obiskovanja parka so tako v juliju in avgustu potekale tedensko v Kranjski Gori in na

Bledu. Mobilna info točka se je pojavljala na različnih krajih, večkrat mesečno pa v Stari Fužini na Torkovih glasbenih večerih. Poseben način, kako obiskovalcem povedati, da vstopajo v dragocen in občutljiv prostor, je tudi pripovedovanje zgodb ob ognju. Letos so večeri pripovedovanja tako potekali v kampih Šobec in Danica v Bohinjski Bistrici, prvič pa tudi na Ranču Mrcina pod Studorjem. Legenda o Zlatorogu in njegovem kraljestvu, današnjem Triglavskem narodnem parku, s starodavnimi glasovi naših prednikov govori o človeškem pohlepu, ki nespoštljivo poseže v naravo, a ta si rane na čudežen način zaceli sama – človek je tisti, ki utрпи nepopravljivo

škodo. Ranjenemu Zlatorogu, ki simbolizira prvobitne moči narave, iz rane kapne kri in iz nje požene triglavsko rožo. Ko jo poje, se mu v trenutku povrnejo moči, lovec pa omahne v prepad. Da narave ne varujemo zaradi nje same, ampak zaradi sebe, je sporočilo, ki ga zaradi dramatične zgodbe lahko razumejo tako otroci kakor tudi odrasli. Mobilna info točka TNP je bila ob Kolesarskem vzponu na Mangart na Mangartskem sedlu in v Logu pod Mangartom na voljo obiskovalcem in tekmovalcem. Dogodki v Zeleni hiši v Kobaridu in v Info središču TNP Dom Trenta predstavljajo pomembno dogajanje v Zgornjem Posočju. Med vrsto prireditve velja posebej omeniti Trentarski sejem in 14. mednarodni glasbeni forum Trenta. Odmevna poletna prireditev je bila tudi projekcija filma V Kraljestvu Zlatoroga (1928) režiserja Janka Ravnika. Ob odprtju spominke fotografске razstave Janko Ravnik (1891–1982) smo jo v sodelovanju z Gorenjskim muzejem Kranj pripravili pred Prešernovo hišo v Kranju.

Ogenj v Alpah

Vsealpska akcija Ogenj v Alpah, ki jo mednarodna nevladna organizacija CIPRA obeležuje od leta 1986 vsako drugo soboto v avgustu, poskuša opozoriti na to, da imamo samo ene Alpe, ki pa so zaradi gospodarskih interesov, turizma in posledično prometa pod velikim pritiskom. Kakor so nekoč kresovi na vrhovih pomenili opozorilo za prihajajočo nevarnost, danes luč z vrhov pomeni opozorilo na občutljivost tega prostora. V Julijskih Alpah, najbolj vzhodnem delu alpskega loka, je akcija potekala na Velem polju, kjer so člani CIPRE, PZS in naravovarstveni nadzorniki TNP s prostovoljci že četrto leto zapored čistili zarast planine. Zvečer sta bila v Stari Fužini predvajana filma Planšarstvo v Bohinju (1979) in Sfinga (2011). Zaradi velikega zanimanja je bil prav tam izveden dodaten filmski večer, kjer smo si lahko ogledali naslednje filme: 200 let Triglava (1978), Hej čez bele poljane (1965) in Visokogorska planina Krstenica (2011).

Nabiranje gob v TNP

Avgusta praviloma v gozdovih parka nastopi obdobje največje rasti gob ter s tem povezana množičen obisk in intenzivno nabiranje, predvsem na Pokljuki in Mežakliji. Prevladuje ljubiteljsko (rekreativno) gobarjenje splošno zanimivih vrst za prehrano, kakršne so užitni gobani, lisičke in štorovke. V silni vnemi po iskanju in polnjenju košar pa pogosto pozabljamo, da je na območju edinega narodnega parka v državi poleg splošnih potrebno spoštovati še posebna pravila in omejitve. Zakon v parku dovoljuje ljubiteljsko ali komercialno nabiranje gob le v robnem, to je tretjem varstvenem območju parka. Prvo in drugo varstveno območje, ki predstavljata osrednje območje narodnega parka, sta prednostno namenjena uresničevanju varstva in ohranjanja narave, zato nabiranje gob ni dovoljeno.

Triglavski narodni park

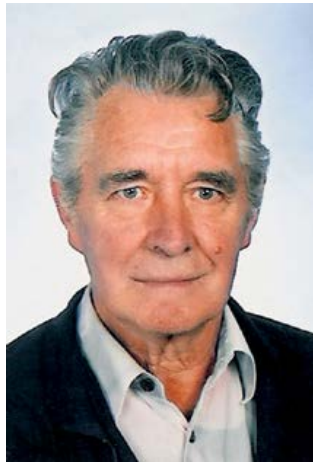

Luka Kočar (1924–2013)

Poslovil se je nenadno, kot je običajno pri možganski kapi. Za njegovo smrt sem izvedel slučajno, žalostna novica je krožila od ust do ust. Ni bilo osmrtnice v dnevnem tisku, Luka se je poslovil na nenavaden način – svoje truplo je namenil v medicinske namene, tako da tudi pogreba ni bilo. Vsak se je lahko sam poslovil od njega na svoj intimen način.

Moj spomin na Luko seže v zgodnja šestdeseta leta prejšnjega stoletja, ko sem malo pred njim prišel v upravni odbor društva. Takrat je PD začelo pripravljati koncept organizacije izletništva. Spominjam se večera na Miklošičevi 17, ko so Luko predstavili na upravnem odboru. Njegov odkrit tovariški nasmeh je v hipu odpravil dvom, ali je pravi mož za to nalogo.

Z Luko se je brž podvojilo število izletov vseh vrst, predvsem je lahko vsak izbral svojim sposobnostim primeren izlet. Luka ni maral večdnevnih izletov, če pa je le bilo treba kje prenočiti, je bilo to na Koroškem. Novost, ki jo je uvedel, čeprav ni bil plavalec, so bila letovanja na morju. Tudi namočil se ni, raje je v senci opazoval druge, ki so čofotali v vodi. Svoj socialni čut je izkazal tako, da je poskrbel za primerno ceno letovanja za tiste, ki sicer ne bi mogli iti na morje. Menjal je kraje in otoke in vodil krajše izlete po okolici na razgledne točke. Kako je bil Luka priljubljen med domačini, govori dejstvo, da nam je prišel v splitsko luko izreči dobrodošlico sam župan Šolte. Luka je bil družaben človek, čeprav v družbi ni prepeval, niti ni igral glasbenega instrumenta. Njegovo veselo razpoloženje je vedno vplivalo tudi na druge. Spraševal sem se, od kod Luka tako dobro pozna našo deželo. Nikdar ga nisem videl z zemljevidom v roki in se ne spomnim, da bi kdaj zašli. Kar si je zadal za

cilj, to je izvedel. Jasno, da ni silih v nesrečo, če je grozila nevihta. Ni bil ljubosumen, če je poleg njega še kdo organiziral izlete, recimo za državno proslavo ali kako drugo priložnost. Njegovi izleti niso bili plezalni, temveč primerni za vsakega kolikor toliko sposobnega hodca, z eno besedo ljudski, tudi pelo in plesalo se je. Redki so odpadli, a še ti zaradi slabega vremena. Večino življenja je delal v tiskarni, zato je v hribih vzdrževal zdravje. Čeprav je v življenju že od mladosti skusil marsikaj hudega, ni bil maščevalen. Za svoje obsežno delo v planinstvu ni bil ovešen s priznanji, kot bi si zaslužil. V Planinskem vestniku št. 12/2003 sem se na zadnji strani spraševal, ali ni že čas za priznanje za častnega člana PD Ljubljana Matica. Ker pismenega odziva v PV ni bilo, sem ga pred nekaj leti na občnem zboru javno predlagal za to priznanje, saj si ga je pošteno zaslužil. Naneslo je, da za člankom 40 let izletov Luke Kočarja v tem letniku PV zadnje besede našemu Luku spet pišem sam. Luka, čeprav nisi želel pogreba, v našem spominu ne boš umrl. Gotovo bo kje na pokopališču vklesano tvoje ime z letnicami tebi odmerjenega življenja, kjer bomo prižigali svečo v tvoj spomin.

Tone Strojli

Metka Valentinčič (1941–2013)

V nedeljo, 30. junija 2013, je planinske prijateljke in sodelavce presenetila novica, da jih je po kratki in hudi bolezni zapustila Metka Valentinčič, priljubljena profesorica matematike in fizike in, kot je v poslovljenem govoru dejala gospa Petakovič, "v razredu strokovna in stroga, sicer pa mila in vedno nasmejana". Strokovna in nasmejana je bila tudi kot dolgoletna tajnica PD Krka Novo mesto. Ko sva se spoznala, sva bila še zelo mlada, zaljubljena v naravo, pohodništvo in gore, v katerih je tudi ona našla svoj notranji mir, zadovoljstvo in srečo. Živela je v tesni povezavi z naravo, ki je bila tudi njej izvrsten učitelj in prijatelj. Meta je znala naravo razumeti ter živeti po njenih zakonih – in še več, saj je to filozofijo zavzeto prenašala tudi na mladi rod. Starši so ju s sestro Polono že v rani mladosti vodili v naravo, do katere so jima privzgojili ljubezen in spoštovanje. Že kot otroka sta spoznali bližnje Gorjance, kjer je njun oče rad slikal, onidve pa sta raziskovali košenice in pravljico, skrivnostno hribovje. Kasneje sta svojo planinsko aktivnost razširili po ostalih slovenskih gorah in stali na številnih vrhovih. Skupaj smo spoznavali tudi planinske poti bratstva in enotnosti v nekdanji Jugoslaviji. Pri Planinski zvezi Slovenije je najprej postala mentorica in nato še vodnica. Uspešno je vodila planinsko skupino na novomeški gimnaziji, kjer je znala mlade navdušiti za pohode in planinske ture. Če je pri mladini včasih prišlo do krize, je znala s pomočjo humorja preprosto, odkrito in dosledno najti rešitev. Mladi so ji sledili, ker so ji zaupali. Njen entuziazem je bil nalezljiv, zato sem bil rad z njo tako na pohodih kot pri društvenem delu. Bila je aktivna v mladinskem odseku, načelnica odseka za varstvo gorske narave,

markacistka in stalna članica upravnega odbora. Ne da se prešteti vseh delovnih ur, ki jih je brez plačila zanesljivo in vzorno opravila. Veselje, predanost in strokovnost so bile njene vrline. Za svoje delo je prejela vsa možna priznanja društva in Planinske zveze Slovenije. Šele sedaj se zavedamo, kako jo bomo pogrešali. Naše društvo bo naslednje leto praznovalo stoletnico. Z veliko odgovornostjo in zagnanostjo je prevzela tudi naloge pri izdelavi publikacije. Žal je vmes posegla bolezen in danes se poslavljamo od nje na poti v večnost.

Tone Progar

poletna
DOŽIVETJA
NARAVE

vsak petek ob 17.02h
na radiu Ognjišče

<http://oddaje.ognjisce.si/dozivetja/>

RADIO ŠT. 1
OD KOLPE DO BARJA

radijska oddaja
ČEZ HRIBE IN DOLINE
vsak 3. četrtek v mesecu, ob 17. uri

SE SLIŠIMO!

RADIO UNIVOX

99.5 MHz
106.8 MHz
107.5 MHz

Rožna ulica 39
1330 Kočevje

T: 01/893 99 10
F: 01/893 99 24
E: info@univox.si

PRI NAS POSLUŠAMO

RADIO KRANJ
97,3 MHz

GORENJSKI MEČASRČEK

gorenjska televizija
www.gtv.si

www.gore-ljudje.net

dobro jutro

**Planinski vestnik
tudi v oddaji Dobro jutro
na TV Slovenija**

88,3 MHz, 96,9 MHz, 97,2 MHz,
99,5 MHz, 103,7 MHz,
105,1 MHz in 106,2 MHz.

Primorski val

**Od Trente do Trojan, najbolj poslušana
regionalna radijska mreža na Primorskem.**

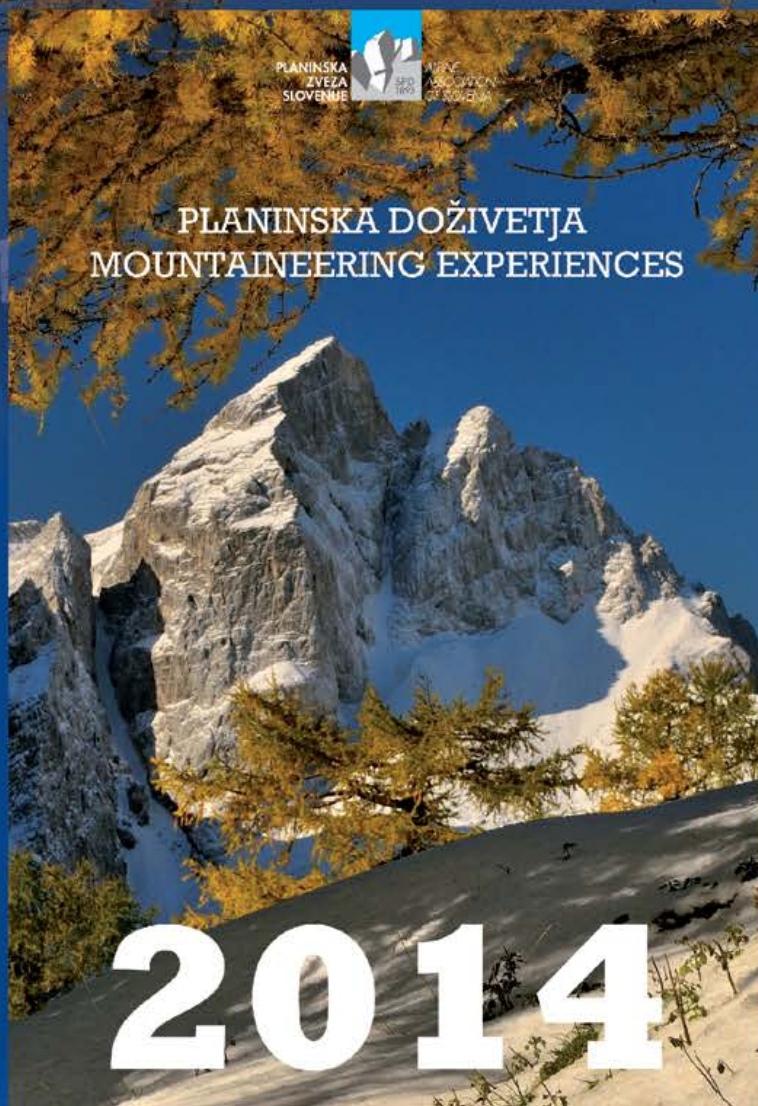

**PLANINSKA
ZVEZA
SLOVENIJE**
ALPINE
ASSOCIATION
OF SLOVENIA

Dvorakova 9
SI-1000 Ljubljana
p. p. 214
www.pzs.si

KOLEDAR

PLANINSKA DOŽIVETJA
MOUNTAINEERING EXPERIENCES

**Naročila sprejemamo
po e-pošti:**

koledar@pzs.si

in brezplačni tel. številki:

080 18 93

(24 ur na dan, vse dni v letu).

V koledarju Planinska doživetja 2014 so najlepše fotografije, ki so bile izbrane na razpisu Planinske zveze Slovenije. Motivi na koledarju predstavljajo del gorske narave v različnih letnih časih, ki vas bodo spremljali skozi leto 2014. Koledarski del je opremljen trimesečno z luninimi menami. 13-listni koledar je tiskan na kvalitetnem papirju in vezan s srebrno špiralo. Format koledarja: 33 cm x 48 cm. Možnost dotiska na pasici, višine 5 cm.

Cena z DDV: 3,90 €.